

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI

TURİZMİN KENTLEŞME SÜRECİNE ETKİLERİ: ALANYA ÖRNEĞİ

MASTER TEZİ

Hazırlayan
Seyfiddin MURADOV

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İhsan KELEŞ

Ankara - 2006

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Seyfiddin MURADOV'a ait Turizmin Kentleşme Sürecine Etkileri:
Alanya Örneği adlı çalışma, jürimiz tarafından Kentleşme ve Çevre Sorunları
Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(İmza)
Başkan.....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)
Üye.....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı (Danışman)

(İmza)
Üye.....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)
Üye.....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

(İmza)
Üye.....
Akademik Unvanı, Adı Soyadı

ÖNSÖZ

Bir çok insanın katkıları ile gerçekleşen bu çalışmada, özellikle en büyük katkıda bulunan ve daima beni destekleyip çalışmamın değerlendirilmesini ve yazılımı konusunda yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer öğretmenim ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. İhsan KELEŞ'e teşekkürümü borç bilirim. Ayrıca çalışmamada katkıda bulunan Ankara'da öğrenim gören Ahıskalı öğrenci arkadaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	V
TABLolar	VI
ÇİZELGELER	VII
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

1. KENTLEŞME VE TURİZM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR	4
1.1. Turizm Kavramı	4
1.1.1. Genel Anlamda Turizm Tanımı	4
1.1.2. Turizmin Önemi	6
1.1.3. Tanıtım ve Uluslararası İlişkiler	8
1.1.4. Turizmin Hedefleri	11
1.1.4.1. <i>Ekonomik Hedefler</i>	11
1.1.4.2. <i>Sosyal Hedefler</i>	13
1.1.5. Türkiye’de Turizmin Tarihsel Gelişimi	13
1.1.5.1. <i>1960’lardan Önce Türkiye’de Turizm Sektörü</i>	13
1.1.5.2. <i>1970’li Yıllarda (Planlı Dönemde) Türkiye’de Turizm Sektörü</i>	16
1.1.5.3. <i>1980’lerin Sonrasında Türkiye’de Turizmin Durumu</i>	16
1.1.5.4. <i>1990’lardan Günümüze Kadar Süregelen Turizm Sektöründeki Gelişmeler</i>	18
1. 2. Kent ve Kentleşme Kavramı	19
1.2.1. Genel Anlamda Kent Kavramı	19
1.2.2. Genel Anlamda Kentleşme Kavramı	19
1.2.2.1. <i>Alanya’da Kentleşmenin Son Dönemlerdeki Gelişmesi</i>	20
1.2.3. Alanya Örneğinde Turizm – Kentleşme İlişkisi	21
1.3. Kentleşmeyi Etkileyen Faktörler	23
1.3.1. İtici Faktörler (Ekonomik Sebepler)	23
1.3.2. Çekici Faktörler (Sosyo - Psikolojik Nedenler)	24
1.3.3. Siyasi ve İletici Faktörler (Siyasal ve Teknolojik Nedenleri)	24
1.4 Turizmin Çevreye Olan Etkisi	25
1.4.1. Turizmin Fiziksel Çevre Üzerinde Olumlu Etkileri	25

1.4.2. Turizmin Fiziksel Çevre Üzerinde Olumsuz Etkileri	26
1.5. Turistik Gelişme ve Çevresel Bozulma	28
1.5.1. Turistik Gelişme ve Çevresel Bozulma Kriterleri	28
1.5.1.1. <i>Doğal Alanların Erozyonu</i>	28
1.5.1.2. <i>Kentleşme, Yaygın Yapılaşma</i>	29
1.5.1.3. <i>Görsel Kirlilik</i>	29
1.5.1.4. <i>Altyapının Fazla Yüklenmesi</i>	29
1.5.1.5. <i>Yerel Yaşam Tarzının Sınırlanması</i>	29
1.5.1.6. <i>Turistlerin Sorumsuz Davranışları</i>	29
1.6. Turizm Planlanması - Çevre İlişkisi	30
1.7. Turizm Planlaması	32
1.8. Sürdürülebilir Turizm	34
1.9. Turistik Kentlerin Planlanması	37

İkinci Bölüm

2. ALANYA’NIN TARİHSEL, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	39
2.1. Tarihte Alanya	39
2.2. Alanya’nın Doğal Yapısı	42
2.2.1. Coğrafi Konum ve Jeolojik Yapı	42
2.2.1.1. <i>Alanya’nın Topoğrafik Yapısı</i>	43
2.2.1.2. <i>Dağlar ve Akarsular</i>	43
2.2.1.3. <i>Bitki Örtüsü</i>	44
2.2.2. Alanya İklimi	45
2.3. Alanya’nın Ekonomik Altyapısı	46
2.3.1. Tarım ve Hayvancılık	46
2.3.1.1. <i>Tarım</i>	46
2.3.1.2. <i>Hayvancılık</i>	47
2.3.2. Sanayi ve Ticaret	48
2.3.3. Doğal Kaynaklar	49
2.4. Alanya’nın Sosyal Yapısı	50
2.5. Alanya’da Turizmin Değerlendirilmesi	51

2.6. Alanya’da Turizme Bağlı Kentleşmenin Değerlendirilmesi ve Sorunları	54
2.6.1. Alanya Genelinde Kentleşmenin Değerlendirilmesi	54
2.6.2. Kent İçerisinde Nüfus Dağılımı, Bina Dağılımı ve Turizm Yatırımlarındaki Farklı Yoğunluklardan Doğan Sorunlar	55
2.6.3. Hatalı İmar Planlarının Yarattığı Sorunlar	57
2.6.4. Ulaşım ile İlgili Sorunlar	58
2.6.5. Kıyı Ovası ile İlgili Sorunlar	59
2.6.6. Peyzaj Çalışanlarının Yetersizliği ile İlgili Sorunlar	60
2.6.7. Kentin Altyapısındaki Eksikleri ile İlgili Sorunlar	61
2.6.8. Kırsal Kesimin Değerlendirilmesi ile İlgili Sorunlar	63
2.6.9. Tarihi Eserlerin Korunamaması ile İlgili Sorunlar	64
2.7. Alanya’da Kentleşmenin Çevreye Olan Etkisi	64

Üçüncü Bölüm

3. ALANYA’DA YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASI	66
3.1. Araştırmanın Genel Amacı	66
3.2. Araştırmanın Önemi	66
3.3. Araştırmanın Yöntemi	67
3.3.1. Kavramsal Çerçeve	67
3.3.2. Kapsam ve Sınırlıklar	67
3.3.3. Veri Toplama Tekniği	67
SONUÇ VE ÖNERİLER	79
KAYNAKÇA	80
ÖRNEK (ANKET SORULARI)	86
ÖZET	90
ABSTRACT	91

KISALTMALAR

ALTSO	Alanya Ticaret ve Sanayi Odası
ALTAV	Alanya Turizm Tanıtım Vakfı
ALTİD	Alanya Turizm İşletmecileri Derneği
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri
GSMH	Gayri Safi Milli Hasılat
MTA	Maden Tetkik Arama Enstitüsü
NAMIT	Çevresel Anlamalı Kentsel Gelişme
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
TUGİAD	Türk Genç İş Adamları Derneği
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
WTO	Dünya Turizm Organizasyonu'nun

TABLolar

Tablo 1. Alanya'nın 2000 - 2003 Yıllar Arındaki Turizm Geliri (ALTSO, 2004 Alanya Ekonomik Rapor).....	7
--	---

Tablo 2. Alanya'da Hizmet Veren Turizm Tesisleri (ALTSO, 2004 Alanya Ekonomik Rapor).....	8
---	---

Tablo 3. Alanya'nın Yıllara Göre Nüfus Sayım Sonuçları (ALTSO, 2004 Alanya Ekonomik Rapor).....	51
---	----

ÇİZELGELER

Çizelge 1. Ankete Katılan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı..... 68

Çizelge 2. Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı..... 68

Çizelge 3. Ankete Katılanların, Farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip olan yabancı turistlerin: turistik bölgedeki yerel halkın sosyal yapısını, kültür ve geleneklerini etkiler mi, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri..... 68

Çizelge 4. Ankete Katılanların, Sizce yabancı turistlerin sorumsuz davranışları yerel halkın tepkisine neden oluyor mu, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri..... 70

Çizelge 5. Ankete Katılan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....71

Çizelge 6. Alanya’da Ankete Katılanların, Turizmin Alanya’nın Kentleşmesinde Olumlu Etkileri ile İlgili Soru..... 71

Çizelge 7. Ankete Katılanların, Turizm olgusunun hızla gelişmesi sonucunda yoğun yapılaşmanın doğal alanların bozulmasına sebep oluyor mu, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri..... 73

Çizelge 8. Ankete Katılanların, Alanya’da turizme bağlı hızlı gelişen kentleşmeyi belirleyen imar planları yeterli midir, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri..... 74

Çizelge 9. Ankete Katılan Kişilerin Mesleğe Göre Dağılımı.....75

Çizelge 10. Alanya’da ankete Katılanların, Alanya’nın altyapı hizmetleri turistik mevsim sebebiyle artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitede midir, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri.....75

Çizelge 11. Soru 1 ile Soru 3’ün Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi..... 76

Çizelge 12. Soru 2 ile Soru 10’un Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi..... 77

GİRİŞ

Çağımız insanı sanayileşme, kentleşme, makineleşme ve nüfus artışı gibi gerçekleri içerisinde tekdüzen hayat sürdürmek zorunda kalmaktadır. Bu da doğal olarak, insanları hem fiziki, hem de psikolojik açıdan olumsuz yönden etkilemektedir. Bununla birlikte, telefon veya televizyon gibi iletişim teknolojilerdeki yeniliklerin yaygınlaşması, ayrıca seyahat edenler tarafından etmeyenler üzerinde yapılan teşvik etki insanlarda yılda en azından bir defa olsun alışılmış ortamdaki dinlenme ihtiyacını gidermek, hem de değişik ülkeleri ve kültürleri görüp tanıma arzusunu yaratmaktadır. Böylece, yılın belirli dönemlerinde günümüz insanı (yıllık izinleri, ücretli veya ücretsiz izinleri) boş zamanları fırsat bilip dinlenmek ve psikolojik stresten uzaklaşmak için turistik seyahatlerde geçirmektedir.

Turizm sektörü, ülkelerin yıllık gelirine önemli derecede katkı sağladığı için, turistlere kaldıkları süre içerisinde ulaşım hizmetleri, tüm hizmetlerin maksimum düzeyde sağlanmasına çalışılır. Bu sayede de turistlerin konaklamalarının maksimum süreye çıkartılmasını, dolayısıyla tüketime sevk edilmelerine çalışılır. Böylelikle gıda ile ulaşım gibi sektörler doğrudan, diğer sektörler ise dolaylı olarak gelir kazanmaktadır.

Hem yaz, hem kış turizmi için uygun iklim koşullarına sahip olan Türkiye, tarihi ve doğal güzelliklerinin bol miktarda bulunması ile yıldan yıla dünyanın çeşitli yörelerindeki tatil yapmak isteyen insanların ilgi odağı olmaktadır. Üç tarafı denizlerle çevrili olan ve dört mevsimin uyumlu bir şekilde yaşandığı Türkiye, ekonomik altyapısı ve turizm tesisleri (otel, pansiyon, dinlenme tesisleri v.s.) açısından da uluslararası turizm hareketinde küçümsenmeyecek kadar önemli bir ülkedir.

Bir çok sayıdaki medeniyetlerin mirasçısı olan ülkemiz; aynı zamanda bir Akdeniz, Ortadoğu ve Balkan ülkesi olmakla birlikte, dünya turizminin en dinamik olarak gelişmekte olan turistik bölgelerden biridir. Bulunduğu coğrafi konumu ve turizmin gelişmesini sağlayabilecek diğer potansiyelleri Türkiye'nin yeterince değerlendirdiği ne yazık ki söylenemez. Bacasız sanayi

olarak adlandırılan turizm sektörü, son yıllarda öncelikli bir sektör haline getirilerek yıldan yıla artan potansiyeli ile Türkiye ekonomisinin vazgeçilmez bir unsurudur.

Alanya bölgesinde turizm sektörüne hizmet veren kuruluşların idarecilerinin birbirlerinden kopuk çalışmaları sonucu bölgede bazı önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu konu ile ilgili Turizm Bakanlığı'nın bazı belediye, oda, dernek, yerel kuruluşlardan ve seçilen bazı oteller gibi kuruluşlar ile çalışmalarının ne kadar başarılı olduğu ve turizm konusunda ne kadar planlı bir çalışma yapıldığını düşündürücü bir konudur.

Ekonomik faaliyetler, altyapısı büyük oranda tamamlanmış bazı turistik bölgelerin gelişmesi ve kalkınmasında birinci dereceden önem taşımaktadır. Yüksek turizm potansiyeline sahip Türkiye'nin turizm olgusunun en yoğun yaşanan yörelerinden biri olan Alanya'da ekonomik yatırımlar bu şehrin zamanla önemli bir turistik merkezi haline gelmesini sağlamıştır. Yatırımın kendisinden sonra gelecek yeni yatırımlar için çekirdek ya da cazibe merkezi olması Alanya'nın kısa zamanda fiziksel olarak büyümesine neden olmuştur. Ayrıca, turizm faaliyetlerinin son zamanlardaki gelişmesi ile birlikte ekonomik hayatta sağlanan verimlilik ve gelirlerin artması daha önce başka sektörlerde gelir sağlayan insanların ve kuruluşların turizme yönelmesine neden olmuştur.

Ancak, Alanya'da son dönemlerde hızlı tempo ile gelişen kentleşme önemli sorunları da beraberinde getirmiştir. Örneğin, kısa bir sürede ortaya çıkan yoğun yapılaşma bu şekilde devam ederse, kent turizm için bir çekim merkezi değil turizmi iten bir merkez olacaktır. Bu sorunun önüne geçebilmek için Alanya'da turizm sektörüne yapılan yatırımların devlet tarafından kontrollü ve planlı bir şekilde sürdürülmesi gerekmektedir. Şehirdeki yapılaşma planlarında yatırımların tüm mahallelere dengeli dağıtılmasını sağlamak için gerekli çalışmalar öngörülmelidir. Bunun sonucunda kentin sadece bir kesimi değil, her tarafı turizme açılarak gelişme imkanı bulacaktır.

Bir başka konu ise kentte arsa fiyatlarının yüksek olması nedeniyle oteller ve diğer yapılar birbirlerine çok yakın (Bir kaç metre mesafede) yapılmaktadır. Bu da gelen turistin konakladığı tesisi bir dinlenme yeri değil, sadece gece geç saatlerde uğrayıp yatacağı bir yer olarak görmesine neden olmaktadır. Yatırımcıdan tesisi kurarken, etrafında bırakacağı boş bir alana da; tesise ait eğlence, dinlenme ve spor merkezlerini de kurmasını istemek gerekir. Bu tarzda yapılan işletmeler hem turizme yeni bir boyut kazandıracak, hemde monoton bir beton yığını yerine daha gevşek dokulu bir yapılaşma sağlanacaktır.

Çalışmamızda Alanya'da turizm sektöründeki gelişmelerin tüm olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirilmesini yaparak, turizm kapasitesinin analizinin yapılması tercih edilmiştir. Bu konuda daha önce yapılan çeşitli bölgesel çalışmaların sonuçlarından, bu konu ile ilgili istatistiksel bilgiler ve kayıtları ışığında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümde ise turizm ve kentleşme kavramlarının ayrıntılı açıklaması amaçlanmıştır. Turizmin doğrudan ve dolaylı olarak Alanya şehrinin büyümesinde, yani kentleşmesindeki etkileri ele alınmıştır bu bölümde ayrıca, turizmin çevreye olan olumsuz ve olumlu etkileri incelenen diğer konu olmuştur. Ayrıca, turizmdeki yapılan planlama çalışmaların ayrıntılı incelenmesi yapılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde turizm sektörünün yoğun olarak yaşanan Alanya yöresinin genel özellikleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca bu bölgenin tarihsel gelişimi ve doğal yapısının tanıtımı yapılarak, Alanya'nın sosyal ve ekonomik yapısı üzerinde de durulmuştur. Tezimizin başlığında belirtildiği gibi Alanya yöresinde turizm olgusunun kentleşme sürecine olan etkilerin değerlendirilmesi yapılarak, bu süreçte ortaya çıkan çeşitli sorunlar yorumlandırılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise çalışmanın kısa özeti sunulmuştur. Bu bölümde seçtiğimiz konunun önemi ve güncelliği kısa ve ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Son olarak da, araştırma sırasında elde edilen bulgular ışığında bu konu ile ilgili düşüncelerimiz dile getirilmiştir.

Birinci Bölüm

I. KENTLEŞME VE TURİZM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

I.1. Turizm Kavramı

I.1.1. Genel Anlamda Turizm Tanımı

Turizm konusu ile ilgili bir çalışmada ilk ve en büyük zorluk, turizmin tanımının net bir şekilde yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Bu da, turizmin son derece geniş, çok yönlü ve karmaşık bir olay olduğunun bir göstergesidir. Dolayısıyla turizm kavramını tek bir kelime ile ifade etmek kolay değildir. Şimdiye kadar yapılan tanımlar, turizm kavramının sadece birkaç yönünü açıklamıştır. Turizm olayını ya da kavramını tanımlamak amacıyla yapılan çalışmalar XIX. yüzyılın sonlarına kadar uzanmaktadır. Olayın değişik yönlerine farklı derecede önem veren yazarlar, bugüne kadar birbirinden oldukça ayrılan tanımlar yapmışlardır.

Bazı araştırmacılar, turizmi “*endüstri*” olarak kabul ederken, bazıları da endüstriden çok “*sistem*” olarak kabul etmektedirler. Turizm kavramının birçok disiplin ve sektör ile ilişkisi bulunmaktadır. Turizm kavramının tek bir tanımının yapılamamasının nedeni, farklı disiplinlerde çalışan araştırmacıların turizmi kendi disiplinlerine özgü niteliklerini dikkate alarak tanımlamalardan kaynaklanmaktadır¹.

Turizm kavramının kökenini, Latince'de dönme hareketini ifade eden “*tornus*” sözcüğü oluşturmaktadır. İngilizce'deki “*touring*” deyimini ile “*tour*” deyimleri de bu sözcükten türemiştir. “*Tour*” dairesel bir hareketi, bazı site ve yörelerin ziyaretini, iş ve eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder. “*Touring*” deyimini ise, zevk için yapılan, eğitsel ve kültürel özellik gösteren seyahatler için kullanılır. Özetle “*tour*” hareket edilen yere dönmek şartıyla yapılan kısa ya da uzun süreli seyahatleri ifade eder. Burada geçen “*tour*” kökü, bir hareketi, dolaşmayı ve başlangıç yerine geri dönüşü ifade

¹ Nazmi KOZAK, Meryem A. KOZAK, Metin KOZAK: Genel Turizm İlkeler-Kavramlar (Ankara, 2001), 5.

eder. Turizm ve turistik kelimelerinin anlamını açıklamaya, tanımlamaya çalışırken dikkat edilecek ilk unsur; hareket ve geri dönüş olayıdır². Türkçe'de ise "Seyyah" kelimesi "turist", "seyahat" kelimesi ise "turizm" deyimlerinin karşılığıdır. Her ne kadar "turist", "turizm", "turistik" kavramları ilk kez İngilizler tarafından kullanılmışsa da ana dilimize bu deyimler, Fransızca'dan gelip yerleşmiş ve tutunmuşlardır.

Turizm kavramı şimdiye kadar bir çok uzman ve bilim adamı tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır. Bunların içinde en tanınmış olanları Hunziker ve Krapf'tır. Bu yazarların tanımları turizmi, tüketim fonksiyonunu geçici yer değiştirme, seyahat ve konaklama bölümlerini kapsayacak şekilde bilimsel yönden ele almaktadırlar. Günümüze kadar en çok kullanılan ve OECD tarafından da benimsenen tanım Prof. Dr. Walter Hunziker'in 1941 yılında yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre Turizm :

*“Sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı hiçbir uğraşta bulunmamak koşulu ile yabancıların geçici süre kalışlarından doğan olay ilişkilerin tümü turizm”*dir³.

Çok yönlü bir olay ve sektör olarak turizm kavramını tanımlamaya çalışırsak; turizm, insanların sürekli konutlarının bulunduğu yer dışında, sürekli olarak yerleşmemek, sadece para kazanmak ve politik ya da askeri bir amacı izlememek üzere; serbest bir ortam içinde, iş, merak, din, sağlık, spor dinlenme, eğlence, kültür, deneyim kazanma amacıyla ya da dost ve akraba ziyareti, kongre ve seminerlere katılmak gibi nedenlerle, kişisel ya da toplu olarak yaptıkları seyahatlerden, gittikleri yerlerde 24 saati aşan ya da o yerin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme süresiyle konaklamalarından ortaya çıkan iş ve ilişkileri kapsayan bir tüketim olayı, sosyal bir olay, ağır, bütünleşmiş bir hizmet ve kültür sektörüdür.

Mevzuatımıza göre ise 6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanununun 36. maddesi gereği, Bakanlar Kurulunun 5.08.1955 gün 5643

² Orhan Mesut SEZGİN: Genel Turizm: Turistik Kavramlar-Ekonomi-Pazarlama-Turizm Mevzuatı (Ankara, 1995), 3.

³ Nazmi KOZAK, Meryem A. KOZAK, Metin KOZAK: a.g.e., 3.

sayılı kararıyla yürürlüğe konulan Turizm İşbirliği Tüzüğü'nün 3. maddesiyle yapılan tanımlama şöyledir: *"Yerleşmek niyeti olmaksızın hava tebdili yapmak, tedavi edilmek, eğlenip dinlenmek gibi maksatlarla kültür ya da sanat hareketleri nedeniyle toplu ya da tek olarak yapılan seyahatlerdir"*.

Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği ise turizmi şu şekilde tanımlamaktadır: *"Turizm, yabancıların geçici ya da devamlı asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünüdür"*. Şimdiye kadar çalışmada yer verdiğimiz tanımlar turizm kavramını genel hatlarıyla ve belli özellikleri ile tanımlamaktadır.

1.1.2. Turizmin Önemi

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler açısından dış finansman ihtiyacının karşılanmasında turizmin önemli bir rolü vardır. Tasarruf eksikliği olan ve gelişmesini tamamlamak için dış kaynağa ihtiyaç duyan ülkemiz açısından, turizm önemli bir döviz kaynağıdır. İspanya, İtalya, Yunanistan ve Portekiz gibi Akdeniz ülkelerinin yanı sıra, eşsiz tarihi ve doğal güzelliklere sahip olan ülkemizde de turizm önemli bir sektör haline gelmiş, 1980'li yıllarda ve 1990'ların başında yaptığı atılımlarla önemli ölçüde teşviklerden yararlanılarak yatırımlarını ve altyapısını büyük ölçüde tamamlayan Türkiye turizm sektörü ekonominin lokomotifi haline gelmiştir.

Akdeniz Bölgesi 1980'li yılların ikinci yarısından günümüze dek turizm alanında çok hızlı bir gelişme göstermiştir. 1985 yılı verilerine göre 57.000 olan turist sayısı günümüzde 6.420.636'ya yükselmiştir⁴. 2005 yılında Türkiye genelinde ülkemizi yaklaşık 21.124.886 ve 2006 da 19.819.833 turist ziyaret etmiştir. 2010 yılında ise Akdeniz Bölgesi'nde turist sayısının 10.000.000'nun üzerine çıkacağı beklenilmektedir. Antalya Havalimanı ikinci pist çalışması tamamlanarak 2005 senesinde hizmete açılmıştır. Antalya-Alanya, Antalya-Kumluca double yol çalışmaları ile Lara-Kundu turizm yolu çalışmaları tamamlanmıştır.

⁴ TÜYAP: "EMİTT 2005 Turizm Yatırımları ve Projeleri Çalıştayı", (Şubat 2005), 44.

Son 15 yıldır turist sayısında sürekli artış izlenmiştir. Turist sayısındaki bu gelişmeye paralel olarak turizm gelirlerinde artış izlense de, ne yazık ki istenilen düzeyde henüz çıkamamıştır. 1980 yılında sadece 326 milyon dolar olan turizm gelirlerimiz 1990'da 2.705 milyon dolara, 1995'te 4.957 milyon dolara, 2000 yılında da 7.636 milyon dolara yükselmiştir.

2001 yılında 12 milyon turist ve 10 milyar dolar turizm geliri elde edilmiştir. Örneğin çalışma alanımız olan Alanya'yı örnek olarak göstermek istersek, 2000 yılından 2003 yılına kadar turist sayısında ve turistlerden sağlanan gelirde yıldan yıla artışı görebiliriz (Tablo 1). Ülkemiz için önemli bir gelir ve döviz kaynağı olan turizmin ekonomimiz açısından önemini daha iyi anlayabilmek için turizm gelirlerinin ihracata ve GSMH'ya oranı ile dış ticaret açığını kapama oranına bakmak yararlı olacaktır.

Yıl	K.B.O.H.	Yabancı Turist	Toplam Gelir
2000	823. 0 \$	677.340	557.450.820 \$
2001	932. 0 \$	866.130	807.233.160 \$
2002	934. 0 \$	1.029.350	961.412.900 \$
2003	943. 0 \$	988.785	932.424.255 \$

Tablo 1. Alanya'nın 2000 - 2003 Yıllar Arsındaki Turizm Geliri (ALTSO, 2004 Alanya Ekonomik Rapor).

1990 yılında turizm gelirlerinin ihracata oranı % 20, dış ticaret açığına oranı % 28, GSMH'ya oranı ise % 1.8 civarında iken, bu oranlar 1990'lı yıllarda kademeli olarak artmış ve 2000 yılı itibarıyla, % 28, % 35 ve % 38'e yükselmiştir. 2000 yılında dış ticaret açığının aşırı yükselmesi nedeniyle % 35'e düşen dış ticaret açığını kapama oranının 1990'ların ikinci yarısında genellikle % 50 civarında olduğunu dikkate alırsak turizm gelirlerinin önemi daha açık şekilde görülmektedir. Ancak, tüm bu gelişmelere rağmen, ülkemizin turizm gelirleri açısından hak ettiği payı aldığı söylenemez.

Turizm doğrudan gelir etkilerinin yanı sıra, yan sanayiler üzerindeki dolaylı etkiler ve istihdam ve gelir çarpan etkileriyle de ülkemiz ekonomisine

katkıda bulunmaktadır. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de istihdam içinde hizmetler sektörünün önemi büyüktür. Hizmetler içinde de turizm sektörünün önemli bir yeri vardır. Özellikle, 1980'lerin ortasından itibaren turizm yatırımlarının teşvikinin de etkisiyle yatırımlar artmış ve birçok tesis hizmete açılmıştır.

Turizm tesislerindeki artış inşaat sektörü ve yan sanayine önemli katkılar sağlamıştır (Tablo 2). Ancak, inşaat sektörü ve yan sanayine sağlanan katkı inşaatın tamamlanıp tesislerin işletmeye açılmasıyla birlikte sona erdiğinde bir defalık katkı olmakla birlikte, turizmin hizmetler ve gıda sektörüne sağladığı katkılar sürekli dir. Çünkü, tesisler, restoranlar, barlar, kafeteryalar, v.s. gibi işletmeler ile her türlü hediyelik eşya işletmelerinin elemanları sürekli çalışmakta ve satışları süreklilik arz etmektedir. Turizm, ülkemizin turistik yörelerinde birincil geçim kaynağı haline gelmiştir. Turizm sezonunun kötü geçmesi, başka bir deyişle turist sayısı ve gelirlerdeki azalma turistik yörelerdeki tüm esnaf ve sanayiciyi, yani reel ekonomiyi olumsuz etkilemektedir.

Sınıflama	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Turizm Bakanlığından Belgeli	242	30.886	71.966
Belediye Belgeli	506	22.104	61.395
Toplam	748	52.970	133.361

Tablo 2. Alanya'da Hizmet Veren Turizm Tesisleri (ALTSO, 2004 Alanya Ekonomik Rapor).

Kısacası, doğrudan gelir etkilerinin yanı sıra ve yan sanayiler ve istihdam üzerindeki dolaylı etkileri de dikkate alındığında, turizmin Türkiye ekonomisi açısından çok önemli bir hal aldığını görebiliriz.

1.1.3. Tanıtım ve Uluslararası İlişkiler

Dünyada yaşanan globalleşme rüzgarında toplumların yaşam deneyimlerini zenginleştiren turizm sektörünü tüm bu araştırmalar ve özellikle ülkemiz turizminde son 20 yılda yaşanan gelişmeler ışığında değerlendirdiğimizde ileriye yönelik olarak atacağımız adımların gerek ülkemizin turizminin

geleceği, gerekse ülke ekonomisi açısından büyük önem taşıdığını açıkça görmekteyiz.

Değişen eğilimler ve tüketici profiline yanı sıra genel olarak artan nüfusa karşılık turizm sektörü büyüme göstergelerindeki yavaşlama önümüzdeki dönemde pazarları hiç şüphesiz daha sıkı bir rekabet ortamına sokacaktır. Bu süreçte Tanıtma Genel Müdürlüğü bünyesinde, Dünya Turizm Örgütü tarafından da Fransa, İspanya ve İtalya'dan sonra Türk turizminin Akdeniz'in dördüncü büyük pazar olacağı belirtilmiştir. Ürünlerde çeşitlilik ve markalaşmanın, eğitilmiş nitelikli işgücünün, çevreye olan duyarlılığın ve turistik tesislerin uluslararası standartlara getirilmesi Türk turizminin yakın bir zamanda Akdeniz'in dördüncü büyük destinasyonu olma yolunda olduğunun bir göstergesidir.

Ülkemizin jeopolitik konumu göz önüne alındığında, herhangi bir kriz anında nasıl bir kriz yönetimi izleneceği, ne gibi ek iletişim programları uygulanabileceği ve hangi alternatif pazarlara yönelebileceği konusu tanıtma stratejimizin belirlenmesi hususunda hiç şüphesiz büyük önem teşkil etmektedir. Genel Müdürlüğümüz bu çerçevede, kriz yönetimine dair izlenecek yolları belirlemekte, hedef pazarlarını genişletmektedir.

Uluslararası turizmde söz sahibi olan ülkeler bir yandan sahip olduğu imajı koruyabilmek, diğer yandan daha fazla pay alabilmek için reklam ve tanıtım etkinliklerine daha fazla kaynak ayırmaktadırlar⁵. Avrupa ülkelerinde pazar payının sürdürülebilir turizm ürünlerinin tanıtımıyla artırılması; turizm açısından hızla büyüyen Doğu Asya Pasifik bölgesi ve özellikle de Çin'e özel bir önem verilmesi ve Yakın Pazar Stratejisi çerçevesinde Ortadoğu ülkelerinde pazar payının bölgeye yönelik özel tanıtım kampanyaları düzenlenmesi Genel Müdürlüğümüz hedef pazarlarını ve bu pazarlarda öncelikli olarak düzenlenmekte olan tanıtım faaliyetlerini oluşturmaktadır. Ayrıca, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'yle turizm ilişkilerimizin kuvvetlendirilmesi, kısa ve orta vadede "atayurt turizmi" diye nitelendirebileceğimiz bir turist akışının sağlanması, uzun vadede bölgenin

⁵ Nazmi KOZAK, Meryem A. KOZAK, Metin KOZAK: a.g.e., 74.

sürdürülecek etkin tanıtım kampanyaları ile turistik çekim merkezi haline getirilmesi yönünde çalışmalar devam etmektedir.

Mevcut kitle turizmi turist profilinin yanı sıra seyahat deneyimi yüksek, fiyat ve kaliteye önem veren; gelir düzeyi orta ve yüksek; genç, orta yaş grupları ile 3. yaş grubu ve farklı bir tatil deneyimi yaşamak isteyen tüketicilerden oluşan hedef kitemize ulaşma yolunda toplam kalite unsurunu öne çıkaran destinasyon odaklı tanıtım kampanyaları düzenlenmesi;

Hedef pazarlara yönelik ayrı ayrı tanıtım kampanyaları geliştirilmesi; farklı, özgün ve ulusal değerlere sadık kalınarak çağdaş değerlerin vurgulanması; hedef kitleye yönelik turizm ürünleri ön plana çıkarılması; rakip ülkelere göre var olan ürün üstünlüğümüzün vurgulanması; güvenilir ve prestiji yüksek kitle iletişim kanallarını kullanılması; hedef kitleye hızlı ve etkin bir şekilde ulaşabilmek için internetten daha fazla faydalanılması; önümüzdeki yirmi yıl içinde kullanımı giderek artacak olan dijital TV'den yararlanılarak daha geniş kitlelere ulaşılması, reklam öğelerinde kişilerin beyinde daha fazla yer edecek ülkemizde uluslararası başarılarla imza atmış sanatçı, sporcu v.b. kişiler kullanılarak söz konusu kişilerin yarattığı kamuoyunun kullanılması, var olan pazarlarda ikna edici mesajlara ağırlık verilirken yeni pazarlarda bilgilendirici tanıtım öğeleri kullanılması, reklam kampanyalarının fuar, ağırlama gibi halkla ilişkiler etkinlikleri ile desteklenmesi gerekir.

Turizm geliri ve 2005 yılı hedefine 2004 yılında ulaşılmıştır: 17.5 milyon yabancı ziyaretçi ve 15,9 milyar Amerikan Doları turizm geliri. 2005 yılında 20 milyon yabancı ziyaretçi ve 18 milyar Amerikan Doları turizm geliri hedeflenmektedir. Mayıs ayında geçen yılın ilk beş ayına oranla ülkemize gelen turist sayısında % 28'lik; ilk beş aylık verilere baktığımızda ise geçen yıl aynı döneme oranla % 27'lik artış gerçekleşmiştir. İlk beş ay itibariyle ülkemizi ziyaret eden turist sayısı 6 milyonu geçmiştir⁶. Bu başarıların ışığında hedefimiz Türkiye genelinde 2010 yılı itibariyle yıllık 30 milyon turist ve 30 milyar dolar turizm geliridir.

⁶ <http://www.kulturturizmhaber.com.tr>

I.1.4. Turizmin Hedefleri

I.1.4.1. *Ekonomik Hedefler*

Çok sayıda bölge ve ülke turizmin gelişmesinden, ekonomik büyümeyi gerçekleştirme yönünde fayda sağlamayı ümit etmektedir. Bu ekonomik gelişmeyi sağlayabilmek için de sahip oldukları olanakları değerlendirmeye yönelik yatırımlar yapmakta ve yine bu olanakları tanıtmak amacı ile reklam faaliyetleri gerçekleştirmektedirler. Burada temel soru, neyin geliştirilmesinin gerekli olduğu ve bunun nasıl başarılacağıdır. Planlama amaçlarına ulaşmak için, turizmdeki gelişmenin başarısını etkileyecek; pazarlarla coğrafi ilişki, çekicilikler ve fırsatlar, büyüme kaynakları gibi faktörlere ulaşılmalıdır. Bu esnada turizmin gelişmesini sağlayacak olan ekonomik yararları temel ve ikincil faydalar olmak üzere ikiye ayırabiliriz.

I.Temel veya Doğrudan Faydalar: Turizm sektöründe çalışanların sayısında ve girişimcilerin gelirlerinde artışı sağlamak adına gerekli altyapının oluşturulması olarak belirtebiliriz. Ayrıca, şirket kazançları, kar hisseleri, ortaklık karı ve kira gelirlerinde de artışı sağlamak için turizm politikasını yönlendirmek gerekmektedir. Başlıca belirtileri:

1. İstihdam Yaratma

- *Kişisel İstihdam Yaratma*

- *Toplu İstihdam Yaratma*

2. Hükümet Gelirlerinde Artış

- *Merkezi Hükümet Düzeyinde*

- *Eyalet Düzeyinde*

- *Yerel Düzeyde*

1. *İkincil Faydalar:* Yatırımları kapsayan temel iş harcamaları tarafından oluşturulan dolaylı faydalar iş gelirleri, gelirler, iş imkanı, hükümet kazançları olarak sıranabilir.

1.1.4.1.1. *Kaynakların Korunması:* Turizm sektöründe, çevrenin korunması ve sektörel gelişme arasındaki çekişme devam etmektedir. Turizm dışındaki sektörlerde bu çekişme, zaman zaman daha yoğun biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu paradoksu açıklamak güçtür çünkü, turizmin gelişmesi için kaynakların korunması gerekmektedir.

Hem turizm ekonomisinin gelişimi hem de ziyaretçi memnuniyeti, turistik kaynakların tahrip edilmesine son verilmesine bağlıdır. Turizm işletmeleri, hükümet kuruluşları ve kar amacı gütmeyen kuruluşlar tutumlarını ve politikalarını, çevrenin daha fazla korunması yönünde değiştirmelidirler. Aksi takdirde yeterli düzeyde talep gerçekleşmez ve bunun sonucunda yatırımlar boşa gerçekleştirilmiş olur.

Turizmin meydana getirdiği ekonomik gelişme, toplumlar üzerinde, diğer hiçbir sektörün meydana getirmedigi kadar geniş çaplı etkilerde bulunmaktadır. Turizm gelişme gösterdiği bölgedeki iş, faaliyet, organizasyon ve halk bölümlerini etki alanı içerisine almaktadır. Turizm parklar, müzeler ve kültürel faaliyetler gibi hayatı güzelleştiren, hoş vakit geçirilmesini sağlayan unsurlar arasında rekabet oluşturur. Turizm, yeni su kaynaklarının bulunması, atıkların depolanması ve değerlendirilmesi, polis ve itfaiye hizmetleri, ışıklandırma ve bakım hizmetleri gibi altyapı yatırımlarının iyileştirilmesi yönünde ekstra fırsatlar sunar.

Turizm sektöründeki gelişmenin yeni iş imkanları yaratması ve toplumsal barışın önündeki önemli engellerden birisi olan işsizliği azaltması elbette ki çok önemlidir ve turizm bu yönüyle oldukça faydalıdır⁷. Ancak bir o kadar daha önemli olan husus sektörde çalışanların tatmin edici huzursuzluklara yol açmayacak miktarda gelire sahip olmaları ve çalışma saatlerinin düzenlenmesidir.

⁷ <http://www.sbe.deu.edu.tr>

I.1.4.2. Sosyal Hedefler

Turizm olayı, seyahat edenlerin seyahat arzusu ile başlar ve seyahatten elde edilen memnuniyet ile sonuçlanır. Bu noktada planlama, sadece ortaya çıkan problemlerin çözümüne değil, aynı zamanda problemlerden kaçınmayı sağlamaya da yönelik olmalıdır.

Turizmin birey ve toplum açısından önemi, 1981 yılında düzenlenen Dünya Turizm Konferansı sonrasında yayınlanan Manila Deklarasyonunda belirtilmiştir:

- *Turizmin geliştirmek ve böylece turizmin insanlığa olan olumlu etkilerini yaygınlaştırmak,*
- *Eğitime sürekli olarak katkıda bulunmak,*
- *Ulusları birbirine yaklaştırmak,*
- *Kimliklere ve konumlara duyulan saygı temelinde, kişinin özgürlüğüne destek vermek,*
- *Kültürlerin orijinalliğini onaylamak ve insanların kültürel değerlerine saygı göstermek.*

107 delege ve 91 gözlemci statüsünde ki katılımcının ortaya koyduğu bu hedefler tüm turizm planlarında göz önünde bulundurulması gerekli olan hususlardır. Komplike turizm planlarının temel amaçlarından birisi, tüketici memnuniyetinin sağlanmasıdır. Yukarıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi durumunda tüketici memnuniyetinin sağlanacağı söylenebilir⁸.

I.1.5. Türkiye’de Turizmin Tarihsel Gelişimi

I.1.5.1. 1960’lardan Önce Türkiye’de Turizm Sektörü

Ülkemizdeki ilk turizm etkinliklerinin, 1890 yılında yürürlüğe giren “Seyyahine Tercümanlık Edenler Hakkında Tatbik Edilecek 190 Sayılı Nizamname” ile

⁸ <http://www.sbe.deu.edu.tr>

başladığı konusunda görüş birliği bulunmaktadır. 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında Orient Express'in İstanbul'a seferler düzenlemeye başlamasıyla birlikte oteller açılmaya başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılında Raşit Saffet Atabinen ve bir grup aydın tarafından kurulan "Seyyahın Cemiyeti" turizm alanında faaliyet gösteren ilk örgüt olmaktadır. Bu cemiyet, ismini daha sonra "Türkiye Turing Klubü" ve ardından da "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu" olarak değiştirerek çalışmalarını devam ettirmiştir. Cemiyet, 1930 yılında kamu yararına çalışan dernek olarak tanınarak gümrük ve trafik mevzuatı ile ilgili özel görevler üstlenmiştir. Turing ve Otomobil Kurumu, uzun yıllar turizm konusunda devlet organı gibi çalışmıştır. Kurumun çalışmaları sonucunda, Türkiye'nin ilk turizm prospektüsleri, ilk afişleri, ilk karayolu haritaları bastırılmış, ilk tercüman rehberlik sınavları yapılmış, ilk turizm ile ilgili incelemeler gerçekleştirilmiştir. Ülkemizdeki turizm ile ilgili ilk kamu örgütlenmesi de 1934 yılında 2450 sayılı "İktisat Vekaleti Teşkilat ve Vazifeleri Kanunu" ile gerçekleştirilmiştir.

"Türk Ofisi" nin yayın ve tanıtım işlerini yürüten birimi içindeki "Turizm Masası", 1938'de önce ayrı bir şubeye dönüştürülmüş, 1939'da da Ticaret Vekaleti'nin kuruluşu sırasında "Turizm Müdürlüğü" adını almıştır. 1940 yılına gelindiğinde turizmin, tanıtım ve duyuru ile yakın ilişkisi de anlaşılmış, 1943'te Basın Yayın Genel Müdürlüğü adını alan birim içerisine "Turizm Müdürlüğü" de yerleştirilmiştir⁹.

1949 tarihinden başlayarak, turizmle ilgili etkinlikler, Basın, Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'ne bağlı "Turizm Dairesi"nce sürdürülmüştür. 1949 yılında çıkarılan 5392 sayılı yasanın 17. Maddesi uyarınca turizm konusunda alınacak önlemleri görüşmek üzere, 19 Aralık 1949 tarihinde "I. Turizm Danışma Toplantısı" ilk toplantısını yaparak, "Turizm Ana Programı" adı altında sektörün gelişmesine yönelik bir program hazırlanmıştır. Ancak bu program dönem koşulları içinde uygulanamamıştır. Bununla birlikte 1950

⁹ Nazmi KOZAK: Genel Turizm İlkeler-Kavramlar (Ankara, 1996), 83.

yılında çıkarılan “5647 sayılı Turizm Müesseseleri Teşvik Kanunu”, Türkiye’de turizmin geliştirilmesi amacıyla çıkarılan ilk yasal düzenlemedir. Bu yasayla, hangi işletmelerin “Turizm Müessesesi” olacakları, yasanın konusu olan teşvik tedbirlerinden hangi işletmelerin yararlanacakları, teşviklerden yararlanma koşulları ve turizm işletmelerinin denetlenmesine ilişkin kararlar alınmıştır.

Aynı yıl Türkiye Emlak Kredi Bankası bir milyon liralık “Turizm Kredisi Fonu” oluşturmuştur. Bu fon ile 5647 sayılı Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu’nda teşvik edilmesine karar verilen turizm işletmelerine tahsis edilecek kredilerin kaynağı sağlanmaktadır. Turizm endüstrisindeki yatırımları teşvik etmek amacıyla 1953 yılında ikinci bir teşvik kanunu daha çıkarılmıştır. “6086 sayılı Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu” turizm alanında yatırım yapacak özel teşebbüsler, çeşitli bakımlardan teşvik edilmiştir. Bu teşviklerden en önemlisi turizm yatırımlarının on yıl süre ile vergi muafiyetinden yararlanmalarının sağlanmasıdır. Öte yandan aynı yasa ile, İller Bankası’nın “Turizm Endüstrisi Teşvik Fonu” adı altında bir kredi kaynağı oluşturulması sağlanmıştır. 1954 yılında yürürlüğe giren “6224 sayılı Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu”nun, birbirini tamamlayan yasal düzenlemeler olarak yerli yatırımcının yanında yabancı yatırımcıların da bu alana yatırım yapmaları teşvik edilmiştir.

Bu dönemde çıkarılan bu teşvik kanunlarının uygulanmasında en önemli sorun, teşvik edilecek yatırımlara verilecek kredilerin kaynağı olmuştur. Bu nedenle, 1955 yılında Bakanlar Kurulu’nun kurulmuştur. 1957 yılında ise 4951 sayılı yasa ile Basın, Yayın ve Turizm Vekaleti kurulmuştur. 23.06.1955 tarih ve 4/5413 sayılı kararı ile Türkiye Turizm Bankası A.Ş. kurulmuştur. Bu kurum 04.05.1960 gün ve 74470 sayılı kanunla yeniden yapılmış ve Banka’nın bütün aktif ve pasifini devralan T.C. Turizm Bankası A.Ş.

T.C. Turizm Bankası A.Ş. turizm endüstrisi tesisleri kurmak ve ve işletmek görevinin yanı sıra 1967 yılından itibaren yatırımların teşviki ve yönlendirilmesine ilişkin bankacılık işlemlerini yerine getirmeye başlamıştır.

Banka, 1989 yılında T.C. Turizm Bankası A.Ş.'nin bankacılık faaliyetleri Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. tarafından devralınmış, işletmecilik faaliyetleri Turban Turizm A.Ş. adıyla kurulan bir şirket tarafından sürdürülmüştür.

1.1.5.2. 1970'li Yıllarda (Planlı Dönemde) Türkiye'de Turizm Sektörü

Türkiye'de 1960 yılını izleyen dönem Kalkınma Planlarının yapıldığı ve turizm sektöründe gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bölgeler itibarıyla kaynak envanterlerinin çıkarılmış, fiziksel planlama çalışmalarının yapılmış, teknik altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmiş ve öncü-örnek tesisler olarak adlandırılan yat limanı, konaklama vb. yatırımların devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Ege-Akdeniz kıyılarımızın 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarına başlanmıştır. Bu planlar ile turistik tesis alanlarının nerelerde yer alacağı belirlenmiştir¹⁰.

İlk kalkınma planında turizmden daha fazla yararlanmak, zengin, doğal ve tarihi kaynaklardan yararlanmak, gerekli yatırımları yapmak, tanıtma faaliyetlerine ağırlık vermek gibi ilkeler benimsenmiştir. İkinci plan döneminde ise turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel işlevlerinden yararlanmak ve turizm gelirini arttırmak amaçlanmıştır. İç turizmin geliştirilmesi, turizm yatırımlarının kitle turizmine dönük olarak desteklenmesi amaçlanmıştır. Üçüncü ve dördüncü plan döneminde ise daha çok mevzuat düzenlemeleri yapılmış, kıyı kanunu çıkartılmış, tanıtma, pazarlama, enformasyon hizmetlerinde gelişimler yapılmıştır. Ayrıca bu dönem organize turizm bölgeleri geliştirilmeye başlanmıştır¹¹.

1.1.5.3. 1980'lerin Sonrasında Türkiye'de Turizmin Durumu

1980 sonrasında yaşanan en önemli olay 24 Ocak 1980 tarihinde uygulamaya konulan "Ekonomik İstikrar Tedbirleri"dir. Bu karar bağlamında 1982 yılında sektördeki darboğazları çözmek ve gerekli yasal düzenlemeleri getirmek amacıyla Turizmi Teşvik Yasası yürürlüğe sokulmuştur. Bu yasa ile

¹⁰ Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü; Planlama Dai. Bşk.; 2001

¹¹ Nazmi KOZAK: a.g.e., 85.

turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirler getirilmiş ve bu da sektörün gelişimine önemli bir ivme kazandırmıştır.

Turizmi Teşvik Yasasına bağlı olarak planlamaya, turizm alan ve merkez ilanına, kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisine, Turizm Yatırım ve İşletmelerinin Niteliklerine Yönelik Yönetmelikler hazırlanarak yürürlüğe girmiştir.

Serbest pazar ekonomisine geçiş sürecinde kamu arazilerinin turizm yatırımlarına 49 yıllığına tahsisi başta olmak üzere sektöre son derece cazip teşvikler sunulmuştur. Bu teşviklerin başlıcaları:

- *Kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisi,*
- *Turizmi Geliştirme Fonu,*
- *Düşük faizli ve uzun dönemli turizm kredileri,*
- *Yabancı personel çalıştırma imkanı,*
- *Gümrük muafiyeti,*
- *Yatırım indirimi,*
- *Teşvik kredileri,*
- *Vergi indirimi,*
- *Finansman fonu ve*
- *Teşvik primleri olarak sıralanabilir.*

Sonuç olarak bu teşvikler ve ülkede sağlanan istikrar sayesinde Avrupa'nın en nitelikli turistik tesisleri ülkemizde gerçekleşmiş ve 80'li yıllarda yatak kapasitesinde çok hızlı bir artış meydana gelmiştir¹².

¹² Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü; Planlama Dai. Bşk.; 2001

Yine bu dönemde yabancı sermayenin turizm yatırımlarına olan ilgisinde önemli bir artış gözlenmiştir. Turizmdeki yabancı sermaye yatırımlarının toplam yabancı sermaye içindeki payı 1982'de %6.9 iken 1991'de bu oran %12.7'ye yükselmiştir. Bu hızlı gelişme arzın yanısıra talebi ve uluslararası turizm pazarındaki payımızı da etkilemiştir.

1970'de turizm yatırımlarının sabit sermaye yatırımları içerisindeki payı %1'in altında iken bu oran 1985'te %1.3'e ve 1991'de %4 düzeyine yükselmiştir. Toplam turizm yatırımlarında özel sektörün payı %6'nın üzerine çıkmış; 80'li yılların sonunda turizme verilen teşvik belgelerinin toplam teşvik belgelerinin içindeki payı %15'e ulaşmış.

1.1.5.4. 1990'lardan Günümüze Kadar Süregelen Turizm Sektöründeki Gelişmeler

90'lı yılların ilk yarısı tesis doluluk oranlarını yükseltmek amacıyla tanıtma ve pazarlamaya hız verilmesi ve yine arz kapasitesindeki artışa paralel olarak had safhaya ulaşmış olan eğitim iş gücü ihtiyacının giderilmesi çabalarına sahne olmuştur.

80'li yılların ikinci yarısından itibaren Türk turizminin gündeminde ağırlıklı yer tutmaya başlayan konuların başında çevrenin korunması, doğal ve kültürel kaynakların taşıma kapasitelerinin üzerinde kullanıma açılmaması arayışları gelmiştir. Turizm türlerinin çeşitlendirilmesi; kitle turizminin yanısıra selektif turizme ve özel ilgi turlarına yönelik pazar segmentlerine yoğunlaşılması; İngiltere, Fransa, Almanya gibi geleneksel pazarların yanısıra Japonya, ABD, Kanada, Asya Pasifik Bölgesi, BDT ve Körfez ülkelerindeki tanıtma faaliyetlerine hız verilmesi 1990'lı yılların pazarlama stratejileri arasında yer almaktadır¹³.

¹³ Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü; Planlama Dai. Bşk.; 2001

I. 2. Kent ve Kentleşme Kavramı

I.2.1. Genel Anlamda Kent Kavramı

İnsan topluluğunun yoğun bir şekilde yaşadığı yerleşim birimi olarak nitelendirilen kentlerin fiziki ve fonksiyonel açılardan incelenmesi mümkündür. Fiziki açıdan kentler, farklı amaçlar için kullanılan çok sayıdaki binalar ile insanların ulaşımını sağlayan yollardan oluşur. Fonksiyonel açıdan kent ise ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerin aktivitelerin, gerçekleştirildiği yerleşim birimleridir¹⁴. Yada, sosyal hayatın mesleklere, işbölümüne, farklı kültür gruplarına göre organize edildiği; kurumlaşmaların oğunluk kazandığı, karmaşık insan ilişkilerinin bütün bir günlük yaşamı etkilediği yerleşim merkezi olarak tanımlanabilir¹⁵.

Bir başka tanımı ise: sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidiş-geliş, çalışma, dinlenme, eğlence gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan yerleşim birimidir¹⁶.

I.2.2. Genel Anlamda Kentleşme Kavramı

Kentleşme gerçekte belirli bir yerleşim bölgesinde, nüfusun aşırı artışı ve bu neden ile yeni etkilerin yaratılması, yeni çözüm koşulların bulunması demektir. Günümüzden özellikle gelişmekte olan ülkelerde sosyal değişimin en açık göstergelerinden birisi kentleşmedir. Yalnız, kentleşme olgusunu ele alırken hızlı nüfus artışı ile aralarındaki ilişkiyi de belirtmek gerekmektedir. Henüz tam anlamıyla sanayi toplumu olma aşamasına erişememiş toplumlarda, bir yandan aile ve nüfus planlanması konusundaki politikaların yetersizliği; diğer yandan tarıma dayalı iletim tarzının hakim olması ve kent merkezlerindeki iş alanlarının, sosyal imkanların cazibesi kırsal alandan kente doğru bir göç hareketinin yaşanmasına neden

¹⁴ Eyüp G. İSPİR: Şehirleşme ve meseleleri (Ankara, 1991), 5.

¹⁵ Ruşen KELEŞ, A. ÜNSAL: Kent ve Sosyal Şiddet (Ankara, 1982), 2.

¹⁶ Ruşen KELEŞ: Kent Bilim Terimleri Sözlüğü (Ankara, 1998), 26.

olmaktadır. Bu hali ile kentleşme bir sosyal yapıdan diğer bir sosyal yapı türüne geçişi dile getirir:

“Kasaba ve kentlerde veya belirli bölgede halkın toplanması oranındaki yükselme olarak, geniş anlamda da kentleşme oranındaki yükselme, üretim ve hizmetlerin büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisi ile veya doğum oranının fazla olması ve bu fazlalığın kent içi yerleşim yerlerinde yaşamak istemeleri veya iskan edilmeleri nedeni ile nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan, aynı zamanda da burada yaşayanların özel hayatlarını ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli birtakım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler olarak tanımlanmaktadır”¹⁷.

Ya da sanayileşmeye ve ekonomik gelişmeye koşut olarak kent sayısının artması ve bugünkü kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, artan oranda örgütlenme, iş bölümü ve uzmanlaşma yaratan, insan davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir şeklinde de tanımlayabiliriz ¹⁸.

1.2.2.1. Alanya’da Kentleşmenin Son Dönemlerdeki Gelişmesi

Alanya’daki kentleşme olgusu incelendiği zaman yapılaşmanın turizmle bağlı olarak geliştiği görülmektedir. Turizmin iyi geçtiği dönemlerde yapılaşmanın artması bunun açık bir göstergesidir. Son 5 yılı dikkatle değerlendirdiğimiz zaman farklı bir yapı karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, 2004 yılında imar faaliyetlerinde tam bir patlama yaşanmıştır ve 2003 yılına göre Alanya genelinde inşaat ruhsatlarında %201’lik bir artışı görüyoruz. Yine iskan ruhsatı sayısında %38.8’lik bir artış, imar durum belgesi sayısında ise %98 bir artış yaşanmıştır. Bu son zamanlarda yaşanan en büyük artışlardan biridir. Subasman vizesi sayısı da %63 oranında artmıştır¹⁹.

Son 5 yılda Alanya geneline yapılaşma sürecine bakıldığında sahil bölgelerinde turizm yatırımı yapılacak arazi sayısının azalması ve aynı

¹⁷ Eyüp G. İSPİR: Kentleşme Metropoliten Alan ve Yönetimi (Ankara, 1982), 7-8.

¹⁸ Ruşen KELEŞ: Kentleşme Politikası (Ankara, 2002), 22.

¹⁹ ALTSO: a.g.e., 110.

zamanda değerlerinin büyük oranda artması izlenmektedir. Konut amaçlı daire sayısındaki artışın bir başka nedeni ise son 5 yıldır yabancıların Alanya'da gayrimenkul alımlarına dair beklentilerdir. Alanya'da yapılaşmanın detayını görebilmek için şehir merkezi ve kasabalardaki yapılaşmayı ve bina talebini karşılaştırmak gerekmektedir.

Alanya'da 1997 yılından itibaren Tapu Sicil Müdürlüğü'nün istatistiklerine bakıldığında işlemlerin temel olarak Türklerden yabancılara, yabancılardan yabancılara ve yabancılardan Türklere yapıldığını görmekteyiz. Burada temel olarak yabancılar arasındaki mal satışları önemli değildir²⁰. Bu neden ile yabancıların gayrimenkul alımları ile ilgili kanunun daha iyi bir şekilde incelenerek kentleşme üzerindeki etkilerinin yine bu sene ilk defa verdiğimiz yabancıların ikamet tezkereleri ile ilgili bilgiler ışığında değerlendirmek gerekecektir.

1.2.3. Alanya Örneğinde Turizm – Kentleşme İlişkisi

Günümüzün giderek gelişen ve kentleşen dünyasında, insanların doğaya olan özlemleri de giderek artmaktadır. İnsanların yaşantısını giderek daha rahat ve modern hale getirmeye yönelik çalışmalar dünyanın her ülkesinde farklı yoğunlukta görülmektedir. Ancak, sadece bu faaliyetleri teknolojik olarak algılamamak gerekir. Refahı artırmaya yönelik çabalar içinde turizm, artık daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde, ekonomik hayatta sağlanan verimlilik ve gelir artışı, insanların turizme daha çok yönelmesini sağlamıştır. Turizm de böylece modern dünyada önemli bir sektör olarak karşımıza çıkmıştır. Dünyada ve Türkiye'de turizmden faydalanma şansı olan ülkeler mevcut potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirme yollarını aramaktadır. Son yıllarda, özellikle de 1980'li yıllardan itibaren ülkemize gelen yabancı turist sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Böylece de ülkemiz turizm girdisi giderek gelişmiştir. Bu da yeni yatırımların yapılmasına neden olmuş ve kentleşmeye yeni ivme kazandırmıştır. Buna örnek olarak, Akdeniz bölgesinde ve çalışma konumuz olan Alanya gösterilebilir.

²⁰ ALTSO: a.g.e., 97.

Çalışmalarımızın şimdiye kadar olan bölümlerinde görüldüğü gibi, Alanya turizm açısından önemli bir merkezdir. Turizm sektörü denilince aklımıza ilk önce konaklama tesisleri gelmektedir. Bu itibarla öncelikle Alanya'daki konaklama tesislerine değinmek gerekir. Daha önce gördüğümüz gibi Alanya'da mahallelerin kentleşme düzeyleri birbirinden oldukça büyük farklılıklar göstermektedir. Hatta bir mahallenin kendi sınırları içinde bile farklı kentleşme ve turizm özellikleri görülür. Ülkemizin hemen pek çok yerinde olduğu gibi, turizm yatırımcılarının denize en yakın kesimde tesislerini kurmak istediğinin eğilimi, Alanya kent merkezinde görülür.

Alanya'da kentsel olarak hızlı yapılaşmanın nedeni turizmdir. İklimin elverişli olması nedeni ile inşaat sezonunun da uzun olması 12 – 18 ay arasından bir inşaatın bitirilmesine olanak sağlar. Bu nedenle otel v.b. gibi tesisler çok kısa zamanda tamamlanmaktadır. Yapılan bir turistik tesis oraya bir canlılık getirmekle birlikte hemen yakınına bir yenisi daha yapılmakta, turistlere hizmet verecek bar, cafe, lokanta, alışveriş merkezleri gibi tesisler de buna ilave olunca kentte hızlı bir gelişme olmaktadır. 1980 sonrası dönem hızlı bir yapılaşmanın dolayısıyla da kentleşmenin görüldüğü bir dönemdir. Özellikle 1985 yılından sonra turizm yatırımlarının artması Alanya'da bugünkü yapılaşmanın nedeni olmuştur. Turizm olgusundaki gelişmeye bağlı olarak hızla kentleşen Alanya'da bu gelişme sadece kent merkezini değil (her bakımdan olmak üzere) kentin çevresini de etkilemektedir. Ülkemizin en önemli turizm alanından sayılan ve pek çok yatırım yapılan Alanya ve çevresine turistlerin gösterdiği ilginin büyüklüğü, buradaki yatak sayısının da hızla artmasına neden olmuştur. Yatak sayısının artması için belirli tesis ve dolayısıyla yapılaşma gerekeceğinden kentin ve çevresinin yapısal dokusu hızla değişmektedir.

Bu denli hızlı artış Alanya'da turizmin artık önemli sektör haline geldiğinin en önemli göstergesidir. Alanya'daki tesisler Türkiye genelindeki tesislerin önemli bölümünü kapsamaktadır. Bu önemli oran bize turizme bağlı bir kent olarak gelişmiş olan Alanya'nın ülkemiz turizmi açısından fonksiyonunu açıkça göstermektedir. Kent içindeki turizme yönelik tesislere

baktığımızda, Alanya'nın bir turizm kenti olarak ne kadar gelişmiş bir konum da olduğu görülmektedir.

Çalışmamızın buraya kadar olan kısımlarında gördüğümüz gibi Alanya'nın turizm açısından ülkemizde ayrı bir yeri/potansiyeli vardır. Alanya'daki turizme bağlı bu gelişme kentin hem yapısal olarak hızla gelişmesini sağlamıştır, hem de kent dokusu içinde turizm tesislerinin daha fazla yer almasını sağlamıştır. Bu nedenle Alanya'da kentleşme ve turizm olgusunu birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir.

I.3. Kentleşmeyi Etkileyen Faktörler

Ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik tüm alanlarını yakından ilgilendiren kentleşmeyi genel anlamda “göç” olgusu ile açıklamak mümkündür. Bu çerçevede insanların, evlerinden, yurtlarından, topraklarından, ailelerinden, arkadaş ve akrabalarından ayrılma isteği veya zorunda kalma halinin açıklanması, kentleşmenin sebeplerini ortaya çıkaracaktır. Bu sebepler:

I.3.1. İtici Faktörler (Ekonomik Sebepler)

İtme faktörleri arasında, toprağın düşük verimi, düşük ücret, sınırlı iş olanakları, eğitim, sağlık vb. olanaklardan yoksulluk, kıtlık, toplumsal çatışma ve terör sıralanabilir. İtme faktörü veya bir başka ifade ile itici nedenlerde bir zorunluluk mevcuttur. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, tarımda verimin azlığı, tarımsal gelirin yetersizliği, toprak mülkiyetinin dengesiz dağılışı, tarım topraklarının çok parçalanmış olması, iklim koşulları, erozyon kentleşmenin itici sebeplerini oluşturmaktadır. Tarımda makineleşme insan ve hayvan gücünden yararlanmadan makine gücüne başka bir ifade ile organik enerjiden organik olmayan enerjiye geçilmesi daha az insanla üretim yapıldığı tarıma geçilmesi, sulama kanallarının yetersizliği, ekilebilir toprağın sınırına ulaşması, dolayısıyla ekim için yeni toprak kullanıma olanağı

ulamayan köylü kente yönelmekten başka çözüm yolu bulamamaktadır.²¹ Böylece kentleşme sürecinde göçün etkisi ortaya çıkmaktadır.

I.3.2. Çekici Faktörler (Sosyo - Psikolojik Nedenler)

Genel Olarak ifade edecek olursak, çekici sebepler arasında kentlerde, eğitim, ücret yüksekliği, iş olanakları, eğitim, eğlence gibi hizmetlerin yerine getirilmesi kırsal alanlara göre daha fazla olması ve kentlerde yüksek eğitim kurumlarının bulunması, festival gibi kültürel faaliyetlerin, kongreler gibi bilimsel çalışmaların yapılması kentleri çekici kılmaktadır.²² Şunu da belirtmekte yarar vardır ki köylüyü kente çeken, kentlerde kendisinin elde edeceği gelirin, köyde elde edeceğinden fazla olacağı ihtimali ve ümididir. Böylelikle bu ümitleri taşıyan insanlar köyden kente yönelmekte ve göç olgusunun çerçevesinde bir kentleşme süreci yaşanmaktadır. Sosyo-Psikolojik etkenler de diyebileceğimiz çekici faktörler, köy ve kent biçimleri ve standartları arasındaki farklardan kaynaklanır diyebiliriz. Gerçekten kentlerin sahip bulunduğu birçok toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler çok çekicidir.

I.3.3. Siyasi ve İletici Faktörler (Siyasal ve Teknolojik Nedenleri)

Bir ülkede çeşitli düzeyde verilen kararlar, yönetim yapısının özellikleri, uluslararası ilişkilerin de kentleşmeyi özendirmek ve dolayısıyla kentleşmeye tesir etmektedir diye diyebiliriz. Gerek sanayi devriminin getirdiği değişiklikler, gerekse tarıma egemen olan koşullar, kentleşmenin hızlanmasını, teknolojik gelişmelerle birlikte sağlamıştır. Artan üretimin kentleşmede rol oynaması, ürünün kolay ve ucuz taşınmasını sağlayacak teknolojik araçların gelişmesine bağlıdır. Çeşitli düzeylerde verilen kararlar, yönetim yapısının özellikleri ve hukuk kurumlarından bazıları ve uluslararası ilişkiler de kentleşmeyi özendirici nitelik taşıyabilir.

²¹ İlhan TEKELİ: Türkiye’de Kentleşme Yazıları, Turhan Kitabevi (Ankara, 1982), 94.

²² M. TEZCAN: Sosyolojiye Giriş, Temel Kavramlar (Ankara, 1995), 159.

1.4 Turizmin Çevreye Olan Etkisi

Turizm ve fiziksel çevre, birbirinden ayrılmaz bir ilişki içerisinde olmakla birlikte, fiziksel çevrenin çekim öğeleri üzerinde kesin bir etkiye sahiptir. Turizmin çevre üzerindeki etkilerinin büyük kısmı doğanın sunduğu verilerin sergilenmesi veya sunulması ile gerçekleşmektedir. Buna karşın gerçekleşen turizm faaliyetleri fiziksel çevre üzerinde çeşitli şekillerde etki göstermektedir. Bu etkiler doğal ve tarihi çevrenin tahribatı şeklinde olabileceği gibi, onların kazanılmasına yönelik ciddi önlemlerin alınması şeklinde olumlu yönde de olabilmektedir²³.

Turizm çevre değerlerini, kıyıları, ormanları, diğer kentsel ve arkeolojik sit alanlarını amaçlarına uygun tüketeceği bir ürün haline getirmiştir. Ekonomik değeri olan bir sektör olarak turizm endüstrisinin gelişmeye katkısı yadsınamayacak boyuttadır. Ancak çevreye olan etkisi düşünüldüğünde ekonomi ve ekoloji dengesinin kurulması gerektiği ortaya çıkmaktadır²⁴. Turizm sektörü etkinlik sürecinde çevre ile etkileşim açısından yedi aşamalı özellikler göstermektedir. Bu aşamalar keşfetme, girişimde bulunma, geliştirme, olgunlaşma, doyuma ulaşma, inişe geçme ve yenilenme süreçlerini içermektedir.

1.4.1. Turizmin Fiziksel Çevre Üzerinde Olumlu Etkileri

Turizmin çevrenin korunması yönündeki bilinçlenmeye olan katkıları başlıca dört alanda gerçekleşmektedir:

1. Turizm mevcut tarihi yöre, anıt ve yapıların restorasyonu ya da iyileştirilmesi yönünde itici bir güçtür. Turizm bu yönüyle tarihi öneme sahip alanların korunmasına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Turizm bu yöreleri çekim öğesi olarak kullanmaktadır. Örneğin, Türkiye’de Efes Antik kenti vb., eski mimari yapıların restorasyonu, geleneksel ev tiplerinin korunması turizmin olumlu etkileri olarak sayılabilir.

²³ Nazmi KOZAK: a.g.e., 79.

²⁴ Aykut KARAMAN: “Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım”, Sürdürülebilir Turizm Planlamalar için Ekolojik Bir Çerçeve (İstanbul, 1996), 99 -102.

2. Turizm eski yapıların yeni kimlikleriyle bugün de yaşamalarını sağlayacak düzenlemeleri özendirir. Eski hanlar, kışlalar, sarnıçlar, kaleler restore edilerek otel, restoran vb. tesislere dönüştürülmektedir. Ülkemizde Turing ve Otomobil Kurumu'nun İstanbul'da restore ederek kullanıma açtığı Soğukçeşme Sokağı, Yerebatan Sarayı, Malta Köşkü, Sarı Köşk, Pembe Köşk, Hidiv Kasrı ile Antalya Kaleiçi yapıları turizmin bu yöndeki olumlu etkileri sayılabilir.

3. Turizm çevrenin korunmasına hız verilmesini sağlar. Turizmin para kazandığı en önemli meta çevre olduğundan turizmin hizmetine sunmak amacıyla pek çok ülkede ulusal parklar, koruma alanları, doğal ve tarihi değerler bulunmaktadır.

4. Turizm çevrenin korunmasına ilişkin önlemlere planlama ve yönetsel bir boyut eklenmesini sağlar. Çünkü uluslararası turizm talebinin arttırılabilmesi ve bu talebin sürekli kılınabilmesi, çevresel değerlerin varlıklarını sürdürmelerine bağlıdır. Bu amaçla alınan önlemlerin boyutları ve nitelikleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir²⁵.

1.4.2. Turizmin Fiziksel Çevre Üzerinde Olumsuz Etkileri

Turizm etkileri, tüm önlemlere rağmen fiziksel çevreyi tahrip etmektedir. Bunun başlıca nedeni kitle turizmi nedeniyle çevresel değerlerin bozulmasıdır. Örneğin, ülkemizin turizm çekim bölgelerinin başında gelen Kapadokya'da bulunan kiliseler kitle turizmine açılmalardan dolayı her geçen gün orijinalliğini yitirmektedir. Bu bozulma insanların konuşmaları, fotoğraf makinelerinin flaşları, aşırı yük binmesi gibi pek çok olumsuz nedenden kaynaklanmaktadır. Tüm bunları dikkate alarak turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkileri şu şekilde sıralanabilir:

1. Turistik yerleşim doğal çevreyi tahrip etmekte ve fiziksel dengeyi bozmaktadır.

²⁵ Nazmi KOZAK: a.g.e., 79.

2. Turizm doğal manzaranın bayağılaşmasına neden olmaktadır. Yağma edilen kıyılar doğaya uymayan anarşik yapılar gibi. Kıyılardaki konaklama tesisleri, yüzme havuzları, yat limanları, dağ yolları, teleferik, telesiyer vb. tesisler hem doğal görünümünü değiştirmekte, hem de tarihi ve arkeolojik değerlerle uyumsuzluk yaratmaktadır.

3. Turizm tarihi SİT alanlarının maddesel olarak kirlenmesine neden olmaktadır. Piknik artıkları gibi.

4. Turistik mal ve hizmetlerin üretim ve tüketimden kalan zararlı artıklar çoğu kez doğayı kirlettiği kadar, kişilerin sağlığı için de tehlike oluşturmaktadır. Altyapısı yeterli olmayan turistik yörelerde yoğunlaşma nedeniyle ortaya çıkan çöplerin toplanamaması, kanalizasyon sularının denize boşaltılması gibi. Turizmin plansız olarak gelişmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan nüfus artışı ve aşırı yapılaşmalar, başta kıyılar olmak üzere bütün su kaynaklarını kirletmektedir. Altyapı eksikliği nedeniyle kirlenmiş olan içme ve kullanma sularının işletmelerde kullanılması ile salgın hastalıklar ortaya çıkmaktadır.

Su kaynaklarının kirlenmesine ek olarak verimli tarım arazileri ve bölgesel flora (bitki örtüsü) ve fauna (hayvan topluluğu) yapısı da tahrip olmaktadır. Ormanların tahribi, ormanlık alanlarda avlanma, inşaat ve ulaştırma yatırımları faaliyetleri bitki örtüsüne ve yabani hayvan nesline zarar vermektedir. Kıyılardaki deniz araçları barınakları, gezinti yolları deniz hayvanları neslinin tükenmesine yol açmaktadır. Bazı göl ve akarsu kıyılarındaki sazlık alanların kaldırılması da buralardaki canlı yaşamın yok olmasına neden olmaktadır. Sonuçta da bölge turistik çekiciliğini yitirmektedir.

5. Turizmin fiziksel çevre üzerindeki diğer bir olumsuz etkisi de, çevreyi rahatsız eden bir unsur olarak ele alınması gereken gürültü kirliliğidir. Ses kirlenmesi, uçakların inip kalkması, taşıt araçlarının çıkardığı sesler ve inşaat çalışmaları buna örnek verilebilir. Ayrıca bölgesel

yoğunlaşma nedeniyle artan taşıt araçlarından çıkan egzoz gazları ekolojik dengenin bozulmasına neden olmaktadır.

6. Turizm yalnızca sahil kıyısında değil, yoğunlaşmanın olduğu tüm yörelerde düzensiz kentleşmeye neden olmaktadır. Antalya, Mersin, Bodrum, Marmaris, Alanya, Kuşadası gibi turizm merkezlerinin beton kentler görünümünü almaları gibi.

7. Uluslararası düzeyde iyi korunmuş çevre, tüm ülkelerin en büyük turizm kaynağını oluşturmaktadır. Ancak bunun korunması ile ilgili önlemlerin geç alınması veya yeterince alınmaması turist çeken ülkelerde çevre kirliliğinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁶.

I.5. Turistik Gelişme ve Çevresel Bozulma

Turizm ve çevresel kalite birbirine doğrudan bağımlıdırlar. Doğal ve beşeri çevre, artan turist sayısı, önceden görülmemiş bir bozulma baskısı altında kalmakta ve sektörün gelişmesini tehdit etmektedir²⁷.

I.5.1. Turistik Gelişme ve Çevresel Bozulma Kriterleri

I.5.1.1. Doğal Alanların Erozyonu

Doğal çevrede en önemli bozulma erozyonla olmaktadır. Flora ve faunada belirli türlerin kaybolması sıkça rastlanan bir durumdur. Fethiye’de deniz kaplumbağalarının soyunun tükenmesi bu doğal erozyonun bir sonucudur. Kullanım farklılıklarından yada aşırı kullanımdan doğan erozyon ya da değerlerin tümünden yok oluşuna örnek olarak da Pamukkale’de yeşilleşen traverten ve her yıl tahrip olan Göreme Mağaraları gösterilebilir.

²⁶ Nazmi KOZAK, Meryem A. KOZAK, Metin KOZAK: a.g.e., 102-103.

²⁷ İsmet KILINÇASLAN: “Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım”, Çevre Koruma ve Turistik Gelişme İkilemi (İstanbul, 1996), 179.

1.5.1.2. Kentleşme, Yaygın Yapılaşma

Gelişmekte olan ülkelerin turistik bölgelerinde en yaygın bozulma etkeni kentleşmedir. Kontrol edilmeyen yasadışı yerleşmeler, kıyıların gelişigüzel işgal edilmesi, çevre kalitesini bozan en önemli etmendir. Doğal karakteri ve yeşili zengin vadiler boyunca veya manzarası olan doğal korniş alanlar boyunca görülen yapılaşma turistik değerleri yok etmektedir.

1.5.1.3. Görsel Kirlilik

Estetik değerden yoksun bayındırlık yapıları, reklam panoları, yol üstü işaretleri ve doğa içinde yerleşen ve mimari tasarım ürünü olmayan acele yapılmış lokanta, motel gibi bireysel binaların görüntüyü bozması.

1.5.1.4. Altyapının Fazla Yüklenmesi

Turistik mevsim boyunca nüfus sayısı ve yoğunluğu taşıma kapasitelerini aştığından su ve elektrik gibi altyapı hizmetlerinde kesinti olması kaçınılmaz olmaktadır. Bunun yanında su kaynaklarının kirlenmesi ve susuzluk bölgeyi yaşanılır olmaktan çıkarmaktadır. Trafik tıkanıklıkları kimi zaman kentsel ve bölgesel trafik sıkışıklığına ve kazalara neden olmaktadır.

1.5.1.5. Yerel Yaşam Tarzının Sınırlanması

Turist topluluğu ile yerel halkın kültürel bütünlüğü olmadığından, bölgede çeşitli eylemlerin oluşması yerel halka yabancılaşmaya yol açmaktadır. Turistik eylemlerin yerel yaşama olumsuz etkileri bazı doğal parçaların özel kullanıma geçerek halka kapatılması yoluyla da olmaktadır.

1.5.1.6. Turistlerin Sorumsuz Davranışları

Geçici süreyle bir bölgeye gelen turistin o yeri benimsemesi beklenemez. Ancak eğitilmiş ve görelî olarak yüksek gelirli olan turistin çevreye karşı sorumlu olarak davranması beklenir. Ancak yangın çıkarma, aşırı gürültü

üretici faaliyetler, çöple kirlenme, yasak avlanma ve tarihi eser kaçakçılığı gibi birçok zararlı etkenin kaynağı olmaktadırlar²⁸.

1.6. Turizm Planlanması - Çevre İlişkisi

Birbirlerinin karşıtı gibi görünen turizm ve çevre, sürdürülebilir turizm anlayışıyla ele alındığında, karşılıklı olumsuz etkiler en aza indirilebilecek, hatta sürdürülebilir turizm planlaması ile çevrenin değerleri arttırılabilecektir. Çevre ve turizm etkileşiminde çevre turizm için önemli bir girdidir. Aynı biçimde sürdürülebilir kalkınma bağlamında ele alınan turizm; sosyal, kültürel, doğal ve fiziksel çevrenin varolan değerlerini koruyup geliştirecektir²⁹.

Turizm ve çevre bugün çevre ağırlıklı planlama ve sürdürülebilir turizm planlaması çerçevesinde ele alınmaktadır. Doğal kaynakların korunmasının geniş kapsamlı ekonomik ve sosyal stratejiler ile bütünleştirilmesi için yapılan evrensel ölçekteki girişimler, 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm’de yapılan bir konferans (Human Environment) ile başlamış, 1980’de hazırlanan Dünya Koruma Stratejisi ve Brundtland Raporu (1987) ile geliştirilmiştir. Bu girişimlerde çevre korunmasının kalkınmaya bir engel teşkil etmediği, tersine doğal çevrenin korunmasının kalkınma için önemli olduğu kabul edilmiştir.

Çevre korunmasında turizmin rolü, Dünya Turizm Organizasyonu’nun Manila Bildirgesi (WTO, 1980) ile, ortaya konmuştur. Bu bildirgede; “turizm kaynaklarının kontrolsüz bırakılmamasına, turizm gereksinimleri karşılanırken turizm alanlarında yaşayan nüfusun sosyal ve ekonomik yaşantısına, turist çeken tarihi ve kültürel alanlarda doğal kaynaklara zararlı olacak faaliyetlerde bulunulmamasına, bütün turizm kaynaklarının insanoğlunun mirası olduğuna” değinilmiş ve uluslararası ölçekte doğal ve

²⁸ İsmet KILINÇASLAN: a.g.e., 179.

²⁹ Şule İ. KARAASLAN, Tanyel ÖZELÇİ: “Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım”, Sürdürülebilir Turizm Planlaması – Politikalar - Türkiye (İstanbul, 1996), 361.

kültürel kaynakların korunmasının geniş kapsamlı turizm planlamasının amacı olduğu belirtilmiştir.

Bölge planlaması, bölgeleme (zoning) stratejileri kullanarak çevresel amaçlarını elde etmek için en iyi araçtır. Bölgeleme stratejileri ve düzenlemeler, turizm faaliyetlerinin tek bir alan içinde yoğunlaşmasını veya farklı alanlara yayılmasını sağlamak için kullanılabilirler. Bunun sonucunda sıkı koruma ölçütleri ile karar verilmiş aşırı baskılar ortadan kalkabileceği gibi, doğayı koruyan, doğal önceliklere saygılı arazi kullanımı kararları alınabilir.

Turizm faaliyetlerinde, doğal ve sosyokültürel çevrenin uyumlu ilişkiler içinde olması gerekir. Bir yandan yabancı turistleri kabul eden ülkeler, diğer yandan turistlerin sorumluluğunda olan alanlar, WTO 1985 toplantısında şu şekilde ele alınmıştır³⁰:

- *“İnsanoğlunun mirası olan doğal, sosyal ve kültürel özellikleri içeren “turizm çevresi” bugün ve gelecek nesiller için korunmalıdır”,*
- *“Günübirlik veya uzun süreli turizmin gerçekleştiği alanlarda o yöre halkının kendi turizm kaynaklarından kolayca yararlanması sağlanmalıdır”,*
- *“Yerli halkın kendi kültürüne, dinine, gelenek ve göreneklerine uygun davranış biçimlerini turistlerden beklemek hakkı olabilir”.*

Böyle bir anlayışın ve saygının sağlanabilmesi için turistlerin yöre halkının dinsel ve geleneksel davranış biçimleri, yerel tabuları, kutsal yerleri; korunması gereken sanatsal, arkeolojik ve kültürel değerleri, doğal yaşam ve kaynaklar hakkında bilgilendirilmeleri gerekir. Ayrıca, turistlerin davranış biçimleri ve iyi ilişkileri sayesinde hem ulusal, hem de uluslararası düzeyde barışın devamına katkıda bulunacağı bilinmelidir.

Günübirlik veya uzun süreli turizm faaliyetlerinde turistler mevcut politik, sosyal, ahlaki, dini kurallara ve yönetmeliklere uymalıdır. Sosyal,

³⁰ Şule İ. KARAASLAN, Tanyel ÖZELÇİ: a.g.e., 363.

kültürel, doğal hayata saygı göstermek ve başkalarını rahatsız etmekten çekinmek zorundadırlar.

Turizmin gelişmesi için ilkelerin oluşturulduğu ve “turizm planlaması” üzerinde önemle durulduğu Hugue Bildirgesi (WTO) 1989 yılında yayınlanmıştır. Turizm ve çevre arasındaki temel ilişkilerin ortaya konduğu bu bildirmede: “Bozulmamış doğal, kültürel ve fiziksel çevrenin, turizmin gelişimi için temel koşul olduğu, bunun karşılığında rasyonel bir turizm yönetimi ile yaşam kalitesinin gelişmesine olduğu kadar kültürel ve fiziksel çevrenin korunması ve geliştirilmesine önemli katkıda bulunacağı”, görüşü benimsenmiştir.

1989 yılında yayınlanan Hugue bildirgesinden sonra, sürdürülebilir kalkınmada turizm planlaması uluslararası platformda gittikçe önem kazanmaktadır. Globe (İş ve Çevre İçin Küresel Olanaklar) konferanslar serisinin 1990 yılında Kanada Vancouver’de gerçekleştirdiği “Tourism Stream of Globe’90” başlıklı toplantısında Sürdürülebilir Turizm Kalkınmasının Stratejileri belirlenmiştir. Belirlenen çerçevede, hükümetler, turizm sanayisi, örgütler ve turistler tarafından ele alınacak özel eylemlerin neler olması gerektiği, ortaya konmuştur. Globe’92’de ise çevre sorunlarının çözümüne pratik çözüm yolları aranarak, küresel sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması konusu gündeme getirilmiştir.

Bugün başta Dünya Turizm Örgütü (WTO), Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) olmak üzere, dünyada ve Türkiye’de değişik kuruluşlar ve akademik çevreler konuyu farklı açılardan ele alarak incelemekte, çevre ve turizm konularını sürekli gündemde tutmaktadırlar ³¹.

1.7. Turizm Planlaması

Sosyo - psikolojik yönden, iyi bir tatil kişiye yaşam tazeleyici bir güç verir. Belli aralıklar ile yenilenen böyle bir tatil kendi yaşam standartları içinde kişinin yaşam kalitesinin önemli bir ögesini oluşturur. Turizm ise bir bakıma

³¹ Şule İ. KARAASLAN, Tanyel ÖZELÇİ: a.g.e., 363.

yaşam kalitesini farklı mekanda aramak ve elde etmek amaçlıdır. Yaşam kalitesini dış mekanlarda aranılan uzantısı ise çevre kalitesidir. Turizm açısından kaliteli bir çevrenin yüklendiği değerler, eğer aranılan turistik nitelikleri içeriyor ise, bu çevre turizm için gerekli tabanı sağlayarak, çekici işlev görür. Turizm bu yönü ile, çevrede nitelikli olmanın korunmasını gerektirmelidir.

Avrupa Seyahat Komisyonu'nun Europe Nostra ile işbirliği düzenlediği Kopenhag konferansında "Turizm ve koruma bir paranın iki yüzüdür" deyişiyle bu ilişkiye dikkat çekilmiş idi. Yer'e ve yerin boyutlarına göre, bu nitelik orman ve narinciye bahçesi, veya tek bir ağaç-bir yerleşmede geleneksel doku veya bir yapı, bir anıt, kent meydanı-bir kıyıda kumsal veya kaya formasyonu veya kıyı yerleşme dokusu, olabilir. Demek ki turizm korumanın en yakın yandaşı olma durumundadır. Ancak, bu duruma turizm planlaması ile istisnalar getirilebilmektedir. Bu, genel bir planlama çerçevesinde turizmi belli ceplere ve nişlere yerleştirerek, sadece bu noktasal yerleşmeler için çevre kalitesini sağlayıp, alanın diğer bölümlerini soyutlayarak veya mevzi planlama ile yapılabilmektedir.

Hizmetler sektörü ağırlıklı bir sektör olan turizmin istihdam üzerindeki etkisi diğer ekonomik sektörlerden daha fazla ve turizm istemi konaklama-dinlenme ile sınırlı olmayıp, ulaşım, iletişim, ve kentsel hizmetlerin sunumu ile yakından ilişkilidir. İşte ekonomik mekandaki parasal birikim ve el değiştirmeler, turizm yörelerindeki kentsel hizmetler sunan yerleşmeleri yakından ilgilendirmekte.

Turizmin ekonomik döngüsü içinde, böyle bir yerleşmenin elde edebildiği pay, fiziksel mekana da yansiyarak ekonomik dönüşümlerle birlikte yerleşme mekanının fiziksel dönüşümünü de etkilemektedir. Fiziksel dönüşümler için ortaya çıkan istemler ise aktiviteleri ve arazi kullanım kararlarını etkilemektedir. Bu kullanma kararları değişikliği istemleri ise planlama aracılığı ile denetlenebilme, plan kararına dönüştürülüp dönüştürülemez durumu ile karşılanmaktadır. Turizmin ekonomik etkileri yanında, sosyo-kültürel etkileri ve çevre kalitesine ilişkin etkilerinin de

mekana yansdıkları göz önüne alındığında, turizm yörelerinde ki planlamanın bu etkileri öngörebilecek, irdelleyebilecek ve yerleşme veya alan ile ilgili diğer planlama amaç, ilke hedef ve önlemleri ile bütünleştirerek, plan kararları üretmesi aranacaktır.

Turizm olgusunu kapsayan bir planlamada, turizm ile koruma arasında olumlu ilişki kurulması önemli bir planlama sorunu olmaktadır. Kısa-emirli düşünceler ile, turizmden ekonomik kazanç veya beklentinin bireysel yararlar ağır basan yanına karşı, toplum yararı içerikli plan kararlarını koruyabilmekte plancı, yerel baskı gruplarının etkisi ile zorlanmaktadır.

Bundan başka, planlama amaç ve hedeflerinin ortaya konulmasında da baştan yanlışlıklar yapılabilmektedir. Bu yanlışlıkların bir bölümü sadece turizmden ekonomik getiriye artırmaya yönelik arazi kullanım kararları ile yapılmakta, bazıları ise klasik “modernçi” paradigma içinde kalınarak, planlama kararları verilmesinden kaynaklanmaktadır. Her iki durumda da, uzun dönemde çevre olumsuz etkiler artıracak ve buda, hem turizmin olumlu gelişmesini, hemde planlama alanında çevre kalitesini etkileyebilecektir.

1.8. Sürdürülebilir Turizm

Turizm bir tüm toplumun en önemli emellerine yanıt vermektedir. Diğer yandan birçok ülkede ekonomik, politik ve sosyal gelişmenin de önemli bir nedeni olmaktadır. Turizmin kültürel ve sosyo-ekonomik gelişmeye olumlu etki yaptığı gibi, yerel kimliğin kaybedilmesi ve çevrenin bozulması gibi olumsuz etkileri de söz konusudur³².

Brundtland Komisyonu sürdürülebilir gelişmeyi, gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılama gücünü tehlikeye sokmaksızın bugünkü kuşağın gereksinimlerinin karşılanması olarak tanımlamıştır (Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu, 1987). Bu tanım gelişmesinin sürdürülebilir olmasını, sadece ekonomik etkenlerin değil, aynı zamanda sosyal ve

³² Orhan KUNTAY: Sürdürülebilir Turizm Planlaması, (İstanbul, 2004), 48.

çevresel etkenlerinde göz önüne alınmasını ve eylemlerin kısa-dönem semereleri kadar uzun dönem sonuçlarının da değerlendirilmesi gerektiğini içermektedir.

“Yeşil büyüme” olarak ta adlandırılan sürdürülebilir gelişme, kent planlama ve kentsel tasarımda sürdürülebilir kentsel gelişme olarak kent mekansal boyut kazanmaktadır. Brundtland Komisyonu önerisi sürdürülebilir gelişmenin kent planlama için anlamı nedir? Sorusuna da yanıt arayan Norveç Kent ve Bölge Araştırmaları Merkezi bu bağlamda 1990’ların başında Çevresel Anlamalı Kentsel Gelişme (NAMIT) projesini başlatmıştır. Avusturya, Danimarka, Hollanda, bu tür sürdürülebilir gelişme mekansal içerikli araştırmaların başlatıldığı diğer ülkelerden üçüdür.

Turizm gelişmesine klasik yaklaşım, bu bacasız sanayiden elde edilen döviz girdisinin artırılması ve bunun içinde turizm işletmeciliği temelinde sağlanan dışsal ekonomiler ile kamu desteği sonucundan sağlanan dışsal ekonomilerin mekanda yoğunlaştırılması tezi üzerine kuruludur³³. Bunun için sektörün dışsal etki ekonomileri (eksternal diseconomies) en düşük düzeyde tutulmalıdır. Fiziksel mekanın düzenlenmesindeki bölgeleme (zoning) kavramını kullanarak yapılabilecek bir analogi ile bu yaklaşım sosyal ve ekonomik mekanlarda da bölgeleme yapmaktan ve planlamaya da sektörel, bir diğer deyişle parçası yaklaşmaktadır.

Modern planlamanın kapsamlı (comprehensive) planlama kavramı bu doğrultuda, bütünleşmek değil, kategorik bir kapsamı tanımlamaktadır. Fiziksel mekanları düzenlemenin (planlama ve tasarımının) temel niteliği süreç olarak değil, sonuç ürün olarak algılanmakta olan bu yaklaşım, dolayısı ile, problem-çözücü tekniklerin etken olduğu koruma siyasaları (önlemleri) önermektedir. Buna göre, “ekolojik bütün” kategorik çevresel etkilere indirgenmekte ve bu etkilerin sektörel turizm planlamasına olumsuz dışsallıklar yüklememesi yönünde, bölgelemeye dayalı önlemler alınmaktadır. Bir diğer örnekleme yapılır ise, ekolojinin önemli bir bileşeni

³³ Hülagu KAPLAN: “Sürdürülebilir Turizm”: Sürdürülebilir gelişmenin Turizme İlişkin Planlama Kapsamı ve İçeriği, İstanbul, 307.

olan iklim, fiziksel çevreye verilen olumsuz bir tepki olarak, düşman olarak görülmekte ve yapı teknolojisi iklimden “korunma” önlemleri içermektedir. Teknolojinin bu doğrultuda yönlendirilmesi sonucunda bu “korunma” yapı malzemesi ve iklimlendirme teknoloji ile hasta bina sendromuna (sick building syndrome) ve insan bünyesinin doğal koşullara uyumlanabilmesinde zayıflığa yol açtığı bilinmektedir.

Bu söylenenler planlama disiplini içinde ayrı bir turizm planlaması olmayacağı anlamına gelmemekte, ancak turizmin, rekreasyonunun bir türü olarak, ekolojik bağlamlı bir koruma planlaması çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Turizmin sektörel gelişmesinden yola çıkarak, sektörün gelişmesinde çevre sorunlarını yerini vurgulayıp, turizm planlamasına varanlar ile, turizm fiziksel planlamasından yola çıkarak, sektörel gelişme önlemlerine varanların kesişme alanları çevre duyarlılığıdır. Örnek olarak, Muğla Kıyı Bandı Turizm Fiziksel Planı’ nın Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi’nin her ikisinde de bu çevre duyarlılığı ilişkin önlemler planlama ilkelerinin içinde açıkça yer almaktadır. Ancak, ülkesel karar mekanizması içinde turizmin planlaması genel bir koruma planlaması çerçevesi içinde değil de, ülkesel mekanda sektörel gelişme potansiyeline koşut olarak ele alındığından, bazı bölgelerimiz bu anlamda plansızlığa veya, daha da kötüsü, mevzii planlamaya terkedilmiştir. Kıyılarımızın önemli bir bölümünü oluşturan Karadeniz kuşağının bugünkü durumu bu terk edilmiş sonuçlarını içermektedir.

Ülkesel ölçekteki ve bölge planları var olmayan, yürürlükteki planlama kademelenmesi ile, planlama sistemimiz, başsız, dolayısıyla görmeyen, duymayan, düşüneyemeyen, temel yönlendirme mekanizmasından yoksun, el ve ayakları ile yol, yordam bulmaya çalışan bir mekanikten farksızdır.

Kademelenmedeki eksikliğe yasal mevzuattaki kargaşa da eklendiğinde, planlama sistemimizin tümü ile, yeniden, bu kez sürdürülebilir gelişme nitelik ve ilkelerini içerecek biçimde örgütlenmesinin bir an önce gerçekleştirilmesi gerekliliği açıktır.

Mekansal kararlara yönlendirilmiş stratejik planlamanın varolmaması, hem ülkesel hemde kentsel ölçeklerde stratejik kararlara yönlendirilmemiş taktik planların varlığı ile, bağdaşmaz çelişkilere neden olmaktadır. Mevzii planlama doğruluğu-yanlışlığı tartışılmaksızın , olduğu gibi benimsense bile, plan kademelenmesinin neresinde olduğu belirsiz bir palyatiflikten öteye geçememektedir.

Planlama sisteminin açık olarak tanımlanmamış olması, kademelenmenin eksik olmasına rağmen, yinede planlarda esneksizlik sorununu ortaya çıkması, boşluklar içermesine rağmen “kentsel tasarım planı” gibi yeniliklere kapalı olması, bütün mevzuat boşluklarına rağmen, mevzuat kargaşasının varlığı, koruma yerine korumamayı, eğer koruma planı mevcut ise, korunmak isteneni önce kendi haline terki, bir süre sonra da korumanın olmayacağını eksik piyasa mekanizma kuralları içinde “doğrulanarak” , “öyle ise, bırakınız yapsınlar- bırakınız geçsinler” söylemine uygun tutum ve davranışların özendirerek, eyleme geçmekte, planlamanın kendisi eylemsizliğe itilmektedir.

1.9. Turistik Kentlerin Planlanması

Çevreyi, kültür ve doğa değerlerini, ve bunlarla birlikte ekolojiyi dikkate almayan hatta öncelikli görmeyen hiçbir planlamanın, yada imar ve kentleşme politikasının bir gelişme getirmeyeceği³⁴. Bu doğal ve kültürel değerlerin sadece bir yörenin insanına ait olmadığı, bir ülkenin, toplumun ortak malı olduğu; sürdürülebilir gelişmenin ekolojiyi gözetken, dolayısı ile korumayı da içermesi gereken, aynı zamanda korumanın da sürdürülebilirliğin güvence altına alınması gerektiği kentsel koruma ve yenileme sempozyumlarında belirtilmiştir.

Birincisi sürekli göç alımı, ikincisi ise, sürekli yeniden yıkıp-yapma ile ilgilidir. Birincisi, çarpık kentleşmenin düzensiz ve çoğu kez gecekondu

³⁴ Hülagu KAPLAN: “Sürdürülebilir Turizm”: Turizme Konu Kentlerin Planlanması, İstanbul, 309.

oluşumlu varışlarına; ikincisi ise, çarpık yenilenmenin merkez bozukluklarına ve spekülâtif beklentinin gerçekleştiği diğer kent parçalarında uyumsuzluğa neden olmaktadır.

Yapılı çevre (built Environment) bu neden ile, bir türlü “kentsel” yapıli çevre olmamakta, kent planlama izleyiciliğın ötesine pek geçmemekte, kentsel tasarım ise “yabancı bir gözlemci” gibi izlemenin eylemini bile yerine getirecek uygulama alanını bulamamaktadır. Kentin yapı projelerinin bütününden ibaret bir yapıli çevre olmadığı böylelikle daha da açık anlaşılmaktadır. Sonuçta, yapısal yenileşme mekansal kırıklıklara, parçalanmalara dönüşmekte, bütünleşmemiş, dengesiz bir oluşum, meşruiyeti, var olan geleneksel dokusunda bile, sorgulanabilen bir kimlik sorunsalını dönüşmektedir. Kimliğın önemli bilişenleri olan olumlu kentsel imge ve çevre kalitesi oluşmamakta, kentin kendisi göçebe kültürünün dinamizmini günbegün yenilemektedir. Kentin sadece ekonomik bir arena olarak görülmesinin, ekonomik girdilerin olumlu çevresel değerler ile bütünleştirilmemesinin bununla ilgisi ortadadır.

Gelişmiş ülkeler kentlerindeki tersine süreç sadece merkez alanlarda yaşanmamaktadır. Söz konusu ülkeler planlamasında kentsel saçakta büyük alışveriş merkezlerin kurulması, yayılarak büyüme gibi taşıt hareketliliği odaklı yaklaşımlar terk edilirken, kentsel alan ile kırsal alanın bütünleştirilmesi için “kent içinde doğa” anlayışı dahi bırakılarak “doğa içinde kent” anlayışının uygulanmasına geçinmektedir.

Londra’ da açık alan planlaması kişi standartlarından “yeşil strateji”ye dönüştürülmüş, kentleri çevreleyen yeşil kuşakların iki katına yükseltilmesi süreci başlatılmıştır. Bir başka başkent Ankara’da ise, kentin içlerine giren vadi oluşumları, ekolojik bir anlayış ile ele alınarak, sürdürülebilir kentsel gelişme temelinde kent’e kazandırılacağına yapılaşmaya açılmışlardır. Bu konu, ekolojik bağlamli kentsel tasarım yönünden eleştirisel olarak bir başka bildiride işlenmiş idi³⁵.

³⁵ Hülâgu KAPLAN: a.g.e., 306 – 310.

İkinci Bölüm

II. ALANYA’NIN TARİHSEL, EKONOMİK VE SOSYAL YAPISI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

II.1. Tarihte Alanya

Tarih boyunca "Coracesium", "Calonoros", "Alaiye" ve son olarak da "Alanya" isimleri ile günümüze kadar gelen, doğal güzellikleri ve tarihi zenginlikleri ile tam bir turizm cenneti olan Alanya'nın ilk iskânı hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bununla birlikte, 1957 yılında Prof. Dr. Kılınç KÖKTEN tarafından kent merkezine 12 Km uzaklıkta yer alan Kadiini Mağarasında yürütülen arkeolojik çalışmalar sonucu, bölge tarihinin Üst Paleolitik (M.Ö.20,000,-17,000,) dönemine kadar uzandığına dair önemli bilgiler elde edilmiştir.

Alanya şehri, Kuzeyinde Toros Dağları Güneyinde ise Akdeniz'in bulunduğu küçük bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Antik çağda Pamfilya ve Kliya arasındaki çizgide yer aldığı için bazen Pamfilya bazen de Kliya olarak anılmıştır.³⁶Pamphylia "*Çok ırklı, çok cinsli*" anlamına gelen bir sözcüktür. Bu toprakların verimliliği yöreden geçenlerin dikkatini çekerek çoğunu bu bölgede alıkoymuştur.

Roma İmparatoru Büyük Antiochus III tarafından M.Ö.224–188 yılları arasında bütün Kliyai istila edilmiştir. Ancak, buna rağmen Coracesium M.Ö.197 yılında saldırılara karşı koymuştur. Kuşatılması ve alınmasının zorluğu nedeni ile istiklalini muhafaza eder. Coracesium, Diodotos Tryphon adlı bir korsan reisinin elinde çevresine korku saçan, hatta Suriye Krallığına bile kafa tutan bir yer haline gelir. Bu korsan reisi kendisini daha da kuvvetlendirmek için bugün Arap Evliyasının bulunduğu yerden Ehmedek'e (Ahmedek) kadar olan kısma harçsız iri taşlarla kalın bir duvar çekmiştir.

Günümüzde Kızlar Yarığı veya Korsanlar Mağarası olarak adlandırılan bu mağarayı soygun deposu olarak kullanmışlardır. O çağda

³⁶ ALTISO: "Alanya Ekonomik Raporu", (2005), 9.

dünyanın en güçlü devleti olan Roma İmparatorluğu'nun kıyı şeridine kadar sızmışlar, fidye alıp haraca bağlayacak kadar ileri gitmişlerdir. Bu nedenle kimsenin denize açılarmaması Roma şehirlerini yiyecek açısından büyük sıkıntıya düşürmüştür. Halkın bu sıkıntıdan biran önce kurtarılması düşüncesi ile M.Ö.193 yılında Antiochus III tarafından açılan bir savaş sırasında bu korsan reisi imha edilir.

Zamanla tekrar güçlenen korsanlar Akdeniz'de tekrar korku saçmaya başlayınca kesin bir sonuç almak isteyen Roma İmparatorluğu geniş yetkiler ile Antonius'u görevlendirir (M.Ö. 103). Antonius döneminde Roma İmparatorluğunun sınırlarının genişlemesine rağmen eski güçlerine ulaşmaya çalışan korsanlar da Akdeniz kıyı şeridindeki birçok şehir ve kasabayı yağma ederler, hatta kendilerini imha etmekle görevlendirilen Antonius'un kızını da kaçırlar. Soygunların sona erdirilmesi gerektiğine inanan Roma İmparatorluğu bu kez ordunun güçlü komutanlarından Pompeus'u görevlendirir. Kara ve denizden yaptığı acımasız saldırılarla (M.Ö. 67) yılında Pompeus yıllarca Akdeniz'de korku saçan korsanları bir daha güçlenemeyecekleri bir şekilde ortadan kaldırır.

Bu yörelere tam anlamıyla sahip olan Roma İmparatorluğu, Cesar'ın ölümünden sonra Klikya yöresini Antonius'un yönetimine bırakır. Rakibi olan Octavius, Antonius'a savaş ilan eder. Yunanistan'da bulunan Antonius ve Cleopatra'nın ordularını burada yenerek bölgeyi ele geçirir. Antonius ve Cleopatra dönemlerinde gemi yapımında kullanılan ağaçlar bu bölgeden temin edilmiştir. Alanya'da İmparator Traianus döneminde para basılmıştır³⁷.

Orta çağda Coracesium'un kalıntılarından yararlanılarak burada Calonoros Kalesi yapılmıştır. Romalılardan sonra Bizanslıların eline geçen Alanya o dönemde Calonoros adını alır. Pamphylia ve Klikya bölgeleriyle beraber bölgeye Hristiyanlığın gelmesinden sonra kilise Kalenin içindeki yerini almıştır. Stratejik önemi kalmayan bu bölgenin dini önemi artınca Piskoposluk merkezi ilan edilir.

³⁷ ALTİD: "Alanya'nın Turizm Kapasitesinin Analizi", (1994), 7.

İslam Devletlerinin Roma şehirlerine karşı yaptığı akınlar sırasında Calonoros kalesinin alınmasının zorluğu sebebiyle bağımsızlığını muhafaza eder³⁸. Selçuklular; Klikiayı (Antalya) aldıktan sonra; Akdeniz hâkimiyetinin ancak Calanoros'un da ele geçirilmesiyle mümkün olacağını düşünerek, alınması oldukça zor olan bu kaleyi de topraklarına katmak için harekete geçerler. Antalya'nın idaresi için görevlendirilen Ertokuş Bey saldırı planı hazırlayarak kaleyi kuşatır. Kalenin iki ay kadar saldırılara karşı koymasından sonra, harp yapacak güçleri kalmadığını anlayan kale komutanı Kir-Fart yakınlarıyla birlikte teslim olur. 1221 yılında kendi eliyle kale kapılarını sonuna kadar açarak Sultan'ı karşılar.

Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat zamanında kentin ele geçirmesinden sonra bu şehre Alaiye adı verilmiştir. Ordu Antalya'ya doğru yol alırken Alara Kalesi önlerine gelen Sultan bu kalenin de Selçuklu topraklarına katılmasını emreder. Alaaddin Keykubat'ın başlattığı yapılaşma kenti öylesine güzel bir hale getirir ki Alaiye, Selçuklu Sultanları tarafından kışlık Başkent olarak kullanılmaya başlanır.

Alaaddin Keykubat'tan sonra kentin parlak dönemi sona ermiştir. 1243'deki Moğol saldırıları 1277'de Mısır Memlukları'nın Anadolu'ya girmeleri Selçukluları yıpratmış, 1300 yılında Selçuklu Devleti parçalanmış ve bölge Karamanoğulları tarafından beşbin altın karşılığında Memluk Sultanına satılmıştır³⁹. Alaiye'nin Osmanlılar tarafından alınması Fatih Sultan Mehmet devrinde gerçekleşmiştir⁴⁰. Fatih zamanında Alaiye Karamanoğlu Lütfü Bey'in oğlu Kılıç Arslan Bey'in elindedir. Fatih'in emri üzerine Rum Mehmet adında bir kumandan Fetih ile görevlendirilir. Fakat bu komutan başarılı olamaz. Bu kez görev Gedik Ahmet Paşa'ya verilir. Gedik Ahmet Paşa 1471 yılında fazla zorlanmadan Kılıç Arslan Bey'i ikna yolu ile Alaiye'yi Osmanlı topraklarına dâhil eder. Bu dönemden sonra Alaiye kalesi içinde ve çevresinde Osmanlıların imar çalışmaları başlar.

³⁸ ALTSO: a.g.e., 9.

³⁹ Ali YARDIM: Alanya Kitabeleri (İstanbul, 2002), 7.

⁴⁰ <http://www.alanya.gov.tr>

Alanya, Tarsus ile birlikte 1571 yılında Kıbrıs eyaletine bağlanmış, 1864 yılında ise, Konya vilayetinin sancağı olmuştur. 1868 yılında Antalya'ya bağlanmış, 1871 yılında bu ilin ilçesi olmuştur.

Alanya isminin resmi olarak kabul edilişi ulu önder Atatürk'ün 1933 yılında Gülcemal Gemisiyle çıktığı Akdeniz gezisi sırasında Alaiye'den çekilen bir telgrafta Alanya olarak yazılması ile başlamış ve tarihte Coracesion'dan Alanya'ya uzanan bir sayfa tamamlanmıştır.

II.2. Alanya'nın Doğal Yapısı

II.2.1. Coğrafik Konum ve Jeolojik Yapı

Alanya şehri, Antalya İli sınırları içerisinde şehir merkezine 135 km mesafede Akdeniz kıyısında yer almakta ve 3630'07" ve 3636'31" kuzey enlemleri ile 3138'40" ve 3232'02" doğu boylamları arasında 175.658 hektarlık bir alanı kapsamaktadır⁴¹. Alanya kuzeyde yer alan Toros Dağları'nın uzantısı olan dağlık ve platoluk kısmında bulunan yayla kesiminin denizden yüksekliği 1000 metre civarındadır. Güneyde etrafı 6500 metre uzunluğunda surlarla kaplı Alanya Yarımadası yer almaktadır. Yarımada ovalarla Toroslar'dan ayrılmıştır. Denizden kuzey yönüne geçit vermeyen Toroslar'dan İç Anadolu'ya Koçdovat Gedigi, Kuşyuvası, Yelköprü, Dim ve Alara çaylarından adlarını alan Dim ve Alara vadilerinden geçmek mümkündür. İç Anadolu ile bağlantısının güç olması ve kıyidan çok dik bir görünüş yükselen Alanya yarımadasının doğusunda tabii bir limana sahip olması zaman içinde bölgede deniz ulaşımının gelişmesine neden olmuştur.

Alanya'nın tabii bir liman olması özelliğini çok iyi değerlendiren Alaaddin Keykubat buraya bir tersane ve limanı korumak için Kızıl kule'yi inşa ettirmiştir. Günümüzde de bu liman güzelliğini ve önemini aynen koruyarak turizme hizmet vermektedir.

⁴¹ Ali SÜR: Alanya'nın İklimi (Ankara, 1977), 9-13.

Gerek karayolu, gerekse hava yolu ile Ulusal ve Uluslararası merkezlerden Alanya'ya ulaşım genellikle Antalya üzerinden karayolu ile sağlanmaktadır. 1990 yılı sayım sonuçlarına göre 52.460 kişi olan Alanya'nın şehir merkezi nüfusu 2000 yılında 139.177 kişiye ulaşmıştır. İlçenin kış aylarında 140.000 civarında olan nüfusu yaz aylarında artan iş hacmi ve turizm nedeni ile 400.000 kişiye ulaşmaktadır. İlçenin Akdeniz kıyısında oluşu, doğal ve tarihi zenginlikleri, sekiz aya varan yaz sezonu ve 60 kilometreyi bulan kumsal ve sahil şeridi ile Türk Turizminin odak noktalarından birisi olmuştur⁴².

II.2.1.1. *Alanya'nın Topoğrafik Yapısı*

Antalya körfezinin doğusunda bulunan düzgün kıyı şeridinin bozulduğu yerlerden biri olan ve denizden yaklaşık olarak 212 m yükseklikteki Alanya yarımadasının yapısı permo kristalin kalkerlerden meydana gelmiştir. Bu yükseltiden ovaya doğru inerken kristalin kalkerlerle şistler arasında bulunan kırıklar, genç tektonik hareketlerin izleridir. Tektonik hareketlerin sonucu oluşan çöküntü taşınan alüvyonlarla kaplanarak ovayı oluşturmuştur.

Şehrin kuzey tarafında Toros Dağları'nın kıvrım dağ yapısına sahip kesiminin devamı olan Alanya masifine ait permo karbon kristalin kalkerleri kıyıdan içerilere 1,5–2 km derinlemesine adeta bir yay çizerler⁴³. Alanya'nın bu kıyı ovası doğuda Obaçayı vadisinde genişleyerek son bulur. Oba çayı vadisinin doğu kesiminde 20–30 m eşikle geçilen Dim çayı vadisi bulunur. Güneyden Akdeniz'e açık olan bölgenin kuzeyi ormanlarla çevrilidir.

II.2.1.2. *Dağlar ve Akarsular*

Alanya'nın kuzeyi Torosların bir parçası olan Geyik ve Akçalı Dağlarının birleştiği yükseklikleri 1000 metreyi aşan tepe ve platolardan oluşan kıyı silsileleri ile çevrilidir. Burada yerli halk tarafından yayla olarak yazları yaşanan yerler mevcuttur. Dağların alçak kısımlarında kıyı boyunca uzanan ovalar meydana gelmiştir. Alanya yarımadası böyle bir ovayla Toroslar'dan

⁴² ALTSO. a.g.e., 21.

⁴³ E.İLHAN: Türkiye Jeolojisi (Akara, 1976), 12.

ayrılmıştır. Alanya irili ufaklı rejimleri düzensiz olan birçok akarsuya sahiptir. Akarsuların debileri mevsimlere göre farklılıklar gösterir. Yazların sıcak ve kurak geçmesi yüzünden akarsuların debileri yaz sonlarına doğru azalmaktadır, hatta bazıları kurumaktadır.

Sonbaharda yağmurların başlamasıyla birlikte su seviyesi gittikçe yükselir. İlkbaharda Toroslar'daki karların erimesiyle son halerini bulur. Kaynakları Toroslar olan, dere ve çaylar denize inerken arazinin fazla eğimi nedeni ile hızlı akarken sel tahribi yaparak erozyon olayını kuvvetlendirmektedir. Az veya çok sulama amacıyla kullanılan bu akarsuların en önemlileri Alara Çayı, Kargı Çayı, Serapsu Çayı, Oba Çayı ve Dim Çayıdır. Alara Çayı; Manavgat ile Alanya ilçeleri arasındaki sınırı çizmektedir. Dim çayında bulunan küçük regülâtör tesisi mesire yeri olarak da kullanılmaktadır. Dim Çayı üzerinde halen proje aşamasında olan Dim Barajı ile ilgili çalışmalar devam etmektedir.

II.2.1.3. *Bitki Örtüsü*

Yukarıda bahsedildiği gibi Alanya'nın toplam yüzölçümü yaklaşık 175.678 hektardır. Bunun % 16,45'i olan 28.880 hektarını tarım, % 6,26'ı olan 9.860 hektarını çayır ve mera, % 65,48'i olan 115.013 hektarını fundalık ve orman, % 0,10 olan 185 hektarını su yüzeyi, % 11,70'i oluşturan 20.560 hektarını da tarım dışı alanlar ve meskûn sahalar oluşturmaktadır⁴⁴. İklimi ve konumu ile Akdeniz bölgesinin en verimli topraklarına sahip bir yöresidir. Bu nedenle de yetişen bitki türleri çeşitlilik göstermektedir.

Akdeniz Bölgesi'nin en fazla orman zenginliği Antalya ili sınırları içindedir. Antalya'nın ilçesi durumunda olan Alanya orman yönüyle zengin bir yöredir. Alanya'da bulunan ormanlar ülke ormanlarının % 0,5'ini oluşturmaktadır. Bu oranın arttırılması için ortalama yılda 750 hektarlık alan ağaçlandırılmaktadır. Dağların bazı kısımları tipik Akdeniz orman bitkisi olan Makilerle kaplıdır. Dağların yüksek kesimlerinde karaçam ve sedir ormanları, sahil kesimlerinde ise kızılçam ormanları mevcuttur. Hatta İncekum gibi bazı

⁴⁴ ALTSO: a.g.e., 21.

bölgelerde denizle orman alanları iç içe girmektedir. Genel olarak kızılçam, karaçam, sedir, meşe, köknar, ardıç, çınar ve kızılağaç bulunan orman alanlarında kavak, ıhlamur, kestane, fındık gibi orman ürünleri ile de karşılaşılmaktadır.

Alanya'da doğal bitki örtüsü dışında zirai çalışmalarla oluşmuş bitki örtüsü de mevcuttur. Sahil kesiminde Narenciye bahçeleri ve muz plantasyonları yöreye canlı bir yeşillik kazandırırken yöre için iyi bir tarım ürünü olan Avokado ve Kivi gibi ağaç türleri artmaktadır. Dağlık ve platoluk kesimde soğuğa dayanıklı Elma, Armut ve Ayva gibi meyve türleri yetiştirilmektedir. Yıllar önce bataklık arazileri ıslah etmek için getirilen Okaliptüs Ağaçları görevlerini tamamladıktan sonra bir süs bitkisi olarak yol kenarlarını süslemiştir. Alanya yöresinde her türlü doğal şartlarda kendine has bitki örtüsünün yetişeceği bir köşe bulmak mümkündür. Bu da doğanın Alanya'yı tarım ve turizm cenneti yapan bir lütfüdür.

II.2.2. Alanya İklimi

Alanya'da yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen tipik bir Akdeniz iklimi hâkimdir. Kışların çoğu zaman yaz gibi geçtiği bu yörede; yaz sıcaklığının etkisi öğleden sonra denizden karaya doğru esen meltem rüzgârıyla azalmaktadır. Alanya Yarımadası ile Toros Dağları arasında oluşan boğaz bir hava akımı yaratarak yaz sıcaklığını düzenleyen olumlu bir etken olmaktadır. Turizm sektörüne hayat veren etkenler tabii güzellikler ve iklimdir. Tabii güzellikleri ve tarihi değerlerinin yanında olumlu iklimiyle tam bir turizm cenneti olan yörede güneşleme süreleri, deniz suyu ve hava sıcaklıkları gibi iklim özelliklerinin aylara göre dağılımının bilinmesi büyük önem taşır. Turistler; yaşadıkları yer ile seyahat ettikleri yer arasındaki iklim farklılıklarından etkilenir, rahatsızlık duyarlar. Hatta bu fark hastalıklara yol açar.

İklim olayı turistik bölgenin çekiciliği üzerinde etkili olmakta ve turizm çeşitlerinde iklimin farklı türleri tercih edilmektedir. Dinlenme turizmi için güneşleme süresi uzun, az yağışlı ılıman iklim tercih edilirken, kış turizmi için

soğuk hava ve yeteri kadar yağış tercih edilmektedir. Bir turistik yöre kendi özelliklerine uygun iklim şartları açısından istikrarlı değerlere sahip olduğu takdirde çekiciliği artmakta, turistlerin iklimi istikrarlı yerleri daha çok tercih ettiği görülmektedir⁴⁵. İklim özelliklerinden de anlaşılacağı gibi doğanın nimetlerinden fazlaca nasibini alan Alanya, deniz suyu sıcaklığının yüksek olması ve güneşleme süresinin uzun olması nedeni ile özellikle kuzey ülkelerinden gelen turistleri tarafından sevilen bir yer haline gelmiştir.

II.3. Alanya'nın Ekonomik Altyapısı

II.3.1. Tarım ve Hayvancılık

II.3.1.1. Tarım

Alanya Ovası alüvyonlarla kaplı bol sulanma imkânlarına sahip olan bir arazidir. Doğal yollarla (dere ve çaylar) sulanabilen arazilere, DSİ tarafından yürütülen yapay kanallar ile su taşıma çalışmaları ve çiftçilerin açtığı artezyen kuyuları ile sulanabilen büyük bir arazi ilave edilmiştir. Ayrıca, suyun çok zor çıktığı yüksek kesimlerde en son zirai teknik olan Damlama Sulama Sistemi Alanya'ya getirilip çiftçilerce uygulanmaya başlanmıştır. Son yıllarda Alanya'da yapılmakta olan Dim barajı da bu arazilere yeni sulama imkânları ve sulama alanları yaratacaktır. Turizmin gelişmesi, sahilde turizme elverişli tarım arazilerinin yatırıma açılması sonucu ekilebilen verimli tarım arazilerinin azaldığı da bir üzücü bir gerçektir⁴⁶. Modern tarım tekniklerinin kullanılmaya başlanması, ekilen topraklarda birim başına düşen verim artmıştır.

Alanya'da şehirleşme ve turizmin gelişmesi, küçülen tarım arazisi ve özellikle de sebze ve meyve fiyatlarındaki artış nedeni ile tarım arazilerinin değer kazanması nadasa bırakılan ve ekilmeyen tarım arazilerinin azalmasına yol açmıştır. Özellikle hububat ekilen alanlarda oransal bir artış yaşanmaktadır. Alanya'da tarım alanlarının azalmasına rağmen 1999–2005 yılları arasında toplam sera alanlarında gelişme devam etmiştir. Toplam

⁴⁵ TuncaTOSKAY: Turizm Olayına Genel Yaklaşım (İstanbul, 1988), 35–43.

⁴⁶ ALTSO: a.g.e., 83.

sera alanları içinde ise Cam Seraları yaklaşık % 36.6 oranında artış göstermiştir.

Alanya'da verimli tarım alanların şehirleşme nedeniyle azalması, nadasa bırakılan tarım alanlarının gübrelerle takviye edilerek yeniden kazanılması ve daha fazla verim alınması yolunda çabaların artmasına neden olmuştur. Bu amaçla kullanılan hayvan gübreleri yanında verimin artırılması için tercih edilen kimyasal gübreler Alanyalı çiftçiler tarafından seçici olarak kullanılmaya başlanmıştır.

2000'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz nedeni ile tarıma verilen desteğin azalması, gübre fiyatları ile sulama ücretlerinin artışları dolayısı ile daha az gübre kullanımına yönelen Alanya çiftçisi ürün kayıpları azaltmak, çeşitli hastalık ve zararlılardan kurtarmak adına daha fazla zirai ilaç kullanma yoluna gitmiştir. Böylelikle 1999 yılından itibaren Alanya'da zirai ilaç kullanımı sürekli olarak artma göstermiştir.

Sonuç olarak, Alanya sahilindeki turizmin hızla gelişmesi nedeni ile tarım alanlarının yoğun bir turistik tesis ve konut alanlarına dönüştürülmesi tarım sektörünün şehrin daha yüksek kesimlerine kaymasına yol açmıştır. Özellikle deniz seviyesinin üst kesimlerinde bağlık ve meyvelik alanlar oluşturulmuştur.

II.3.1.2. Hayvancılık

Alanya'da hayvancılık sektöründe uğraşan çiftçilere yıllardır verilen eğitim çalışmalarına karşın hayvancılık genellikle alışlagelmiş yöntemlerle yapılmakta ve küçük çaplı üretim özelliğinden kopamamaktadır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik kriz hayvancılık sektörüne ayrılan teşviklerinin ve tarım kredilerinin azalmasına neden olmuştur. Ayrıca, bölge ekonomisine hâkim olan turizm nedeni ile de zaman zaman ekonomik krizler yaşanması ve buna bağlı olarak bölgeden sağlanan et ve süt ürünlerinin talebindeki belirsizlik Alanya'da hayvan besiciliğinin gelişmesinde ciddi sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Modern besicilik tesislerinin olmaması, küçük ölçekli besiciliğin köy ve yaylalara kayması nedeniyle bunların

ürünlerinin toplanmasında yaşanan güçlükler Alanya'da hayvan varlığının azalmasına neden olan sorunlardır.

Alanya'nın son beş yıllık hayvan ürünlerinin üretimine baktığımızda hayvan ürünleri konusunda dalgalanmalar yaşandığını görüyoruz. Alanya'da hayvancılık özellikle özel sektör tarafından kurulan et ve et ürünlerini işleyen tesislerin kurulması ile daha bilinçli yapılır hale gelmiştir. Bölgede yetiştirilen hayvanların etleri ve dışarıdan kesilmek üzere bölgeye getirilen hayvanların etleri kesimden sonra bu tesislerde işlenmeye başlanmıştır. Beslenen ev, kümes ve besi hayvanlarının insan sağlığını etkilememesi için Alanya Tarım İlçe Müdürlüğü bünyesinde koruyucu hayvan sağlığı çalışmaları da özel sektöre paralel olarak devam etmektedir. Alanya'da her yıl ortalama 100.000 hayvanın kontrolü yapılırken hastalıklara karşı da aşılama çalışmalarına hız verilmektedir.

II.3.2. Sanayi ve Ticaret

Alanya ekonomisi 1960 yılına kadar kapalı bir yapıya sahiptir. Bu zamana kadar ancak orman ürünlerinden sedir kerestesini tarih boyunca gemi yapımında kullanmak üzere deniz yolu ile Mısır'a gönderdiği bilinmektedir.

Antalya-Mersin Karayolunun açılması ile tarım ürünlerinin diğer şehirlere ve dış ülkelere gönderilmesi ve turizm hareketinin başlaması nedeni ile 1960 yılı İlçe ekonomisinin gelişmesi konusunda kırılma noktası olmuştur. Hayvancılık tarım sektöründe ikinci planda kalmakla birlikte, sahil köylerine sığır ve koyun, orman içi köylerde ise kıl keçisi beslenmektedir. Tarımın geliştirilmesinde üreticilere T.C. Ziraat Bankası'nca kredilerin verilmesi öngörülmüştür.

Daha önce belirtildiği gibi turizmin gelişmesi ilçemizde Antalya-Side-Mersin Karayolu'nun açılması ile hız kazanmıştır. Alanya'da turistik belgeli ve Belediye denetimli konaklama tesisleri mevcuttur. Her sezon ilçeye gelen turistlerden büyük miktarlarda döviz geliri elde edilmektedir.

Alanya genelinde ticaret, öncelikle turizm sektörü ile tarım ve hayvancılık sektörleri üzerine kurulmuştur. Ticaret hayatının bu iki lokomotif sektörü etrafında diğer sektörleri ile de desteklenmektedir. Bu iki sektörün ticaret hayatımızdaki yerini inceleyerek Alanya Vergi Dairesinin İstatistikleri ile karşılaştırdığımızda ticaret hayatı hakkında bilgi sahibi olmamız mümkün olmaktadır.

II.3.3. Doğal Kaynaklar

Alanya yeraltı zenginlikleri açısından büyük önem taşımaktadır. Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) tarafından Alanya'da tespit edilen ama işletilmeyen en önemli maden yatakları Alüminyum (Boksit), Barit, Fosfat, Kuvarsit ve Zımparadır⁴⁷.

Alanya yeraltı zenginlikleri açısından önem taşıyan bir bölgemizdir. Maden Tetkik Arama Enstitüsü tarafından bölgede yapılan araştırmalarda Alanya bölgesinde Alüminyum (Boksit), Barit, Fosfat, Kuvarsit ve Zımpara yatakları tespit edilmiştir (Tablo 2). Özellikle Alanya Karamanlar, Orhan Köyü, Çatak Yaylası ve Maşat Mahallesi yatakları yaklaşık 1.2 Milyon tonluk alüminyum rezervine sahiptir. Barit madeni ise Alanya-Gazipaşa arasında yoğun olarak bulunmaktadır. Alanya'da Gümüşgöze, Kızılcaşehir, Havuçaçan ve Demirtaş yatakları, Gazipaşa'da ise Karalar, Örencik ve Küçükdere yatakları 10.5 milyon ton muhtemel rezerve sahiptir. Gündoğmuş'ta Grafit, Gazipaşa Karalar yatağında 12 gr/ton tenöründe 100.000 tonluk bir gümüş rezervi bulunmaktadır.

Bölge madenciliğinin gelişmesindeki en büyük engel taşıma problemidir. Maliyeti düşük olan deniz taşımasında Alanya limanının turizm ağırlıklı hizmet vermesi, turizm merkezlerinin içinden dev gibi maden yüklü kamyonların geçmesinin fiziki olarak mümkün olmaması, Alanya limanında yükleme ve boşaltma imkânlarının olmaması bölgedeki madenciliğin gelişmesinin önünde bir engel olarak durmaktadır⁴⁸. Gazipaşa - Alanya

⁴⁷ N. UYSAL: Antalya (Ankara, 1987), 13.

⁴⁸ <http://www.alanya.gov.tr>

arasında seçilecek ve iyi organize edilecek bir bölgeye yapılacak olan bir yükleme iskelesi Alanya'daki madencilik ve sanayinin önünü açacaktır.

II.4. Alanya'nın Sosyal Yapısı

Sosyal yapının temel unsuru nüfusun olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Buna göre, sosyal yapının ayrıntılı değerlendirilmesi için nüfusun mutlak miktarını, artış hızını, şehirli ve köylü kısımlara ayrılma özelliğini incelemek gerekmektedir. Ayrıca yaş grupları, insanların ekonomik durumu ve eğitim seviyesi de sosyal yapının incelenmesinde önemli konulardır.

Konumuz olan Alanya'nın sosyal yapısını ele aldığımız zaman turizm olgusundan önce ve sonraki yaşanan gelişmelerin karşılaştırılmasında fayda vardır. Alanya kentinde, turizm sektörünün gelişmesinden önce iş ve tüm sorumlulukların nerede ise tamamen erkeklerde olduğu; kadınların da çalıştırılmadığı bir aile yapısının hakim olduğunu söyleyebiliriz. Köylerde tamamen, kentte ise bazı ailelerde kadının sadece tarımla uğraştığı halkta tutucu bir yapı hakimdir⁴⁹. Turizm sektörünün gelişmesi ile birlikte Alanya'da aile düzeninin modern aile düzenine dönüştüğünü ve iş sorumluluğundaki paylaşımda da kadının gittikçe söz sahibi olduğunu görüyoruz.

Sosyal düzendeki bu radikal değişimler sonucunda bir çok kamu kurumu, turistik tesis ve çeşitli mağazalarda Alanyalı kadın ve kızlar başarılı bir şekilde görev yapmaktadır. Bölgede turizm aktivitesi içinde herkes kendisine bir iş yaratıp çalışma içine girdiği için turizm aktivitesinden önce sayısı çok olan kahvehanelerin hem sayısında, hem de doluluk oranlarında azalma gözlenmiştir.

Alanya nüfus olarak en fazla göç alan şehirlerimizden birisidir. İstatistiksel verile Alanya'da nüfusun iç ve dış göç ile birlikte her yıl % 5 gibi bir artış göstermektedir⁵⁰. 1997 yılında 222.028 kişi nüfus olan Alanya, 2000 yılı nüfus sayımlarına göre % 18,9'luk bir artışla 264.240 kişilik bir nüfusa ulaşmıştır (Tablo 3).

⁴⁹ ALTİD: a.g.e., 13.

⁵⁰ ALTSO: a.g.e., 29.

Yıl Nüfus	Şehir Merkezi	Bucak ve Köyler	Toplam
1985	28.733	58.347	87.080
1990	52.460	76.936	129.936
1997	110.181	111.927	222.028
2000	88.346	175.894	264.240

Tablo 3. Alanya'nın Yıllara Göre Nüfus Sayım Sonuçları (ALTSO, 2004 Alanya Ekonomik Rapor).

Deniz kıyısındaki köyler geleneksel yapılarından kurtulup birer küçük turistik merkez haline gelmektedir. Önceki dönemlerde kadınların sadece tarımda çalıştığı bu köylerde kadınların araba kullanması dahi olağan olay olarak görülmeye başlanmıştır. Tüm bu gelişmeler doğal olarak konut talebinin artmasını da neden olmuştur ki; müstakil, bahçeli evlerin yerlerini apartmanlar hayatı gelişme göstermektedir.

Sonuç itibarı ile hızlı yapılanma doğal yapıyı bozup, taş blokların yükseldiği bir yapı yaratmaktadır. Çalışmakta olan kişi ve ailelerin talebi ile ev pansiyonculuğunun neden olduğu kira artışları da konut yapımını artırmaktadır. Alanya ideal bir iş ve yerleşim merkezi olmasıyla birlikte şehirleşme yolunda hızla ilerlemektedir. Hızlı bir tempo ile gelişen Alanya şehri yakın bir gelecekte kent kimliği statüsüne erişecektir.

II.5. Alanya'da Turizmin Değerlendirilmesi

Günümüz Dünyasında turizmden faydalanma şansı olan ülkeler mevcut potansiyellerini en iyi şekilde değerlendirme yollarını araştırmaktadır. Ancak Dünyada pek çok örnekte (Hatta Türkiye'de ve çalışma alanımız olan Alanya'da da) olduğu gibi plansız bir turizm anlayışına yönelmiş ve bu da beraberinde önemli bir takım sorunları getirmiştir.

Son yıllarda, özellikle de 1980'li yıllardan itibaren ülkemize gelen yabancı turist sayısında önemli artışlar kaydedilmiştir. Böylece, ülkemizde turizm girdisi giderek gelişmiştir. Bu da yeni yatırımların yapılmasına neden olarak hızlı kentleşmeye sebebiyet vermektedir. Ülkemizde

turizm sektöründe meydana gelen hareketliliğe rağmen, turizm potansiyelimizi düşünecek olursak, halen hak ettiğimizin çok daha altında bir turizm gelirimiz olduğu görülmektedir. Bunun nedenlerine en güzel örneği, çalışma alanımız olan Alanya'dan verebiliriz.

Alanya'daki turizm yatırımlarına baktığımızda, bunların çoğunun dış turizme (Yabancılara) yönelik olarak yapıldığı görülür. Hatta Alanya'nın cadde ve sokaklarında dolaşırken tesislerin yatak ücretlerinden restaurantlardaki yemek fiyatlarına kadar pek çok şeyin yabancı turistlere yönelik olarak hazırlandığı, hatta bunların fiyatlarının da Euro, Dolar üzerinden olduğu görülür. Turistik tesislerde sunulan hizmetlerin vatandaşlarımızın ödeme gücüne göre çok fazla olması ve bu imkândan ancak sınırlı bir kesimin yararlanması iç talebin durgunluğuna neden olmaktadır. Bu örnek ülkemizde turizmin sorunlarından sadece birisidir. Aslında ülkemizin turizm potansiyeli sadece deniz turizmine yönelik değildir. Türkiye'de fiziki koşulların çeşitliliği turizm olgusunda da çeşitlilik yaratacak niteliktedir.

Çalışma alanımızın Alanya ile sınırlı olması nedeniyle ülkemiz genelindeki turizm potansiyeline tek tek değinecek değiliz. Ancak şunu belirmemiz gerekir ki aşağıda Alanya'nın turizm potansiyelini incelerken, ülkemiz genelindeki turizm potansiyelinin özünü Alanya'da görmek mümkündür. Bunun için Alanya ülkemizin en gözde turizm yörelerinden birisidir. Bu başlık altında belirtmemiz gereken diğer konu da, ülkemizde turizmle ilgili çalışmalarda karşılaşılan güçlüttür. Çünkü ülkemizde turizme yönelik istatistiği bilgiler çok yetersidir. Gerek Devlet İstatistik Enstitüsü'nün, gerek ise Turizm Bakanlığı'nın yayınlarında konu yeterince detaylı olarak ele alınmamaktadır. Çalışmamız sırasında, Alanya ilçesinin önemli turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen, bu şehir hakkında istatistiklerin çok genel ve yetersiz olması, karşılaştığımız sorunlar olmuştur.

Dünyadaki turizm faaliyetlerinin karakterlerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerin gelişmiş ülkelerde daha önce başlamış olmakla beraber, ülkemizin çoğu yörelerinde olduğu gibi, Akdeniz Bölgesi'nde ve

Çalışma alanımız olan Alanya'da da görülmektedir. Dünyanın her ülkesinde eskiden turizm denilince sadece deniz turizmi akla gelmekteydi ve bu olgu da uzun yıllar devam etmiştir.

İnsanların deniz turizmine olan yakınlığı "3S^u sloganının (Sun: güneş, Sea: deniz. Sand: kum) doğmasına neden olmuştur. Fakat Günümüzün modern dünyasında daha çok strese sahip olan insanlar tatil anlayışlarını da değiştirmişlerdir. Böylece sadece deniz turizminin getirdiği pasif bir tatil anlayışı yerine çok daha aktif bazı turizm faaliyetleri doğmuştur. İnsanların giderek artan doğaya dönme ve aktif uğraşılarda bulunma isteği ile standart yasama karşı oluşan tepkiler aktif turizm formlarını ortaya çıkarmıştır. Başlıca aktif turizm türlerini ise: sağlık turizmi, alpinizm, klimatizm, avcılık, paraşüt, mağara turizmi, golf, su sporları ve yatçılık oluşturmaktadır.

Bu arada şunu söylememiz gerekir ki, Alanya yukarıda belirttiğimiz aktif ve pasif turizm potansiyellerinin hemen tamamına sahiptir. Bu da Alanya'nın fiziki coğrafya açısından değişik özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle çalışmamızda yöntem olarak Alanya'nın turizm özelliklerini ele alırken sadece deniz turizmini değil, Alanya'nın aktif turizme yönelik turizm potansiyelini de incelemiş bulunuyoruz.

Alanya'nın sadece deniz turizmine değil, aktif turizme de son derece elverişli olmasına rağmen, bu potansiyelin yeterince değerlendirilememesi bir gerçektir. Bu durumun giderilmesi için her şeyden önce geniş çaplı tanıtıma ihtiyaç vardır. Turizm acenteleri aracılığı ile yurt dışında Alanya'nın aktif turizm potansiyelinin tanıtılması şarttır.

Kentin aktif turizmini harekete geçirmek için bu konuda altyapı çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Kentin çevresinde bulunan yaylalara turistik tesisler kurularak en kısa zamanda bilinçli bir turizme açılması gerekmektedir. Turizm acenteleri tarafından Türk kültürü ve yaşayış tarzı son derece hatalı bir şekilde tanıtılmaktadır. Kültürümüz yabancılar a feslerle, Arap müzikleriyle tanıtılmaktadır ki, bunların bizim kültürümüzde yeri yoktur. Böylelikle Alanya'daki turizm faaliyetlerinin

denetimin gereği de karşımıza çıkmaktadır. Bunun resmi bir kuruluş tarafından yapılması gerekir.

Ayrıca çalışmamızın önceki bölümlerinde Alanya'nın alpinizm ya da av turizmi gibi pek çok turizm potansiyeli olduğundan bahsetmekteyiz. Ancak doğayla ilgili turizm potansiyellerinin değerlendirilirken, son derece dikkatli olmak gerekmektedir. Çünkü doğa ve yaban hayatı çok çabuk yok edilmeye müsaittir. Kentin alpinizm ve av turizmi potansiyelini hizmete açmak için bu konuda eğitilmiş kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu itibarla Alanya'da turizmin altyapısına ilişkin çalışmalar yapılırken turizm sektöründe çalışacak insanları eğitmenin de altyapının bir parçası olduğunu unutmamak gerekir. Bu nedenle sağlıklı bir turizm için eğitim konusuna öncelik vermemiz gerektiği düşüncesindeyiz.

II.6. Alanya'da Turizme Bağlı Kentleşmenin Değerlendirilmesi ve Sorunları

Alanya'da kentleşme ve turizm olguları o kadar iç içedir ki, bunları birbirinden ayırmak mümkün olmadığı gibi sorunlarını da birbirinden ayırmak mümkün değildir. Böylece Alanya'da kentleşmeye ait bir sorun aynı zamanda turizmde sorunu olmaktadır. Onun için Alanya'da kentleşmenin ve turizmin sorunlarına yöntem olarak aynı başlık altında değinmiş bulunuyoruz.

II.6.1. Alanya Genelinde Kentleşmenin Değerlendirilmesi

Alanya genelinde kentleşme olgusu incelendiğinde yapılaşmanın turizm faaliyetleri ile iç içe bağli olarak geliştiğini görmemiz mümkündür. Özellikle son dönemlerde turizm olgusunun hızla geliştiği izlenen Akdeniz Bölgesi'nde ve özellikle de konumuz olan Alanya'da kentleşme olgusunun da hız kazandığı söz konusudur. Fakat 2002 yılı buna bir istisna teşkil etmektedir. Çünkü bu yıl Alanya'nın çoğu mahallelerinde kayda değeri herhangi bir imar faaliyetlerinde bulunulmamıştır.

Son 5 yılı dikkatle incelemeye kalktığımızda farklı bir yapı önümüze çıkmaktadır. 2003 yılına göre 2004 yılında Alanya genelinde inşaat ruhsatlarında yaklaşık %201'lik imar faaliyetlerinde tam bir patlamanın yaşandığını görüyoruz. Bununla birlikte iskan ruhsatı sayısında da %38.8'lik bir artış, imar durum belgesi sayısında ise %98 bir artış yaşanmıştır ki, bu aynı zamanda son dönemlerde yaşanan en büyük artışlardan biridir. Alanya genelindeki son 5 yılda yaşanan aktif şehirleşmenin (sahil bölgelerinde turizm yatırımı yapılacak arazilerin sayısının azalması ve değerlerin aşırı artması); konut amaçlı daire sayısındaki artışın bir başka nedeni ise son yıllarda yabancıların Alanya'da gayrimenkul alımlarına dair beklentilerdir.

Son zamanlarda Alanya'da yabancıların mal ve mülk alımı ile ilgili spekülasyonlar gerçekten çok konuşulur bir konu haline gelmiştir. 1997 yılı itibarı ile Tapu Sicil Müdürlüğü'nün istatistiklerine göre işlemlerin temel olarak Türklerden yabancılara, yabancılardan yabancılara ve yabancılardan Türklere yapıldığını görmekteyiz. Bu neden ile yabancıların gayrimenkul alımları ile ilgili kanunun daha iyi bir şekilde incelenerek kentleşme üzerindeki etkilerinin yine bu sene ilk defa verdiğimiz yabancıların ikamet tezkereleri ile ilgili bilgiler ışığında değerlendirmek gerekecektir. 2005 yılından itibaren bu istatistiksel bilgiler genişletilerek işlenmeye başlanacaktır.

II.6.2. Kent İçerisinde Nüfus Dağılımı, Bina Dağılımı ve Turizm Yatırımlarındaki Farklı Yoğunluklardan Doğan Sorunlar

Çağımızın modern kentlerinde uygulanan kentsel planlamalarda kentlerin mekan yapısını belirleyen fiziki ve beşeri etmenlerin kentsel planlamalar üzerinde önemli etkisi görülmektedir. Bahsettiğimiz etkiler ele alınmadığından Alanya'da pek çok konuda sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlardan en önemlisi de Alanya'da kentsel mekanı içindeki farklı yoğunlukların meydana getirdiği sorunlardır.

Kentin içinde nüfusun, binaların ve hatta belediye hizmetlerinin dağılımında farklılıkları görmemiz mümkündür⁵¹. Alanya’da farklı dağılımların tek ortak tarafı vardır ki, bu da kentin deniz kıyısına yakın bölgelerde nüfusun, bina sayısının ve hatta turizm konusunda bir yoğunluk yaşanmasıdır. Oysa ki bu olgu kuzeye, yani yamaç kesimlerine doğru gidildikçe düşmektedir.

Nüfus yoğunluğu itibarıyla: konuya baktığımız zaman, koruma altında olan yarımada üzerindeki mahalleler bir tarafa bırakılırsa, güneydeki çarşı mahallelerin ve bunu izleyen denize yakın mahallelerin de çok yoğun nüfusunun olduğunu görmekteyiz. Alanya şehrinde Kuzeye ilerledikçe mahallelerde nüfus yoğunluğunun azaldığından bahsedebiliriz.

Bina yoğunluğu itibarıyla: kentin içindeki farklı yoğunlukları değerlendirecek olursak, yine benzer bir olgu ile karşılaşmaktayız. Yani güneyden kuzeye bina sayısının azaldığı görülmektedir.

Turizm yatırımlarının yoğunluğu itibarıyla: konuya bakacak olursak konaklama tesislerinin nerede ise tamamına yakını deniz kıyısına yakın olan kesimde, kıyı şeridi üzerinde yer aldığı görülür. Kentin kuzey kesimindeki mahallelerde hemen hemen turizm yatırımının olmaması dikkati çekecek düzeydedir.

Alanya’daki bu farklı yoğunlukları kentin plansız olarak gelişmesinin sonucudur. Alanya imar planları hazırlanırken özellikle kentin fiziki coğrafya özelliklerine planlamalarda yer verilmemesi yoğunluk sorunlarını yaratmıştır. Oysa kentleşme ve turizm yatırımları kentin tüm mahallelerine dengeli olarak dağıtılmalıdır. Böylelikle kentin sadece güney kesimindeki mahalleleri değil, kuzeyindeki mahallelerin de gelişmesi gerekmektedir.

Günümüz Alanya’sının mahalleleri de belediye hizmetlerinden farklı olarak yararlanmaktadır. Kentin güneyindeki mahalleler altyapı ve ulaşım açısından daha fazla hizmet görürken, kuzeyindeki mahalleler belediye

⁵¹ Suha KOCAKUŞAK: “3. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri”: Alanya’da Mahallelerin Fonksiyonel Özellikleri (Alanya, 1996), 169.

hizmetlerinden daha az yararlanmaktadır. Bu kentsel sorunların çözülmesi için her şeyden önce uygulanmaya yeni bir imar planının yürürlüğe girmesi ve yürürlükteki mevzuatların değiştirilmesi gerekir.

II.6.3. Hatalı İmar Planlarının Yarattığı Sorunlar

Çalışmamızın buraya kadar olan bölümlerinde Alanya’da uygulanan imar planından özellikle hiç bahsetmemiş bulunuyoruz. Bunun nedeni, uygulanan imar planındaki eksikliklerin kente getirdiği sorunların bir hayli fazla olmasındandır.

Alanya kenti, 1923-1950 yılları arasında normal olarak gelişme göstermiştir. Fakat, 1950’lerden sonra hızlı kentsel gelişme ve beraberinde hızlı tahribat ortaya çıkmıştır⁵². 1958 yılında yarışma ile elde edilmiş Alanya imar planı, üzerinde yapılan bazı değişikliklerle halen uygulanmakla birlikte, aynı zamanda kentin ilk ve son planıdır. 1958 yılında hazırlanan bu planda daha o yıllarda gündemde olan eksiklikler mevcuttur. En çok tartışma yaratan kısmı ise, kenti boydan boya kat eden Antalya - Mersin transit karayolunun şehir merkezinden geçirilmesi olmuştur. Söz konusu planının uygulama esnasında ortaya çıkan sorunlar, günümüze kadar üzerinde yapılan bazı değişikliklerle halledilmeye çalışılınca konu daha kompleks bir hal almıştır.

Alanya’nın 1980’li yıllardan bu yana tarımsal sektörün giderek gerilemesi, bunun yerine turizme bağlı bir kentleşme olgusunun ortaya çıkması kentsel planlamalarda Alanya Belediyesini zor duruma düşürmüştür. Örnek verecek olursak, özel sektörler kentin güney kısımlarına yaptığı yatırımlarla deniz kıyısına yakın arazilerdeki arsa fiyatları hızla artmıştır. Böylece, belediyenin zaten kısıtlı olan para olanakları bu fiyatların çok gerisine kalmış ve kamulaştırılması gereken (kamulaştırılacağı yerlerde kentin gelişmesine yön verecek aynı zamanda yeşil alan vb. görev üstlenecek) yerleri alamamıştır. Bu süratle de plansız gelişen, sorunlu bir Alanya kenti oluşmuştur.

⁵² Suha KOCAKUŞAK: “2. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri”: Alanya’da Kent Dokusunun Dünü Bugünü (Alanya, 1996), 35.

II.6.4. Ulaşım İlgili Sorunlar

Alanya; karayolu, deniz ve havayolu ulaşımından yararlanabilme açısından çok önemli bir turistik merkezdir. Bununla birlikte; yurtiçi turisleri karayolu, yurtdışı turistler ise havavolunu tercih etmektedir⁵³.

Antalya'ya 135 km mesafede bulunan Alanya, 1958 yılında tamamlanan yüksek standarttaki D-400 karayolu üzerindedir. Bu karayolu kenti iki ye bölerek batı-doğu yönünde uzanmaktadır. Bu yol, bütün kentin ana arteri olarak, kentsel fonksiyonlar için de kullanılmaktadır. D-400 karayolu dışında kentin güneyine ve kuzeyine dağılan tali yollar bulunmaktadır. Alanya'nın güneyinde bulunan yollar düzenli bir trafik akışını sağlayacak forumdandır. Fakat kentin kuzeye ayrılan yolları, trafik yükünü taşıma ve geometrik nitelikleri düşük olduğundan yarı düzenli bir şekildedir. D-400 karayolu ise asfalt kaplamalı ve geometrik standardı yüksek bir yoldur.

Ancak D-400 karayolu 1954-1958 yılları arasında iki merkezi birbirine bağlayacak şehirlerarası bir yoldur ve kentin o dönemdeki ihtiyaçlarına göre yapılmış olduğu için, günümüz ihtiyaçlarına kesinlikle cevap vermemekle birlikte bazı önemli sorunları da yaratmaktadır. 2001 yılında Alanya çevre yolunun kullanıma açılmasıyla birlikte trafik yükünün önemli bir kısmının (Ağır taşıtlar ve şehirlerarası otobüsler çevre yolunu kullanmaktadır) bu yolun çekmesi, azda olsa şehir içi trafiğini rahatlatmıştır.

Kıyı ovasını da tahrip eden D-400 yolunun çevre yolunun kullanıma açılmasına karşın, kentin ulaşımında ana arter görevini yüklenmektedir. Yolun buradan kaldırılmasıyla ortaya çıkacak sorunlara engel olmak ve kentin ulaşım sorununa çözüm getirmek için önerimiz, buraya hafif raylı sistemin (yani tramvay sistemi) kurulmasıdır. Tramvay dışındaki trafiğe yol tamamen kapatılmalı ve bundan kazanılacak yer yeşil alan haline çevrilmelidir.

⁵³ ALTSO: a.g.e., 45.

II.6.5. Kıyı Ovası ile İlgili Sorunlar

Turizmin Alanya’da bu derecede gelişmesine neden olan en önemli fiziki faktörlerin başında etkenlerin biri de kıyı ovasıdır. Turizm için muhteşem denilecek kadar güzelliklere sahip olan Alanya kıyı ovası Cumhuriyet Dönemi’nde de 1970’li yıllara kadar tarım amaçlı kullanılmıştır. Ancak kıyı ovası Alanya’nın hızlı bir kentleşme süreci içine girmesi ile yoğun bir iskan haline gelmiştir. Gerek ilçenin topoğrafik özellikleri, gerekse yalnız yapılaşma yüzünden doğal kıyı alanları oldukça daralmış bulunmaktadır⁵⁴.

Günümüzde, Alanya’da yerleşime açılması gereken yeni alanlar kentin kuzeyindeki yamaçlar olmalıdır. Ancak yamaç kesimleri plaj sahasına uzak olduğu için turizm yatırımcıları denize en yakın yerde tesislerini kurmayı tercih etmişler ve kentteki yeni konut alanları da bunu izleyince yamaçlar yerine, kıyı ovası yoğun bir yapılaşmaya sahne olmuştur. Bu son derece bilinçsiz olarak yapılan bir yerleşmelerdir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi Cumhuriyet Dönemine gelinceye kadar kıyı ovası yoğun bir yerleşim alanı olarak kullanılmamıştır. Oysaki Cumhuriyet öncesi dönemi teknolojisi ile yarımada’nın eğimli yamaçlarına teraslama yapmak sürati ile yerleşmek daha zor, kıyı ovası üzerine yerleşmek daha kolaydır. Ama, o dönemin Alanyalı’si kıyı ovasını yoğun yerleşme ile bozmamış, ondan sadece tarım alanı olarak faydalanmasını bilmiştir. Ayrıca yamaçlar üzerindeki yerleşmelerin güneşlenme, rüzgarlanma ve manzaranın kapanmaması avantajlarından da yararlanmışlardır. Ardından yüzyıllar geçmiştir ama günümüzün çağdaş insanı bu düşüncenin ne yazık ki tam tersini uygulamaktadır.

Günümüzde kıyı ovasının alüvyonları üzerinde 7-8 katlı binalar yapılmaktadır. Bu kadar yüksek binalardan oluşan bir yapılaşma gevşek zemin üzerine son derece sakıncalıdır. Kıyı ovasının alüvyonları altında sistler bulunmaktadır ki, bu sistlerin su tutma kapasitesi de yüksek olduğundan kıyı ovası üzerinde yer yer bataklıklar oluşmaktadır. Alanya’da

⁵⁴ A. KÖKSAL: Türkiye’nin Genel ve Turizm Coğrafyası, (Ankara, 1982).

bataklıkların kötü bir şekilde direne edildiği halde, arsaların çok değerli olduğundan bu sakıncalı durumlar gözardı edilerek inşaat yapılmaktadır. Ancak daha sonra bu binaların hatta bazı büyük otellerin alt kısımlarından su çıkmaktadır. Böylece zamanla binalarda önemli ölçüde deformasyonlar şekillenmekle birlikte, zeminin gevşek olması nedeniyle inşaat işleri tamamlanmadan bazı binalar kaymaya eğilmeye başlamıştır. Alanya kenti içinde de bunun örneklerini görmek mümkündür.

En çok tahrip gören fiziki birim olarak karşımıza çıkan kıyı ovası üzerindeki yerleşmeleri, planlı bir şekilde kentin kuzeyine kaydırılmalıdır. Bunun gerçekleşmesi için öncelikle kuzeydeki yamaçlar üzerinde yerleşme alanları, turizm alanları ve ulaşım ağları için ayrı ayrı bir altyapı hazırlanmalıdır. Böylelikle kıyı ovası üzerindeki beton yığınının kurtulmalıdır. 1960'lı yıllara kadar kıyı ovası üzerindeki bataklık alanlara pek çok su kuşu geldiği ifade edilmektedir. Demek ki doğal denge o yıllarda işleyişini sürdürmektedir. Böylece önerilerimizle doğal dengenin yeniden kurulması sağlanmalı, kıyı ovası yeşil alan haline çevrilmelidir. Kıyı ovasındaki bu düzenlemeler ile kentte modern plaj sahaları oluşturarak turizme çağdaş bir boyut kazandırılmalıdır.

II.6.6. Peyzaj Çalışanlarının Yetersizliği ile İlgili Sorunlar

Alanya'daki binaların gelişi güzel inşaat ve kat müsaadesi verilmesi çok sık bir kent dokusunun doğmasına neden olmuştur. Deniz kenarındaki 6-7 katlı gibi yüksek binaların olmasına karşın, iç kısımlara ve kuzeye doğru gidildikçe kat sayısı 1-3 arasında değişmektedir ki, aslına bakılırsa bu olgunun tam tersi olması gerekir. Her şeyden önce binaların gevşek dokulu olarak yapılması gerekir.

Günümüzde kentin deniz kıyısına yakın kısımlarında binaların o derecede yoğunlaştığı söz konusu ki, şehirleşmenin kuzey yamaçlara doğru gelişmesi kaçınılmaz bir durum almıştır. Sık dokulu ve düzensiz bir yapılaşma binaların güneş almasını ve hava sirkülasyonunu engellediğinden, binaların birbirlerinin manzaralarını engellemeyecek şekilde güneyden kuzeye ardalanması

gerekir. Bilindiği gibi Alanya bir turizm kentidir; dolayısıyla yapıların birbirlerinin manzaralarını engellemeleri burasının güzel bir tatil ve dinlenme merkezi olması düşüncesiyle ters düşmektedir.

Doğa ve tarih turizmini amaçlayan, turizm hareketlerinin bir sonucu olarak Alanya peyzajı, çok kısa bir zaman içerisinde bir kıyı kenti haline gelmiştir⁵⁵. Bununla birlikte artan nüfus ve hızlı yapılaşma adına çevre sorunları dediğimiz sorunlar olarak Alanya peyzajına da olumsuz etkiler yapmaktadır.

Bu konuya ilişkin diğer önemli eksiklik de kentteki yeşil alanların azlığı sayılabilir. Özellikle yaz aylarında nüfus kış aylarına göre 5-6 kat daha artmaktadır. Nüfusun ihtiyaçlarını giderecek park ve bahçelerin yetersiz olması büyük bir eksiklikler. Yapılması gereken tek şey ketin batı ve doğusunda büyük arazileri istimlak ederek, buraları yeşil alan yapmak ve bu yeşil alanları birer tampon olarak kullanarak kentin gelişimini kuzeydeki yamaçların üzerine doğru sevk etmektir.

Şehirdeki peyzaj çalışmalarının diğer önemli yetersizliği de; yamaç kesimlerinde seyir ve manzara teraslarının bulunmamasıdır. Kuzeyindeki yamaçlara gece ve gündüz çıkıldığında burada Alanya'nın bir tombolo karakterinde olan yarımadasıyla, kalesiyle, tersanesiyle, Kızılkule'siyle, kıyı ovası ve deniziyle muhteşem bir manzarasıyla karşılaşmaktadır.

II.6.7. Kentin Altyapısındaki Eksikleri ile İlgili Sorunlar

Geçmişte altyapı tanımına giren yol, su, elektrik kavramlarına günümüzde kanalizasyon ve haberleşme imkanları da dahil edilmiştir. Alanya'da turizm büyük bir ivme kazanmıştır. Altyapı hizmetlerin yetersizliğine rağmen, eldeki bütün olanaklar değerlendirilmeye çalışarak potansiyel genişletilmiştir⁵⁶. Günümüz Alanya'sının altyapısındaki en büyük eksiklik kanalizasyon çalışmalarında yaşanmıştır. Öyle ki 1985 yılına dek kentte doğru dizgin çalışan kanalizasyon ağı olmamıştır, yani fosseptik

⁵⁵ Zihni YAYLA: "3. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri": Alanya Peyzajı ve Çevre Kültürümüz (Alanya, 1996), 251.

⁵⁶ E. TÜMERTEKİN: Ekonomik Coğrafya (İstanbul, 1982), 486.

kullanılmıştır. Bu tarihe kadar pis sular kenti ve denizi kirletmiştir. 1987 yılında kullanıma açılan kanalizasyon ağının ana kolektörleri ana caddenin altından geçerek doğudan batıya kenti kat etmektedir. Toplandıktan sonra pis su arıtılarak, buradan kent merkezinin 7 km batısındaki deşarj birimine pompalanmaktadır.

Altyapı tesislerinin varlığı turistik mahal olmanın asgari şartıdır. Bütün altyapısal tesis ihtiyaçlarının karşılandığı bu yerleşim merkezi, turistik merkez haline geldikten sonra mevcut altyapı tesislerinin yetersiz kaldığı görülebilir. Bu konuda dikkatimizi çeken önemli konu da merkezin 7 km. batısındaki deşarj birimidir.

Pis suların pompalandığı bu birim kente ve plaj sahalarına çok yakında yer almaktadır. Bundan dolayı da deniz suyu kirlilikten ara sıra etkilenmektedir. Ancak kanalizasyon arıtımının tam olarak yapıldığı kabul edildiğinde hiç bir tehlike kalmamaktadır.

Kentte diğer bir altyapı sorunu da yağışlı mevsimlerde (özelikle de kış aylarında) görülmektedir. Bilindiği gibi kentin kuzeyi yamaçlarla çevrilidir. Yağışlı mevsimlerde buradan gelen seller kentte sorun yaratmaktadır. Buna çare olarak; bazı yerlerde beton borular ve büzler, bazı yerlerde ise kanal, menfez, logarlar yapılarak bu yüzey suları denetim altına alınmaya çalışılmışsa da yer yer halen sorunlar yaşanmaktadır.

Günümüz Alanya'sında su sorunu bulunmaması sevindiricidir. Nüfusun yaz aylarında 5-6 misli artmasına rağmen su sorunu yaşamayan Alanya şehir şebekesinden her yere su dağılımı yapılmaktadır. Kentin sularını derin kuyulardan ve Alanya'nın 22 km doğusundaki Dim Çayı vadisindeki 175 lt/sn debili üzümlü suyundan sağlanmaktadır.

Diğer önemli konu ise; alt yapı ve belediye hizmetlerinin kentin farklı mahallelerine eşit olarak yansımamasıdır. Önceki bölümlerde bahsedildiği gibi kentin güneyindeki mahallelerde her bakımdan bir yoğunluk yaşanırken, kuzeye gidildikçe bu durum tamamen değişmektedir. Oysa ki kentsel altyapının, belediye hizmetlerinin kentin her mahallesine dengeli olarak

dağıtılması gerekmektedir. Aksi taktirde günümüz Alanya'sında olduğu gibi, kent yaşantısından kopuk mahalleler ve kentli yaşamından kopuk insanların ortaya çıkması kaçınılmazdır.

II.6.8. Kırsal Kesimin Değerlendirilmesi ile İlgili Sorunlar

Bilindiği gibi Alanya turizmin yoğun yaşandığı önemli merkezlerden biridir. Bu da beraberinde birtakım sıkıntı getirmektedir. Bu önemli sorunlara kısa zamanda çözüm bulmak olası değildir. Bu durumda yapılacak tek şey vardır ki, bu da kent içindeki yoğun turizm faaliyetlerini kırsal kesime kaydırmaktır. Böylelikle; ilçe merkezinin potansiyelini böylece belirttikten sonra, zamanla gelişme gösteren kırsal kesimin potansiyelinden faydalanmak turizme yaralı olacaktır⁵⁷. Örneğin, kıyı ovasının hemen gerisinde yükselen Toros Dağları çok önemli turizm potansiyeline sahiptir. Bu potansiyeli değerlendirmek, turizme açmak gerekmektedir, özellikle kırsal kesimin aktif turizm yönünden önemli bir değeri vardır.

Alanya turizminde eksik olan aktif turizm konusunun işlenememesini gidermek için yatırımcılara önce iç kesimlerin aktif turizm potansiyelini tanıtmak ve sonra onlara az faizli krediler vererek teşvik etmek gerekir. Bu konu ile ilgili devletin de iç kesimlerde altyapı çalışmalarına önem vermesi gerekir. İlk olarak kentin pek çok köyünün bozuk olan yollarının en kısa zamanda yapılması gerekir.

Diğer önemli bir konu ise, Toros Dağları'nın kırsal kesiminde yaşayan halkın turizm konusunda eğitim seviyesinin yükseltmesine yönelik yatırımlar yapılmalı. Sonuç itibarıyla, Alanya'nın kentsel kesimiyle, kuzeyindeki kırsal kesimi arasında ya da kentin deniz kenarındaki köyleriyle iç kesimdeki köyleri arasında gelir dağılımı ve turizm açısından büyük bir fark vardır. İşte hem kentsel kesimdeki yoğun turizmin getirdiği sorunları çözümlmek, hem de kırsal kesim arasındaki farklı gelir dağılımının önüne geçmek için Alanya turizmini iç kesimlere doğru kaydırmak oldukça önemlidir.

⁵⁷ Nejla SARIKAYA: "2. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri": Alanya İlçesinin Turizm Potansiyeli (Alanya, 1996), 131.

II.6.9. Tarihi Eserlerin Korunamaması ile İlgili Sorunlar

Alanya ve çevresinde geçmişten günümüze kadar gelmiş çok sayıda tarihi eser bulunmaktadır ki, bu eserlerin çoğu kentin önemli imar gördüğü Selçuklu Dönemine aittir. Sadece kentin içinde değil, Alanya'nın çoğu köylerinde de tarihi eserler bulunmaktadır. Üzülerek belirtmeliyiz ki tarihi eserlerin büyük çoğunluğu kendi haline bırakılmış, imkansızlık nedeniyle restorasyonu yapılamamıştır. Bu duruma en kısa zamanda bir çözüm bulunarak, tarihi eserlerin restorasyonu yapılarak turizme kazandırılması gerekmektedir. Ancak ne yazık ki bu konuda da önemli bir sorun vardır ki, bu da restorasyonu bitirilip turizme açılan bazı tarihi eserler hatalı kullanılması sonucunda tahrip olmaktadır. Bunun en çarpıcı örneği de Selçuklu Dönemi'ne ait eserlerinden olan Şarapsa Han'ın restorasyonundan sonra Vakıflar tarafından kiraya verilerek disko-bar olarak kullanılmasıdır. Bu da Şarapsa Han'ın tahrip olmasına neden olmaktadır.

Alanya'da korunması gereken 173 adet eski eser bulunmaktadır. Bunların sadece bir kısmı tarihi eser olarak kayıtlara geçmiştir. Tarihi değer taşıyan evler bize geçmişin bıraktığı birer kültür mimari mirasıdır. Alanya'nın eski evlerinin en kısa zamanda tescilinin ve restorasyonunun yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde kent içindeki arsa fiyatlarının yüksekliği nedeniyle birer birer yok olacaklardır.

Sonuç itibarı ile görüldüğü gibi Alanya'da korunması gereken pek çok tarihi eser bulunmaktadır. Bunlar kısa zamanda korunma altına alınmalıdır; tavsiyesinde bulunmamızla birlikte tarihi ve kültürel miraslarımıza sahip çıkmanın bir kültür meselesi olduğunu da vurgulamak isteriz.

II.7. Alanya'da Kentleşmenin Çevreye Olan Etkisi

Bilindiği gibi Alanya şehri Antalya Körfezi'nin doğusunda yer almakta ve kıyıdan en çok tahrip gören, en çok yapılaşan kesimler üzerinde gelişmiş bir ilçedir. Ama şunu da belirtmek gerekir ki, Alanya ilçe özelliği göstermesine hem yapısal, hem de fonksiyonel açıdan şehir niteliğini göstermektedir.

Alanya'da günümüzde gerçekleşen kentleşme ne yazık ki yarımada ve özellikle kıyı ovası üzerinde gelişmektedir. Oysa ki kentleşmenin geliştirilmesi gereken yer olarak en elverişli kesim yamaçlık kesim ve dağlık tepelik alanın yamaçları olarak belirlenmelidir. Alanya kentinde 1950 yılından itibaren hızlı kentleşme sonucu kentsel tahribatın da ortaya çıkması kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Bu dönemlerde kentin hızla güneyden kuzeye doğru gelişmesi izlenmektedir. Kentte nüfus yoğunluğu daha çok korunması gereken yarımada ve özellikle de kıyı ovasında yoğunlaşmaktadır.

Kıyı ovasından yamaçlara doğru çıktıkça nüfus yoğunluğu giderek azalmaktadır. Halbuki, bu durum kentleşme açısından, sağlıklı yapılaşma açısından tam tersi bir durum arz etmesi gerekir. 1940'lı dönemlerde Alanya'da tarım kıyıya yakın alüvyon arazi üzerinde gelişmişken, günümüze gelindikçe artık tarım alanları tahrip olmakla birlikte yamaçlara doğru çekilmektedir. Bu da yakın gelecekte Alanya yöresinde tarım alanlarının kalmayacağını göstermektedir.

Eski Alanya evleri tarım alanları ile bahçeler içerisinde küçük küçük evlerken, günümüz Alanya'sı beton yığını haline gelmektedir. Kıyı ovasında çok sayıda bataklık alanları bulunmaktadır. Bataklık alanları hızlı bir şekilde direne edilmektedir ve üzerinde hızla yapılaşma gerçekleşmektedir. Bu da yapılaşma ve kentleşme açısından son derece sakıncalıdır. Alanya'nın yapılaşması ve kentsel tahribatı yalnız Alanya'da değil, yaylalarında da görülüyor. Yani tahribat yalnız kentlerimizde değil, yaylalarımızda da görülmektedir. Alanya'da bu yapılar az olsa da kentleşme açısından kullanılması gereken yerde yani yamaçlarda yapıldığını görüyoruz. Esasen kentin de zamanla yamaç bölümlerine kaydırılması uygun olacaktır.

Üçüncü Bölüm

III. ALANYA'DA YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASI

III.1. Araştırmanın Genel Amacı

Son zamanlarda Akdeniz Bölgesinde turizmin hızla gelişmesi şehirlerin büyümesinde çok önemli bir etken haline gelmiştir. Bazen bu süreç ara geçiş noktaları kullanılarak işlemiş olsa da yine büyük kentlere yönelik olmaktadır. Bu süreç içerisinde de büyük kentlerin hızla büyüyerek metropol halini almaktadır. Akdeniz Bölgesinde bulunan Antalya Anakenti sahil turizminin her geçen gün daha da gelişmesiyle, bu süreci en fazla yaşayan kentlerin başında gelmektedir.

Doğal ve tarihi konumundan ve bir turizm kenti olmasından dolayı, Alanya'da farklı nitelikte imar planları bulunmaktadır. Bu çeşitli imar planlarının mevcudiyeti ise kentsel hizmetlerin sınırının nereye kadar olacağı konusunda net bir bilgi verememektedir. Zaten her yıl kent dahilinde artan turizmin, gelecek yıllarda kentsel hizmetlerin daha kaliteli yapılmasını gerektirmektedir. Ancak, katı bürokratik uygulamaların bu sorunları giderip gidermeyeceği ise meçhuldür. Bu çerçevede, seçtiğimiz konu sayesinde bu etkinin boyutlarını ve çevreyi ne derecede etkilediğini belirtmek amaçlanmıştır.

III.2. Araştırmanın Önemi

Günümüzde turizm çoğu ülkelerin milli gelirine büyük katkı sağlayan önemli maddi kaynak haline gelmiştir. Bundan dolayı, turizm sektörünün gelişmesine önem verilmektedir.

Turizmin gelişmesi, turistik bölgelerde yeni otellerin inşa edilmesi, yolların yapılandırılması, kentleşmenin imar planlarına uygun olarak gerçekleşmesi ve bu sayede kentin daha modern hale getirilmesi ile ilişkilidir.

III.3. Araştırmanın Yöntemi

III.3.1. Kavramsal Çerçeve

Çalışmada, zamanla gelişen turizmi: 60'lı yıllardan günümüze kadar Alanya'nın coğrafi, sosyal, ekonomik ve özellikle son 10 yılda bölgenin kentleşmesindeki etkileri teorik çerçevede incelenecektir. Ayrıca, kent-çevre ilişkisi de ele alınacaktır. Uygulamada, bizim açımızdan görülen aksaklıklar ve öneriler sonuç bölümünde yer alacaktır.

III.3.2. Kapsam ve Sınırlıklar

Yapılacak olan çalışmada son zamanlarda hızla gelişmekte olan turizm olgusunun Alanya'nın kentleşmesindeki olumlu veya olumsuz etkileri değerlendirilecektir. Bununla birlikte, olumsuz etkilerin giderilmesine yönelik tedbirler bu çalışmanın kapsam ve sınırlıkları olacaktır. Araştırmamızın önemli kısmı olan ankette, Alanya kentinde oturan vatandaşlara özel olarak hazırlanan 20 soru sorulmuştur. Alanya'nın kent nüfusunun yaklaşık 140.000 civarında olması ve değerlendirmelerimizin daha kolay yapılabilmesi için 1000:1 oranı kullanılarak çalışmamızda yer alan ankete toplam 140 kişi dahil edilmiştir.

III.3.3. Veri Toplama Tekniği

Belirtilen kapsam ve sınırlıklar çerçevesinde literatür taraması yapılacaktır. Ayrıca, daha ayrıntılı bilgiye ulaşabilmek amacıyla Alanya Belediye Başkanlığı, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası (ALTSO), Alanya Tanıtma Vakfı (ALTAV) gibi kurumların yıllık verileri değerlendirmelerimizde kullanılacaktır. Sonuç itibarı ile, SPSS programının 14. versiyonunu kullanarak anket yolu ile elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesi yapılacaktır.

Yapmış olduğumuz ankete katılan vatandaşlarınızın verdikleri cevapları yaş, cinsiyet, mesleki ve eğitim durumlarına göre değerlendirmek üzere bu kategoriler için özel tablolar hazırlanmıştır.

Çizelge 1. Ankete Katılan Kişilerin Yaşa Göre Dağılımı

	Frekans	%
18-25	18	%13
26-35	62	%44
36-40	26	%18,6
41-46	16	%11
47-55	13	%9,3
60 ve üzeri	5	%3,5
Toplam	140	%100

Alanya ilçesinde yapmış olduğumuz anketimize katılanların yaş durumları incelendiğinde, en kalabalık yaş grubu 62 kişiden oluşan 26-35 yaş grubu olduğu ortaya çıkmaktadır. 36-40 yaş grubu arasında katılanların sayısı 26 olmuştur. En genç vatandaşlar 18-25 yaş grubu içerisinde toplanmış olup, sayıları 18 kişi olmuştur. Orta yaşlı vatandaşlardan 16 kişi 41-46, 13 kişi ise 47-55 yaş grubu içerisinde toplanmıştır. Son olarak da 5 kişi 60 yaş ve üzeri insanlardan oluşmaktadır.

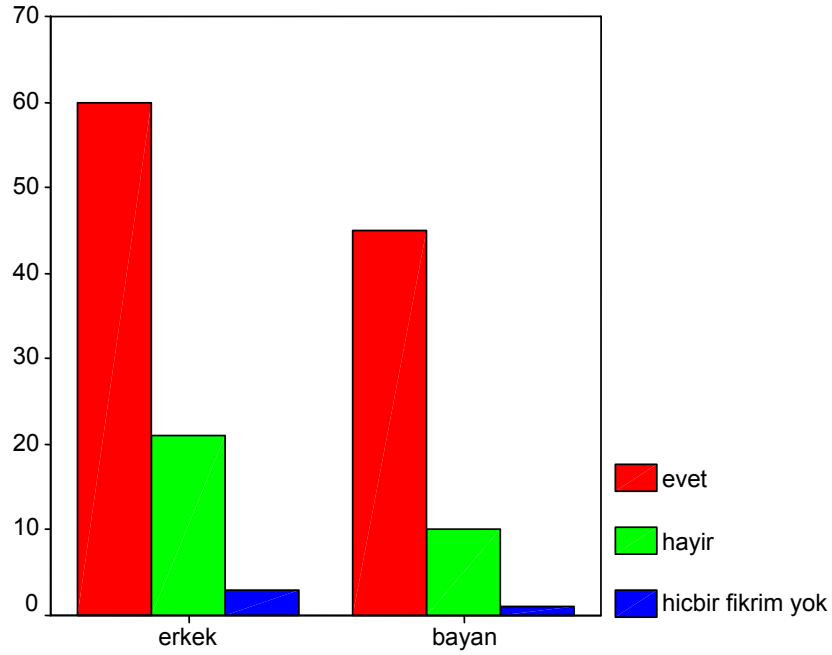
Çizelge 2. Ankete Katılan Kişilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Bay	84	%60
Bayan	56	%40
Toplam	140	%100

Alanya ilçesinde yaptığımız ankete katılan 140 vatandaşlarımızdan 84'ü (%60) erkek, 56'ı (%40) da kadındır.

Çizelge 3. Ankete katılanların, farklı sosyal ve kültürel yapıları sahip olan yabancı turistlerin: turistik bölgedeki yerel halkın sosyal yapısını, kültür ve geleneklerini etkiler mi, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri.

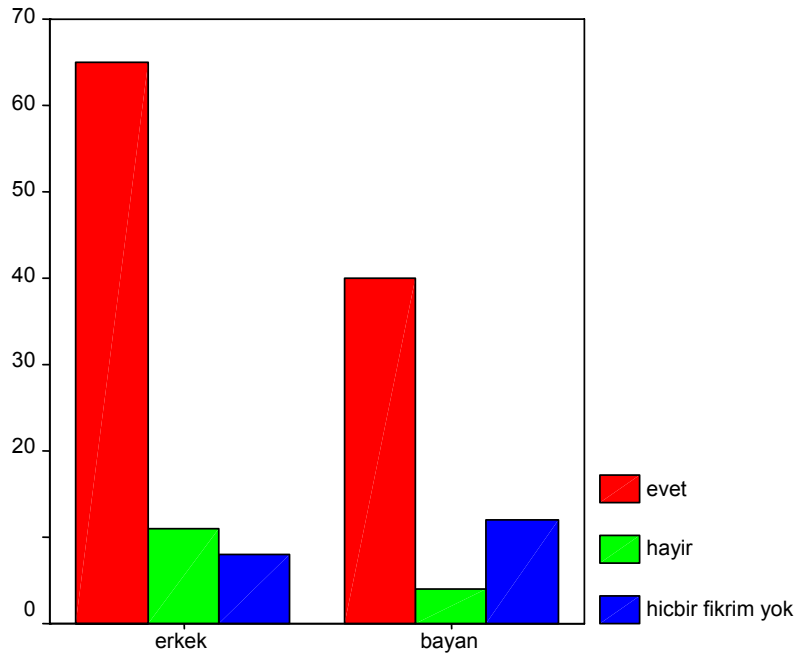
Cinsiyet	Farklı sosyal ve kültürel yapıları sahip olan yabancı turistlerin bölgedeki yerel halkın sosyal yapısını, kültür ve geleneklerini etkiler mi ?			Toplam
	Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Erkek	60 %71.4	21 %25	3 %3.6	84 %100
Bayan	45 %80,4	10 %17.9	1 %1.8	56 %100
Toplam	105 %75	31 %22.1	4 %2.9	140 %100

Sosyal ve kültürel açıdan farklı mantoliteye sahip olan yabancı turistlerin turistik bölgelerdeki yerel halkın sosyal yapısını, kültür ve geleneklerini etkileyip etkilemediği sorusuna, ankete katılanlardan 105'i (%75) evet, 31'i (%22.1) hayır ve 4'ü (% 2.9) de konuyla ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. Tabloda gördüğümüz gibi; hem kadınlar, hem erkekler bu konuda hemen hemen aynı düşünceye sahip olduklarını gösterir. Ayrıca, ankete katılanların büyük çoğunluğunun (%75'nin) bu soruya “evet” cevap vermesi vatandaşlarımızın bu konuda ne kadar hassas olduğunun bir göstergesidir. Dolayısıyla, daha önce de belirttiğimiz gibi, turizm programları hazırlanırken turistik bölge insanlarımızın turizm konusunda eğitilmesine yönelik özel çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Çizelge 4. Ankete Katılanların, Sizce yabancı turistlerin sorumsuz davranışları yerel halkın tepkisine neden oluyor mu, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri.

Cinsiyet	Sizce yabancı turistlerin sorumsuz davranışları yerel halkın tepkisine neden oluyor mu ?			Toplam
	Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Erkek	65 %77.4	11 %13.1	8 %9.5	84 %100
Bayan	40 %71.4	4 %7.1	12 %21.4	56 %100
Toplam	105 %75	15 %10.7	20 %14.3	140 %100

4. çizelge incelendiğinde; ankete katılan vatandaşlardan 105'nin (%75) yabancı turistlerin sorumsuz davranışlarla yerel halkın tepkisine neden olduğunu düşündüğünü, 15 kişinin (%10.7) ise böyle düşünmediğini görmekteyiz. 20 kişinin (%14.3) de bu konuyla ilgili fikirlerinin olmadığı görülmektedir. Cinsiyete göre cevap dağılımına baktığımızda; erkekler (%77.4) ve kadınların (%71.4) bu konuda da hemfikir oldukları izlenmektedir. Bu sorunun çözülmesi için, turizm ajantalarının ülkemize gelen yabancı turistleri yerel halkın hassasiyeti konusunda bilinçlendirmeleri gerekiyor.

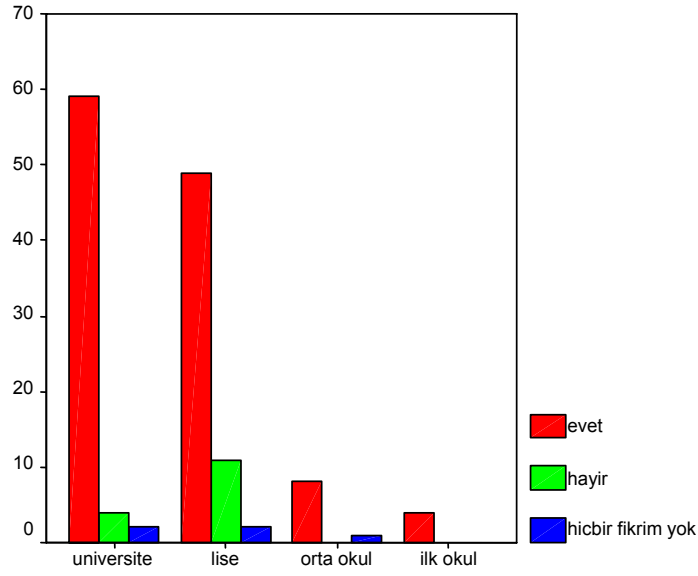
Çizelge 5. Ankete Katılan Kişilerin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

	Frekans	%
İlkokul	4	%2.9
Ortaokul	9	%6.4
Lise	62	%44.3
Üniversite	65	%46.4
Toplam	140	%100

Ankete katılanların eğitim durumlarına bakıldığında, üniversite mezunu olanların sayısı 65 (%46.4), lise ve dengi mezunlar 62 kişi (yani %44.3), ortaokul seviyesinde eğitim görmüş olanların sayısı 9 (%6.4) ve ilkokulu bitirmiş olanlar da 4 (%2.9) kişiden oluşmuştur.

Çizelge 6. Alanya'da Ankete Katılanların, Turizmin Alanya'nın Kentleşmesinde Olumlu Etkileri ile İlgili Soru

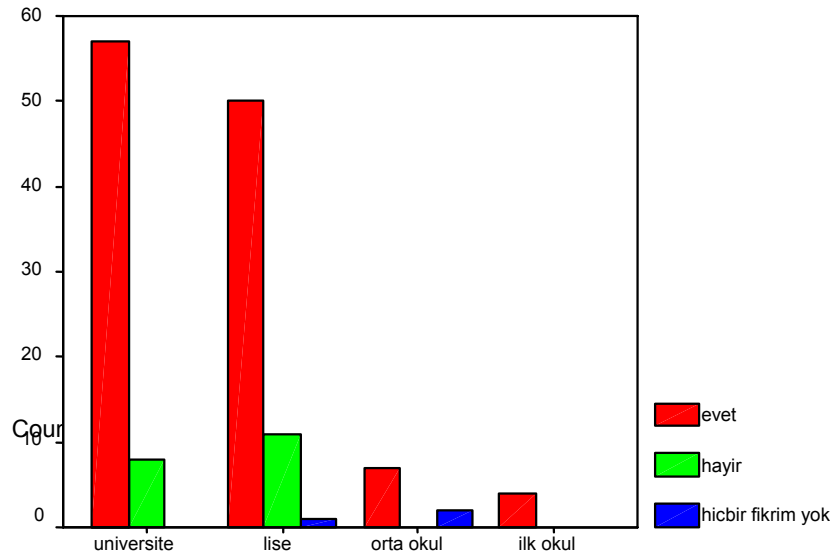
Eğitim Durumu	Turizmin Alanya'nın kentleşmesinde olumlu etkisi var mı ?			Toplam
	Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Üniversite	59 %90.8	4 %6.2	2 %3.1	65 %46.4
Lise	49 %79	11 %17.7	2 %3.2	62 %44.3
Ortaokul	8 %88.9	-	1 %11.1	9 %6.4
İlkokul	4 %100	-	-	4 %2.9
Toplam	120 %85.7	15 %10.7	5 %3.6	140 %100

Alanya'da turizm olgusunun kentleşme üzerinde olumlu etkilerin olup olmadığı sorusuna; ankete katılanlardan 120'si (% 85.7) soruya olumlu, 15'i (%10,7) olumsuz düşündüğünü, 5 kişinin de (%3.6) konu ile ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. Genel sonuçlara baktığımızda, anket sonuçları vatandaşlarımızın turizm olgusunun Alanya kentleşmesini olumlu yönden etkilediğini düşündüğünü görmemiz mümkündür. Dolayısıyla, turizm olgusunun çalışmamızın konusu olan Alanya'daki insanları ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan olumlu yönden etkilediğini görmekteyiz.

Çizelge 7. Ankete Katılanların, Turizm olgusunun hızla gelişmesi sonucunda yoğun yapılaşmanın doğal alanların bozulmasına sebep oluyor mu, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri.

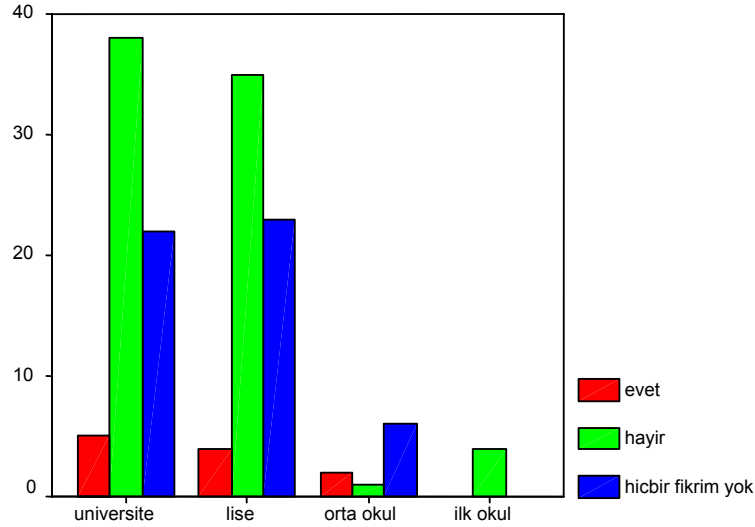
Eğitim Durumu	Turizm olgusunun hızla gelişmesi sonucunda yoğun yapılaşmanın doğal alanların bozulmasına sebep oluyor mu ?			Toplam
	Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Üniversite	57 %87.7	8 %12.3	-	65 %46.4
Lise	50 %80.6	11 %17.7	1 %1.6	62 %44.3
Ortaokul	7 %77.8	-	2 %22.2	9 %6.4
İlkokul	4 %100	-	-	4 %2.9
Toplam	118 %84.3	19 %13.6	3 %2.1	140 %100

Çizelge 7’de görüldüğü gibi ankete katılanların 118’i yani %84.3’ü hızla gelişen turizmle birlikte ortaya çıkan yoğun yapılaşmanın doğal alanları tahrip ettiğini düşünmektedir. Bununla birlikte, ankete katılan vatandaşların eğitim durumları ne olursa olsun bu konuda hemfikir oldukları görülmektedir.

Çizelge 8. Ankete Katılanların, Alanya'da turizme bağlı hızlı gelişen kentleşmeyi belirleyen imar planları yeterli midir, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri.

Eğitim Durumu	Alanya'da turizme bağlı gelişen kentleşmeyi belirleyen imar planları yeterli mi ?			Toplam
	Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Üniversite	5 %7.7	38 %58.5	22 %38.8	65 %46.4
Lise	4 %6.5	35 %56.5	23 %37.1	62 %44.3
Ortaokul	2 %22.2	1 %11.1	6 %66.7	9 %6.4
İlkokul	-	4 %100	-	4 %2.9
Toplam	11 %7.9	78 %55.7	51 %36.4	140 %100

Alanya'da turizmle ilgili hızla gelişen ve kentleşmeyi belirleyen imar planlarının yeterli olup olmadığı sorusuna anketimize katılanlardan 11 kişi (%7.9) yeterli, 78 kişi (%55.7) ise söz konusu planların yeterli olmadığı kanaatinde oldukları ortaya çıkmıştır. 51 kişi ise bu konu hakkında herhangi bir fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. Tabloyu incelediğimizde, özellikle üniversite ve lise mezunlarının bu konu ile ilgili negatif düşündükleri görülmektedir.

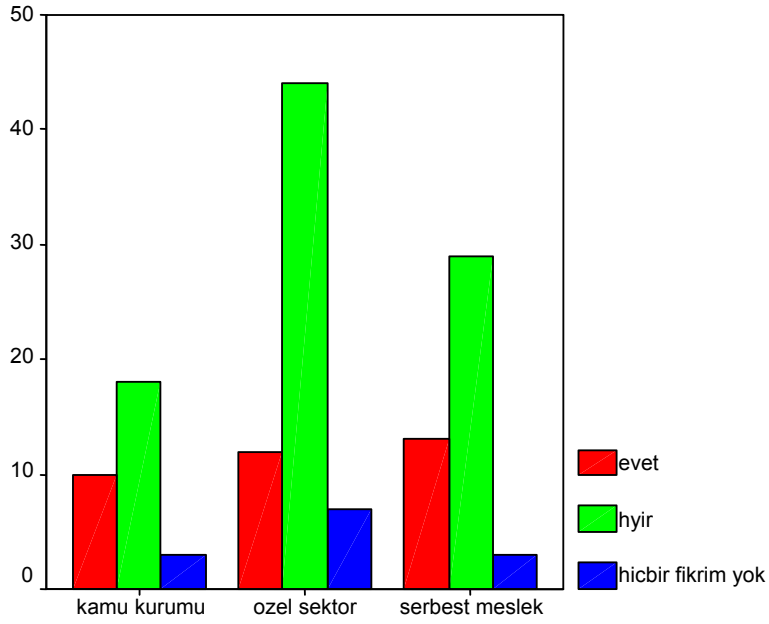
Çizelge 9. Ankete Katılan Kişilerin Mesleğe Göre Dağılımı

	Frekans	%
Kamu kurumu	32	%23
Özel sektör	63	%45
Serbest meslek	45	%32
Toplam	140	%100

Mesleki durumlarına bakıldığında, ankete katılanlardan 32 kişi (%23) kamu kurumlarında, 63 kişi (%45) özel sektörde ve 45 kişi de (%32) serbest meslek grubundan olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 10. Alanya'da ankete Katılanların, Alanya'nın altyapı hizmetleri turistik mevsim sebebiyle artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitede midir, sorusuna verilen yanıt ve sonuç değerlendirmeleri.

Meslek	Alanya'nın altyapı hizmetleri turistik mevsim sebebiyle artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitede midir ?			Toplam
	Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Kamu kurumu	10 %32.3	18 %58.1	3 %9.7	31 %100
Özel sektör	12 %19	44 %69.8	7 %11.1	63 %100
Serbest meslek	13 %28.9	29 %64.4	3 %6.7	45 %100
Toplam	35 %25.2	91 %65.5	13 %9.4	140 %100

Turizm mevsiminde Alanya'daki altyapının artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitede olup olmadığı sorusuna farklı meslek mensuplarından alınan cevap dağılımı şöyledir; kamu kurumunda çalışanların %58.1'i, özel sektörde çalışanların %69.8'i ve serbest meslek yapanların %64.4'ü bu soruya olumsuz cevap vermiştir. Genele baktığımızda ise ankete katılan 139 vatandaştan 35'i (%25.2) evet, 91'i (%65.5) hayır ve 13'ü de (%9.4) bu konuyla ilgili fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. Yani, tablodaki sonuçlar dikkate alındığında, farklı meslek mensuplarının bu konuda olumsuz düşündüğü görülmektedir.

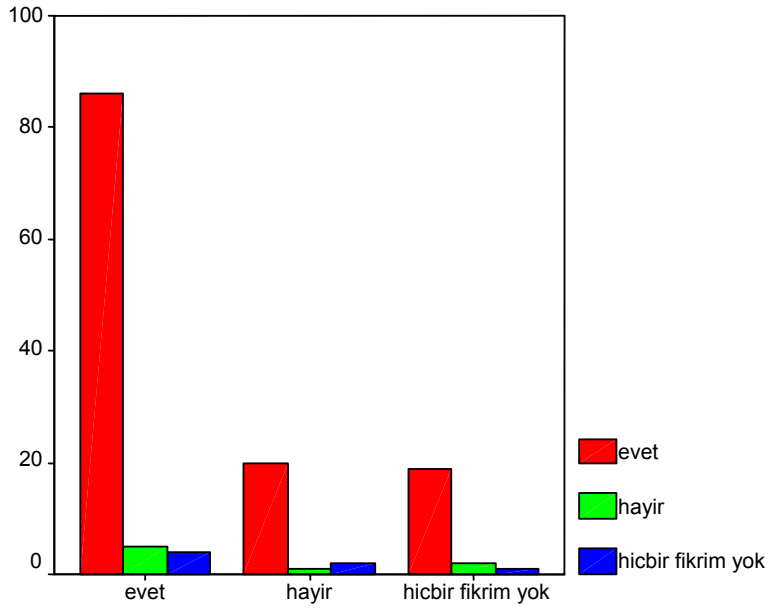
Çizelge 11. Soru 1 ile Soru 3'ün Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi

		Turizm olgusunun hızla gelişmesi sonucunda yoğun yapılaşmanın doğal alanların bozulmasına sebep oluyor mu ?			Toplam
		Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Alanya'nın kentleşmesinde turizmin olumlu etkileri var mıdır ?	Evet	100 %83.3	17 %14.2	3 %2.5	120 %85.7
	Hayır	14 %93.3	1 %6.7	-	15 %10.7
	Hiçbir fikrim yok	4 %80	1 %20	-	5 %3.6
Toplam		118 %84.3	19 %13.6	3 %2.1	140 %100

Çizelge 11’de 1. soru ile 3. soru karşılaştırılmıştır. Her iki sorunun korelasyonuna baktığımız zaman ve total sonuçları karşılaştırdığımızda cevap oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Örneğin, 1. soruya olumlu cevap verenlerin oranı %85.7 iken, 3. soruda bu oran %84.3’tür. Aynı durum olumsuz cevap verenlerin ve soruları hiçbir fikrim yok şeklinde cevaplayanlar için de söz konusudur. Soru 1’de turizm olgusunun kentleşme üzerindeki olumlu etkileri sorulurken, 3. soruda da turizmin doğal sonucu olan yapılaşmanın (kentleşmenin) doğal alanların tahribatına neden olup olmadığı sorulmuştur. Yani, her iki sorunun turizmin etkileri konusunda ortak noktası var. Dolayısıyla, cevap oranlarının birbirini desteklemesi doğal bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Sonuç olarak, genel anlamda turizmin Alanya şehrinin gelişmesini olumlu yönden etkilese de, turizmin doğal sonucu olarak kabul edilen şehirleşmenin plansız ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi doğal alanların tahribatına neden olmaktadır sonucu çıkarılabilir.

Çizelge 12. Soru 2 ile Soru 10’un Karşılaştırılmalı Değerlendirilmesi

		Sizce hızlı gelişen kentleşme şehir içerisinde nüfus ve bina dağılımında farklılıklar yaratır mı ?			Toplam
		Evet	Hayır	Hiçbir fikrim yok	
Alanya’nın kentleşmesinde turizmin olumsuz etkiler var mıdır ?	Evet	86 %90.5	5 %5.3	4 %4.2	95 %67.9
	Hayır	20 %87	1 %4.3	2 %8.7	23 %16.4
	Hiçbir fikrim yok	19 %86.4	2 %9.1	1 %4.5	22 %14.7
Toplam		125 %89.3	8 %5.7	7 %5	140 %100

Çizelge 12’de “Alanya’nın kentleşmesinde turizmin olumsuz etkileri var mıdır?” olan 2. soru ile “Sizce hızlı gelişen kentleşme şehir içerisinde nüfus ve bina dağılımında farklılıklar yaratır mı?” sorusunun karşılaştırması yapılmıştır. Bu çerçevede, alınan sonuçlara bakıldığında 2. soruya evet cevap oranı %67.9’dur, oysa ki 10. soruda bu oran % 89.3’tür. Diğer ifadeyle, 2. soruya ankete katılan vatandaşların yaklaşık 2/3’i “Evet” cevap verirken, 10. soruya ankete katılanların neredeyse tamamı olumsuz etkilediğine inanmaktadırlar. Dolayısıyla karşılaştırılan her iki soruda bir biriyle ilişkilidir, yani Turizmin hızlı ve dengesiz gelişmesi sonucu, Alanya’nın kentleşmesinde nüfus ve bina dağılımında farklılıklar yaratarak, ve bunun neticesinde turizmin olumsuz etkileri meydana çıkmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilindiği gibi çoğu akademik çalışmaların sonuç bölümünde çalışılan konu üzerindeki sorunlara ve bu sorunların çözüm yolları ile ilgili önerilere değinilir. Ancak bizim çalışma alanımız turizm olgusunun yaşanması ile Alanya kentindeki gelişen hızlı kentleşme beraberinde birtakım önemli sorunları getirdiği belirtilmiştir. Ayrıca, tezin III. Bölümünde Alanya'daki turizm faaliyetleri ile kentleşme olgusu, bunlardan meydana gelen sorunlar hakkında ayrıntılı bir şekilde değinmiş bulunuyoruz. Bu nedenle tekrardan kaçınmak amacıyla öncelikle çalışmamızın ileriye dönük planlama çalışmalarına ışık tutması temennisinde bulunmaktayız.

Çalışmamızda Alanya şehrinde son dönemlerde hızlı bir şekilde artış gösteren turizm faaliyetleri ile kentleşme süreci arasında ilişki kurularak bunları fiziki temeller üzerine oturtulmuştur. Alanya'daki hızlı kentleşme olgusunu yaratan aslında turizm faaliyetleridir. Turizme olanak sağlayan faktör ise fiziki unsurlardır.

Anacak, ne yazık ki Alanya'da son dönemlerde kentleşme süreci hızlı ve plansız geliştiği gibi bir takım güncel sorunları da beraberinde getirmektedir. Yaptığımız değerlendirmeler sonucu bu sorunların çoğu, doğanın insanlar tarafından bilinçsiz ve yoğun bir şekilde kullanılmasından ve zorlanmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile Alanya'da doğanın tahrip olma nedenlerin başında beşeri faaliyetler gelmektedir. Örnek vermek gerekirse, binlerce yıl boyunca oluşan Alanya kıyı ovası 15 - 20 yıl gibi kısa bir sürede tahrip edilmiştir. Diğer bir görsel örnek ise, kentin kuzeyindeki ormanların yaban hayatı ile birlikte hızla zarar görmesidir.

Sonuç itibarıyla, yapmamız gereken doğaya zarar vermeden beşeri faaliyetlerde bulunmak ve doğal dengelerin yeniden tesisini sağlamaktır. Ayrıca, turizm sektörü ile ilgili şehir planlama sisteminin, toplumsal değerlerinin korunmasını (tarihi eserler ve geleneksel doku gibi) ön planda tutarak; planlama, tasarım ve mimarlık açısından ekolojik dengeleri koruyarak Alanya kentinin gelişmesini sağlamak oldukça önemlidir.

KAYNAKÇA

Alanya Ticaret ve Sanayi Odası

2005 *Alanya Ekonomik Rapor*, Alanya

AKDOĞAN, M. ve N. KOZAK

1996 *Genel Turizm İlkeler- Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara.

ALTİD

1994 “Alanya’nın Turizm kapasitesinin Analizi”, 7.

İLHAN, E.

1976 “Türkiye Jeolojisi”, ODTÜ Müh. Fak. Yayınları, Ankara.

İSPİR, Eyüp G.

1982 *Kentleşme Metropolitan Alan ve Yönetimi*, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yay, Ankara.

İSPİR, Eyüp G.

1991 *Şehirleşme ve meseleleri*, Gazi Büro Yayınları, Ankara.

KARAMAN, Aykut

1996 “Sürdürülebilir Turizm”: *Sürdürülebilir Turizm Planlaması için Ekolojik Bir Çerçeve*, MSÜ Matbaası Yayınları, İstanbul.

KAPLAN, Hülagu

- 1996 *“Sürdürülebilir Turizm”: Turizme Konu Kentlerin Planlanması*, MSÜ Matbaası Yayınları, İstanbul.

KARAASLAN, Şule İ. ve T. ÖZELÇİ

- 1996 *“Sürdürülebilir Turizm”: Dünya Şehircilik Kolokiyumu; Sürdürülebilir Turizm Planlaması-Politikalar-Türkiye*, MSÜ Matbaası Yayınları, İstanbul.

KELEŞ, Ruşen

- 1974 *“Şehirleşmede Denge Sorunu”*, *Mimarlık Dergisi*, Yıl:4, Sayı:37, İstanbul.

KELEŞ, Ruşen

- 1973 *Türkiye’de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu*, İstanbul.

KELEŞ, Ruşen

- 1998 *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara

KELEŞ, Ruşen ve A. ÜNSAL

- 1982 *“Kent ve Siyasal Şiddet”*, A.Ü.S.B.F Yay., Ankara.

KELEŞ, Ruşen

- 1996 *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*, İmge Kitabevi, Ankara.

KELEŞ, Ruşen

2002 *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, 7. Baskı, Ankara.

KELEŞ, Ruşen

2004 *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, 8. Baskı, Ankara.

KILINÇASLAN, İsmet

1996 “Sürdürülebilir Turizm”; 19. Şehircilik Günü Kolokyum; Çevre Koruma ve Turistik Gelişme İkilemi, MSÜ Matbaası Yayınları, İstanbul.

KOCAKUŞAK, Suha

1996 “Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri”: Alanaya’da Mahallelerin Fonksiyonel Özellikleri, Alanya, 169.

KOCAKUŞAK, Suha

1996 “2. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri”: Alanaya’da Kent Dokususunun Dünü Bugünü Alanya, 35.

KOZAK, Nazmi, Meryem A. KOZAK ve M. KOZAK

2001 *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara.

KÖKSAL, A.

1982 *Türkiye’nin Genel ve Turizm Coğrafyası*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

KUNTAY, Orhan

2004 *Sürdürülebilir Turizm Planlaması*, İstanbul.

SARIKAYA, Nejla

- 1996 “2. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri”: Alanya İlçesinin Turizm Potansiyeli Alanya, 131.

SEZGİN, Orhan Mesut

- 1995 *Genel Turizm: Turistik Kavramlar-Ekonomi-Pazarlama-Turizm Mevzuatı*, Ankara.

S R, A.

- 1976 *Alanya’nın İklimi*, A. .Dil ve Tarih Coğrafiya Fak. Yayınları, Ankara

TEKELİ, İlhan

- 1982 *Türkiye’de Kentleşme Yazıları*, Turhan Kitabevi, Ankara.

TEZCAN, M.

- 1995 *Sosyolojiye Giriş, Temel kavramlar*, 4.Baskı, Ankara.

TOSKAY, Tunca

- 1988 *Turizm Olayına Genel Yaklaşım*, Der Yayınları, İstanbul.

Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü; Planlama Dai. B k.; 2001

TÜGİAD

“2000’li Yıllara Doğru Türkiye’nin önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar, 31 Suç Ekonomisi”, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E.

1982 Ekonomik Coğrafya, İ. Ü. Ed. Fak. Yay. No 2926; İstanbul

TÜYAP

2005 “EMİTT 2005 Turizm Yatırımları ve Projeleri Çalıştayı”, 44.

YAMAN, Zafer

2005 “Alanya Ekonomik Raporu”, Alanya Ticaret ve Sanayi Odası Yayınlar, Sayı I, Alanya.

YAMAN, Zafer

1994 “Alanya’nın Turizm Kapasitesinin Analizi”, Alanya Turistik İşletmeciler Derneği Yayınları, Sayı I, Alanya.

YARDIM, Ali

2002 Alanya Kitabeleri (Tespit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme), İstanbul.

UYSAL, N.

1987 *Antalya*, Pan Matbaası, Ankara.

YAYLA, Zihni

1996 “3. Alanya, Tarih ve Kültür Seminerleri”: Alanya Peyzajı ve Çevre Kültürümüz (Alanya, 1996), 251.

DPT

1994 “Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)”, DPT Yayını,
Ankara.

<http://www.alanya.gov.tr>

<http://www.sbe.deu.edu.tr>

<http://www.kulturturizmhaber.com.tr>

ÖRNEK (ANKET SORULARI)

1. Cinsiyet	erkek (x)	bayan ()
2. Yaş	49	
3. Meslek	mimar	
4. Eğitim Durumunuz	lisans	
5. Kaç yıldır Alanya'da oturuyorsunuz	13	
6. Aslen nerelisiniz	Samsun	

1. Turizmin Alanya'nın kentleşmesinde olumlu etkileri var mı ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

2. Alanya'nın kentleşmesinde turizmin olumsuz etkileri var mıdır ?

Var (x)

Yok

Hiçbir fikrim yok

3. Turizm olgusunun hızla gelişmesi sonucunda yoğun yapılaşmanın doğal alanların bozulmasına sebep oluyor mu ?

Evet (x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

4. Alanya'nın altyapı hizmetleri turistik mevsim sebebiyle artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilecek kapasitede midir ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

5. Farklı sosyal ve kültürel yapılara sahip olan yabancı turistlerin; turistik bölgedeki yerel halkın sosyal yapısını, kültür ve geleneklerini etkiler mi ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

6. Yerel halk turizm hakkında yeteri kadar bilgiye sahip midir ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

7. Turizm konusunda yerel hizmetlerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

8. Turizmle ilgili yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç var mı ?

Var (x)

Yok

Hiçbir fikrim yok

9. Alanya'da turizme bağlı hızlı gelişen kentleşmeyi belirleyen imar planları yeterli midir ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

10. Sizce hızlı gelişen kentleşme şehir içerisinde nüfus ve bina dağılımında farklılıklar yarattı mı ?

Evet (x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

11. Turizmin gelişmesi için dağılan kaynaklar sizce kentin tüm mahallelerine adil dağıtılıyor mu ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

12. Turizm olgusunun doğal sonucu olan kentleşmenin planlı bir şekilde gelişmesi için belediyelerin mesleki ve sivil kuruluşlarla işbirliğine ihtiyaç var mı ?

Evet (x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

13. Turizm olgusunun genellikle deniz kıyısında yoğunlaştığını doğru buluyor musunuz ?

Evet

Hayır (x)

Hiçbir fikrim yok

14. Sizce yabancı turistlerin sorumsuz davranışları yerel halkın tepkisine neden oluyor mu ?

Evet (x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

15. Sizce bilinçsiz turizm olgusunun gelişmesi çevre sorunlarını beraberinde getiriyor mu ?

Evet (x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

16. Kentsel mekan tasarımı yapılırken ekosistem korunmalı mı ?

Evet(x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

17. Sizce Alanya'daki yeşil alanların azalmasının asıl nedeni denetim yetersizliği olabilir mi ?

Evet(x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

18. Alanya'da çarpık kentleşmeyi önlemek için caydırıcı cezalar uygulanmalı mı ?

Evet(x)

Hayır

Hiçbir fikrim yok

19. Kamu, özel sektör, yerel ve merkezi güçler arasında turizm ve kentleşme konusunda yetki dağılımında denge var mı ?

Var

Yok(x)

Hiçbir fikrim yok

20. Alanya ve çevresinde bulunan tarihi eserlerin korunmasıyla ilgili yeteri kadar çaba sarf edildiğine inanıyor musunuz ?

Evet

Hayır(x)

Hiçbir fikrim yok

ÖZET

Tüm Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de, turizm faaliyetleri çok hızlı bir biçimde artış göstermektedir. Turizmin gelişmesi ile birlikte özellikle turizm bölgelerindeki kent ve kasabalarımızın dokusunda önemli değişimler yaşanmaktadır. Bu esnada tarihi eserler ve geleneksel dokunun korunması gibi önemli konular göz ardı edilmeden, kent içi ulaşımın düzenlenmesinin, kentsel çevre kalitesinin artırılması ve kent kimliğinden kentli yaşam kalitesine uzanan bir kentsel gelişmenin uygulanması ülkemize gelen yabancı turistlerin memnuniyetini kazanmak açısından bir zorunluluktur.

Çalışma alanımız olan Alanya’da son dönemlerdeki turizm faaliyetlerinin artması ile kentleşme konusunda da önemli gelişmeler söz konusudur. Bu süreçte öncelikle turizm sektörü ile ilgili şehir planlama sisteminin, toplumsal değerleri içeren bir şekilde, planlama, tasarım ve mimarlık açısından ekolojik Rönesans diye nitelendirebileceğimiz yaklaşımın ilkelerine uyumlu duruma getirilmesi gerekmektedir.

ABSTRACT

Like the whole world, tourism activities in Turkey is increasing rapidly. By the development of tourism, important changes are occurring in the pattern of the touristical cities and towns. Meanwhile, arrangement of intercity transportation, improvement of city environment and application of urban development from urban identity to urban life quality, with protecting historical structures and traditional pattern, is a exigency to achieve the satisfaction of the foreign tourists.

In our workspace, Antalya, with the increasing tourism activities, there are important developments are achieved in urbanisation. Within this process; the civil engineering system about tourism sector must be compatible with the principles of the aspect, called Ecologic Renaissance, in planning, design and architecture including public values.